

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
MYKOLO ROMERIO TEISĖS MOKYKLOS
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

GERDA GAPŠYTĖ
CIVILINĖS IR VERSLO TEISĖS PROGRAMA

ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO TIESIOGINĖS RINKODAROS TIKSLU TEISINIS
REGLAMENTAVIMAS
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – dr. Ažuolas Čekavičius

Vilnius, 2019

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO TIESIOGINĖS RINKODAROS TIKSLU SAMPRATA.....	10
1.1. Asmens duomenų apibrėžimas.....	10
1.2. Asmens duomenų tvarkymo sąvoka.....	16
1.3. Tiesioginės rinkodaros koncepcija ir ypatumai.....	21
2. ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO TIESIOGINĖS RINKODAROS TIKSLU TEISINIAI PAGRINDAI IR JŲ ATRIBOJIMAS.....	26
2.1. Asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygos.....	26
2.2. Asmens duomenų tvarkymas teisėto intereso pagrindu.....	32
2.3. Sutikimas, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas.....	37
2.4. Teisėto intereso ir sutikimo santykis.....	43
3. TIESIOGINĖS RINKODAROS ATITIKTIES TEISINIO REGLAMENTAVIMO REIKALAVIMAMS UŽTIKRINIMAS.....	47
3.1. Duomenų valdytojo pareigos prieš atliekant asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais veiksmus.....	47
3.2. Reikalavimai asmens duomenų tvarkymui nuo asmens duomenų surinkimo iki sunaikinimo.....	52
3.3. Duomenų subjekto teisė atšaukti sutikimą bei teisė nesutikti su asmens duomenų tvarkymu.....	59
IŠVADOS.....	66
PASIŪLYMAI.....	69
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	71
ANOTACIJA.....	81
ANNOTATION.....	82
SANTRAUKA.....	83
SUMMARY.....	84
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	85

IVADAS

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 22 straipsnyje įtvirtinta viena iš fundamentaliausių žmogaus teisių – teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą¹. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas), apibūdindamas asmens teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą, teigia, kad privataus gyvenimo teisinė samprata siejama su asmens būseną, kai jis gali tikėtis privatumo, su asmens teisėtai privataus gyvenimo lūkesčiais². Šiuolaikinės teisės doktrinoje nurodoma, jog privatus gyvenimas yra suprantamas kaip asmens sritis, į kurią niekas negali įsikišti be šio asmens sutikimo³. *Inter alia*, remiantis Konstitucinio Teismo jurisprudencija bei Konstitucijos 22 straipsnio 4 dalies aiškinimu, žmogaus teisė į privatumą apima asmeninio, šeimos bei namų gyvenimo, garbės ir reputacijos neliečiamumą, asmens fizinę bei psichinę neliečiamybę, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją ir pan.⁴. Užsienio teisės mokslininkai, pavyzdžiui, Alan F. Westin apibrėžia asmens teisę į privatų gyvenimą kaip galimybę „kontroliuoti, taisyti, valdyti, ir ištrinti informaciją apie juos (save) ir nuspręsti kada, kaip, ir kokia apimtimi ta informacija galėtų būti pasiekama kitiems asmenims“⁵.

Pabrėžtina, kad žmogaus teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą reglamentuota ne tik nacionaliniuose teisės aktuose, bet ir tokiuose teisės aktuose, kaip Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (toliau – Deklaracija), kurios 12 straipsnyje teigiama, jog „niekas neturi patirti savavališko kišimosi į jo privatumą, šeimos gyvenimą, buitį ar susirašinėjimą arba kėsintis į jo garbę ir reputaciją“⁶. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos (toliau – Konvencija) 8 straipsnio 1 dalis antrina Deklaracijai bei teigia, kad „kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas“⁷. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija) ne tik numato asmens teisę į privatų gyvenimą, bet ir 8 straipsnio 1 dalyje nurodoma, jog „kiekvienas turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą“⁸. Primintina ir tai, jog pirminės Europos Sąjungos teisės aktas, t. y. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV)

¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, *Valstybės žinios* 33-1014, (1992).

² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas byloje Nr. 12/99-27/99-29/99-1/2000-2/2000.

³ Daiva Dzimidienė, „Nusikaltimų asmens privataus gyvenimo neliečiamumui baudžiamasis teisinis vertinimas“ (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2012), 8, <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1827650/datastreams/MAIN/content>.

⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutarimas byloje Nr. 3/01.

⁵ Alan F. Westin, *Privacy and Freedom* (New York: Atheneum, 1967), 166-170.

⁶ „Visuotinė žmogaus teisių deklaracija“, *Valstybės žinios* 68-2497 (2006).

⁷ „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencija“, *Valstybės žinios* 40-987 (1995).

⁸ „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* 2012/C 326/02 (2012).

ir jos 16 straipsnio 1 dalis taip pat numato, kad „kiekvienas asmuo turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą“⁹.

Atsižvelgiant į tai, kad tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės aktuose, susijusiuose, be kita ko, su automatizuotu būdu tvarkomų asmens duomenų apsauga, taip pat Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktikoje nuosekliai pabrėžiama būtinybė tvarkant asmens duomenis saugoti asmens teisę į privatumą (privataus gyvenimo gerbimą) ir dar didesnis šios apsaugos poreikis, kai asmens duomenys tvarkomi automatizuotai¹⁰, taip pat į sparčiai besivystančią technologijų, ypatingai informacinių technologijų, plėtrą ir globalizaciją, kuomet šiuolaikinė visuomenė, pasitelkusi atitinkamus įrankius, internetinėje erdvėje gali aptikti *de facto* bet kokią informaciją, įskaitant ir informaciją, patenkančią į asmens privataus gyvenimo apibrėžtį, aktuali tampa asmens teisė į asmens duomenų apsaugą.

Baigiamojo darbo aktualumas ir tyrimo problematika. Dėl aukščiau nurodytų priežasčių ir siekio stiprinti asmens duomenų apsaugą, buvo priimta 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (95/46/EB) dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo¹¹ (toliau – Direktyva 95/45/EB), kuri ganėtinai ilgą laiką buvo pagrindinis Europos Sąjungos teisės aktas šioje teisės srityje. Tačiau daugiau nei prieš metus, 2018 m. gegužės 25 d., įsigaliojo 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), kuris įnešė tam tikrų svarbių naujovių bei pokyčių.

Visų pirma, Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas buvo priimtas atsižvelgiant į padidėjusią ekonominę ir socialinę integraciją, sparčią technologinę raidą bei globalizaciją, dėl kurių kyla naujų asmens duomenų apsaugos sunkumų. Žymiai išaugo asmens duomenų rinkimo ir keitimosi jais mastas, o technologijos leidžia privačioms bendrovėms bei valdžios institucijoms, vykdančioms savo veiklą, naudotis asmens duomenimis milžinišku mastu¹². Orientuojantis į tai, kad technologijos pakeitė ekonominę bei socialinę gyvenimą, turi būti sudaromos dar palankesnės sąlygos laisvam

⁹ „Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* 2012/C 326/1 (2012).

¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. gegužės 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-84-489/2018.

¹¹ „1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (95/46/EB) dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* L 281 (1995).

¹² „2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* L 119/1 (2016).

asmens duomenų judėjimui Europos Sąjungoje ir jų perdavimui į trečiąsias valstybes bei tarptautines organizacijas, kartu užtikrinant aukštą asmens duomenų apsaugos lygį¹³.

Be to, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento pagrindu siekta užtikrinti, kaip įmanoma aukštesnį asmens duomenų saugumo lygį tais atvejais, kai asmens duomenys yra tvarkomi automatizuotai. Šioje situacijoje tampa aktuali ir tiesioginės rinkodaros, vykdomos fizinių arba juridinių asmenų, valdžios institucijų, agentūrų ar kitų įstaigų, internetinėje erdvėje, sąvoka, kadangi vykdant tiesioginę rinkodarą asmens duomenys yra tvarkomi automatizuotu būdu. Nepaisant to, jog Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas įsigaliojo jau daugiau nei prieš metus, pažeidimų tvarkant asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais vis dar pasitaiko nemažai. Tą patvirtina ir Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos (toliau – Inspekcija) direktoriaus 2018 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. 1T-77 „Dėl tikrinimų Inspekcijos iniciatyva atlikimo“, atliktas asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais teisėtumo patikrinimas¹⁴. Dažniausiai nustatyti pažeidimai susiję su asmens duomenų tvarkymo teisinėmis sąlygomis, tvarkomų asmens duomenų apimtimi, informacijos pateikimu duomenų subjektams, duomenų subjekto teise nesutikti bei asmens duomenų saugojimo terminais¹⁵. Baigiamojo darbo autorės nuomone, aukščiau minėtų pažeidimų mastas yra sąlygojamas naujojo teisinio reglamentavimo neaiškumo bei tokio reglamentavimo pritaikymo praktikoje sudėtingumo.

Žvelgiant į aukščiau nurodytas priežastis, **kyla klausimas**, ar Europos Sąjungos teisinis reglamentavimas yra pakankamai aiškus ir sudaro tinkamas prielaidas užtikrinti teisėtą asmens duomenų tvarkymą tiesioginės rinkodaros tikslu Europos Sąjungoje, įskaitant ir Lietuvos Respublikoje, bei, kaip toks teisinis reguliavimas turėtų būti taikomas praktikoje, siekiant atitikti asmens duomenų apsaugos teisės reikalavimus?

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas bei tiriamos problemos ištyrimo lygis. Šio baigiamojo darbo naujumas yra siejamas su autorės pasirinktomis tyrimo kryptimis. Nors civilinės teisės doktrinoje asmens duomenų apsaugai jau yra skirta nemažai dėmesio, tačiau visapusiškų mokslinių tyrimų, kuriuose būtų plačiau analizuojamas asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros tikslais, atlikta nėra.

¹³ „2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* L 119/1 (2016).

¹⁴ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, „Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais teisėtumo patikrinimų rezultatų apibendrinimas“, VDAI, žiūrėta 2019 m. rugpjūčio 15 d., <https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Apibendrinimasdeltiesioginesrinkodarosirlojalumo20180926.pdf>.

¹⁵ *Ibid.*

Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų apsaugos teisė nagrinėjama dr. Juliaus Zaleskio moksliniame straipsnyje „ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei“¹⁶ bei knygoje „Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų apsaugos teisė“¹⁷, asmens duomenų apsaugos principai analizuojami dr. Ilonos Petraitytės daktaro disertacijoje „Asmens duomenų teisinės apsaugos principai“¹⁸, duomenų subjektų teisės socialiniuose tinkluose nagrinėjamos dr. Ingos Malinauskaitės-van de Castel daktaro disertacijoje „Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose“¹⁹. Asmens duomenų apsaugos teisė, taip pat, bendrai nagrinėjama tokiuose moksliniuose straipsniuose, kaip dr. Ilonos Petraitytės „Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas Lietuvos teisės sistemoje“²⁰, Eglės Štareikės ir Sigitos Kausteklytės-Tunkevičienės „Pagrindinės duomenų subjekto teisės ir jų užtikrinimas pagal ES Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą“²¹. Mindaugo Civilkos ir Linos Šlapimaitės „Asmens duomenų samprata elektroninėje erdvėje“²² moksliniame straipsnyje šiek tiek plačiau apžvelgiama asmens duomenų samprata elektroninėje erdvėje. Užsienio literatūroje atskiri asmens duomenų apsaugos klausimai nagrinėjami tokiuose moksliniuose straipsniuose, kaip Dumas Jennifer „General Data Protection Regulation (GDPR): Prioritizing Resources“²³, David Erdos „European Union data protection law and media expression: fundamentally off balance“²⁴. Apie vaikų asmens duomenų tvarkymą ir tiesioginę rinkodarą pasisakoma Emmanuelle Bartoli straipsnyje „Children's data protection vs marketing companies“²⁵.

Darbo autorės nuomone, atsižvelgiant į šiuo metu egzistuojančias problemas, susijusias su asmens duomenų tvarkymu tiesioginės rinkodaros tikslais, yra tikslinga išanalizuoti asmens duomenų, asmens duomenų tvarkymo bei tiesioginės rinkodaros teises konstrukcijas, kartu apibrėžiant tiesioginės rinkodaros vykdymui keliamus reikalavimus.

¹⁶ Julius Zaleskis, „ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei“, *TEISĖ*, 103 (2017).

¹⁷ Julius Zaleskis, *Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų apsaugos teisė* (Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2019).

¹⁸ Ilona Petraitytė, „Asmens duomenų teisinės apsaugos principai“ (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2013).

¹⁹ Inga Malinauskaitė-van de Castel, „Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2017).

²⁰ Ilona Petraitytė, „Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas Lietuvos teisės sistemoje“, *TEISĖ*, 79 (2011).

²¹ Eglė Štareikė ir Sigita Kausteklytė-Tunkevičienė, „Pagrindinės duomenų subjekto teisės ir jų užtikrinimas pagal ES Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą“, *VISUOMENĖS SAUGUMAS IR VIEŠOJI TVARKA*, 20 (2018).

²² Mindaugas Civilka ir Lina Šlapimaitė, „Asmens duomenų samprata elektroninėje erdvėje“, *TEISĖ*, 96 (2015).

²³ Dumas Jennifer, „General Data Protection Regulation (GDPR): Prioritizing Resources“, *Seattle University Law Review*, vol. 42, no. 3, 1115-1128 (2019).

²⁴ David Erdos, „European Union data protection law and media expression: fundamentally off balance“, *Oxford University Press*, 65(1), 139-183 (2016).

²⁵ Emmanuelle Bartoli, „Children's Data Protection vs Marketing Companies“, *International Review of Law, Computers & Technology* 23, no. 1-2, 35-46 (2009).

Baigiamojo darbo reikšmė. Baigiamajame darbe atlikta asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinio reglamentavimo analizė galimai paskatins giliau analizuoti asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais problemas bei teisinio reguliavimo spragas, siekiant jas užpildyti. Atsižvelgiant į tai, baigiamasis darbas turėtų būti naudingas teisėkūros subjektams, nes jame nurodomi asmens duomenų tvarkymą tiesioginės rinkodaros tikslais reglamentuojančių teisės aktų trūkumai bei pasiūlymai šiems trūkumams šalinti. Darbo autorės nuomone, šis baigiamasis darbas gali būti naudingas priežiūros institucijoms bei teismams, įskaitant bet neapsiribojant, ir teisininkams-praktikams, kurie teikia konsultacijas klientams susijusiais klausimais. Be to, baigiamasis darbas gali paraginti teisės doktrinos plėtojimą būtent šioje – asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais – srityje. Taip pat atlikta analizė turėtų padėti duomenų valdytojams²⁶ bei duomenų tvarkytojams²⁷ suvokti, kokios klaidos dažniausiai yra daromos tvarkant asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais bei padėti jų išvengti.

Pagrindinis baigiamojo darbo tikslas – išanalizuoti Europos Sąjungos, įskaitant ir Lietuvos Respublikos, asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinį reglamentavimą, nustatyti dažniausiai pasitaikančias problemas, įvertinant teisinio reguliavimo aiškumą ir pritaikomumą praktikoje bei pasiūlyti atitinkamų problemų galimus sprendimo būdus.

Aukščiau nurodytam tikslui įgyvendinti yra iškeliami tokie **baigiamojo darbo uždaviniai**:

1. Atskleisti asmens duomenų, asmens duomenų tvarkymo bei tiesioginės rinkodaros koncepcijas ir ypatumus;
2. Atriboti asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslu teisinius pagrindus bei nustatyti jų santykį;
3. Išanalizuoti tiesioginės rinkodaros atitikties teisiniam reglamentavimui užtikrinimo būdus bei nustatyti fundamentalias problemas, pasitaikančias vykdant tiesioginę rinkodarą.

Baigiamojo darbo tyrimo metodai. Atsižvelgiant į suformuotus baigiamojo darbo tikslą bei uždavinius, atliekant tyrimą naudoti duomenų rinkimo ir duomenų analizės metodai. Esminis tyrimui taikytas duomenų rinkimo metodas – dokumentų analizės metodas. Baigiamojo darbo tema rinktus dokumentus galima skirstyti į tokias grupes: 1) Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos bei tarptautiniai teisės aktai; 2) Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos bei tarptautinių teismų praktikos

²⁶ Vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 7 punktu, duomenų valdytojas – fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuris vienas ar drauge su kitais nustato duomenų tvarkymo tikslus ir priemones; kai tokio duomenų tvarkymo tikslai ir priemonės nustatyti Sąjungos arba valstybės narės teisės, duomenų valdytojas arba konkretūs jo skyrimo kriterijai gali būti nustatyti Sąjungos arba valstybės narės teise.

²⁷ Vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 8 punktu, duomenų tvarkytojas – fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuri duomenų valdytojo vardu tvarko asmens duomenis.

bylos; 3) straipsniai, monografijos, vadovėliai bei kiti mokslo darbai; 4) kita pagalbinė literatūra. Svarbiausias tyrimo metu taikytas duomenų analizės metodas yra sisteminės analizės metodas, kurio pagalba buvo interpretuojamas nacionalinis bei Europos Sąjungos asmens duomenų apsaugai bei asmens duomenų tvarkymui tiesioginės rinkodaros tikslais skirtas teisinis reguliavimas. Baigiamajame darbe, naudoti lingvistinis ir teleologinis metodai, kurie padėjo, vadovaujantis teisės aktų priėmimo tikslais, suvokti Bendrojo duomenų apsaugos reglamento ir kitų teisės aktų turinį. Be kita ko, lingvistinis metodas leido identifikuoti teisinio reguliavimo trūkumus bei pateikti atitinkamus pasiūlymus įstatymų leidėjui, kurie galėtų įnešti daugiau aiškumo šioje teisinio reglamentavimo srityje. Siekiant apdoroti kitų aukščiau minėtų metodų pagalba surinktus duomenis, išnagrinėti asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinio reglamentavimo esmę, reikšmę bei trūkumus, taip pat formuluojant kitus baigiamajame darbe įvardijamus pastebėjimus bei išvadas, buvo pasitelkti logikos ir apibendrinimo metodai.

Baigiamojo darbo tyrimo struktūra. Baigiamasis darbas, kaip įprasta, susideda iš įvado, dėstomosios dalies, išvadų ir pasiūlymų. Dėstomąją dalį sudaro trys skyriai. Pirmasis skyrius („Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslu samprata“) susideda iš trijų poskyrių („Asmens duomenų apibrėžimas“, „Asmens duomenų tvarkymo sąvoka“ bei „Tiesioginės rinkodaros koncepcija ir ypatumai“), kuriuose siekiama atskleisti asmens duomenų, asmens duomenų tvarkymo ir tiesioginės rinkodaros sampratas bei ypatumus. Antrasis skyrius („Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslu teisiniai pagrindai ir jų atribojimas“) susideda iš keturių poskyrių („Asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygos“, „Asmens duomenų tvarkymas teisėto intereso pagrindu“, „Sutikimas, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas“ ir „Teisėto intereso ir sutikimo santykis“), kurių tikslas yra nustatyti ir atriboti asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinius pagrindus bei nustatyti jų santykį. Trečiasis skyrius („Tiesioginės rinkodaros atitikties teisinio reglamentavimo reikalavimams užtikrinimas“) susideda iš trijų poskyrių („Duomenų valdytojo pareigos prieš atliekant asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais veiksmus“, „Reikalavimai asmens duomenų tvarkymui nuo asmens duomenų surinkimo iki sunaikinimo“ ir „Duomenų subjekto teisė atšaukti sutikimą bei teisė nesutikti su asmens duomenų tvarkymu“), kuriais siekiama išanalizuoti tiesioginės rinkodaros atitikties teisiniam reglamentavimui užtikrinimo būdus bei nustatyti fundamentalias problemas, pasitaikančias vykdant tiesioginę rinkodarą.

Ginamasis teiginys. Dabartinis asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinis reglamentavimas bei šio reglamentavimo taikymas praktikoje nėra visiškai aiškus ir sukelia

nemažai painingos tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis ir užtikrinant žmogaus teisę į asmens duomenų apsaugą.

1. ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO TIESIOGINĖS RINKODAROS TIKSLU SAMPRATA

1.1. Asmens duomenų apibrėžimas

Siekiant išnagrinėti asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinį reglamentavimą bei jo problemas, visų pirma, būtina suprasti atitinkamas asmens duomenų apsaugos teisėje vartojamas sąvokas ir apibrėžimus. Viena iš tokių sąvokų yra asmens duomenų sąvoka, todėl šiame baigiamojo darbo poskyryje bus siekiama atskleisti būtent asmens duomenų sampratą. Pabrėžtina, kad asmens duomenų apsaugos klausimus reglamentuoja ne tik anksčiau minėtas Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, bet ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas²⁸ (toliau – Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas), taip pat ir Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (toliau – Elektroninių ryšių įstatymas)²⁹. Visgi, asmens duomenų apibrėžimo nei vienas iš šių teisės aktų nepateikia, t. y. asmens duomenų sąvoka atskleidžiama Bendrajame duomenų apsaugos reglamente.

Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 1 punkte nurodyta, jog asmens duomenys – tai bet kokia informacija apie fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta ar kurio tapatybę galima nustatyti (duomenų subjektas). To paties punkto antrasis sakinytis numato, kad fizinis asmuo, kurio tapatybę galima nustatyti, yra asmuo, kurio tapatybę tiesiogiai arba netiesiogiai galima nustatyti, visų pirma pagal identifikatorių, tokį kaip vardą ir pavardę, asmens identifikavimo numerį, buvimo vietos duomenis bei interneto identifikatorių arba pagal vieną ar kelis to fizinio asmens fizinės, fiziologinės, genetinės, psichinės, ekonominės, kultūrinės ar socialinės tapatybės požymius. Iš aukščiau nurodytos informacijos seka, kad asmens duomenų sąvoka apima bet kokios formos, bet kokio turinio informaciją, nepriklausomai nuo jos šaltinio bei valdytojo, jei šią informaciją galima susieti su konkrečiu fiziniu asmeniu³⁰. Svarbu pažymėti, jog asmens duomenų sąvoka susideda iš keturių elementų, kurie bus nagrinėjami toliau šiame baigiamojo darbo poskyryje.

Vienas iš asmens duomenų termino sudėtinių elementų yra informacijos sąvoka. Kaip nurodoma Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 1 punkte, informacija gali būti bet kokia. Tai reiškia, kad apibrėžiant asmens duomenų sampratą, informacijos sąvoka vartojama bendrąja bei plačiąja prasme. Tą patvirtina ir ESTT, kuris 2017 m. gruodžio 20 d. byloje C-434/16 *Peter Nowak prieš Data Protection Commissioner* nurodė, jog asmens duomenų sąvoka atspindi Europos Sąjungos teisės aktų leidėjo tikslą šiai sąvokai suteikti plačią reikšmę, kuri neapribojama

²⁸ „Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas“, *Valstybės žinios*, Nr. 2018-11733 (1996).

²⁹ „Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas“, *Valstybės žinios*, Nr. 69-2382, (2004).

³⁰ Petraitytė, *supra note*, 18: 53.

neskelbtina ir (ar) asmeninio pobūdžio informacija, o galimai apima ir bet kokią informaciją, tiek objektyvią, tiek subjektyvią, pranešimo ar vertinimo forma, su sąlyga, kad ji yra susijusi su suinteresuotu asmeniu³¹. Tai reiškia, kad asmens duomenų apsaugos teisės kontekste informacija laikomi bet kokie faktai, žinios, duomenys apie konkretų fizinį asmenį, kurie turimi ir (ar) perduodami vienu asmenų kitiems asmenims³².

Kalbant apie asmens duomenų formą, reikia paminėti, jog Mindaugo Civilkos ir Linos Šlapimaitės teigimu, asmens duomenų saugojimo ir (ar) naudojimo forma faktiškai nėra svarbus aspektas taikant asmens duomenų apsaugos teisę. Minėti autoriai taip pat nurodo, kad „asmens duomenų sąvoka indiferentiška ne tik išraiškos, bet ir užfiksavimo bei naudojimo būdo požiūriu“³³. Asmens duomenys gali būti pateikiami rašytiniuose dokumentuose ir (ar) žodiniuose pranešimuose, taip pat ir atvaizduose³⁴, įskaitant apsauginės vaizdo stebėjimo sistemose³⁵ ar garso medžiagoje³⁶. Dr. Ilona Petraitytė pabrėžia, kad „asmens duomenimis gali būti rašytinė, garsinė, vaizdinė, skaitmeninė ar kitokio pobūdžio informacija. Informacijai pripažinti asmens duomenimis netgi nėra būtina, jog ji būtų išreikšta išoriškai“³⁷. „Plačiąja prasme asmens duomenimis laikoma bet kuri su fiziniu asmeniu susijusi informacija – tiek išreikšta išoriškai ir fiksuota koku nors būdu, tiek ir saugoma pavienių individų sąmonėje“³⁸. Tačiau sutiktina su dr. Ilonos Petraitytės nuomone, jog išorinė informacijos išraiškos forma svarbi kalbant apie asmens duomenis siaurąja prasme, t. y. apie asmens duomenis, kurių tvarkymas reguliuojamas asmens duomenų apsaugos teisės aktais ir nuostatomis. Šiai kategorijai asmens duomenų priskiriama su konkrečiu fiziniu asmeniu susijusi informacija, kuri yra išreikšta išoriškai, užfiksuota ir tvarkoma kitų asmenų³⁹.

Dar vienas svarbus informacijos sąvokos aspektas yra tai, kad informacijai pripažinti asmens duomenimis nėra keliamas teisingumo kriterijus. Su fiziniu asmeniu susijusi informacija, neatitinkanti aplinkybių, kurias apibūdina, gali būti laikoma neteisingais ar netiksliais asmens duomenimis, tačiau asmens duomenų statuso, vis dėlto, nepraranda⁴⁰. Asmens duomenų apsaugos teisė netgi numato galimybę duomenų subjektui susipažinti su informacija bei ją užginčyti naudojantis atitinkamomis

³¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje C-434/16, *Peter Nowak prieš Data Protection Commissioner*.

³² Petraitytė, *supra note*, 18: 53.

³³ Civilka ir Šlapimaitė, *supra note*, 22: 133.

³⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. birželio 24 d. sprendimas byloje Nr. 59320/00, *Von Hannover prieš Vokietiją*.

³⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. spalio 5 d. sprendimas byloje Nr. 420/07, *Köpke prieš Vokietiją*.

³⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje Nr. 71611/01, *Wisse prieš Prancūziją*.

³⁷ Petraitytė, *op. cit.*, 54.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ *Ibid.*, 55.

priemonėmis⁴¹, kas patvirtina tai, jog net ir neteisingos, klaidingos informacijos apie duomenų subjektą tvarkymas patenka į Bendrojo duomenų apsaugos reglamento taikymo sritį. Be to, asmens duomenų slaptumas taip pat nėra būtinas požymis informacijai laikyti asmens duomenimis. Asmens duomenimis traktuojama tiek ta informacija, kuri žinoma keletui asmenų, tiek ta informacija, kurią turi didelis asmenų ratas⁴². Su asmeniu susijusios informacijos paviešinimas ar platus paplitimas nesudaro prielaidų tokios informacijos nelaikyti asmens duomenimis. Tai reiškia, kad asmens duomenų paviešinimas neeliminuoja šiems asmens duomenims taikomos teisinės apsaugos⁴³.

Kitas sudėtinis asmens duomenų sąvokos elementas yra informacijos sąsajumas su asmeniu. Kaip nurodo dr. Julius Zaleskis, informacija laikoma susijusia su asmeniu tuomet, kai ji yra būtent apie tą asmenį. Duomenys yra susiję su asmeniu tais atvejais, jei jie nurodo asmens tapatybę, ypatybes ir elgesį arba jeigu tokia informacija naudojama siekiant nustatyti, kaip elgiamasi su tuo asmeniu, arba kaip jis yra vertinamas, arba kitaip daryti jam poveikį⁴⁴. Dr. Ilonos Petraitytės teigimu, tam, kad informacija būtų pripažinta asmens duomenimis būtina konstatuoti sąsajų tarp informacijos ir duomenų subjekto egzistavimą, bet ne faktą, jog konkreči informacija yra apie duomenų subjektą⁴⁵.

Pasitaiko ir tokių atvejų, kai iš duomenų gaunama informacija, pirmiausia, yra susijusi ne su fiziniiais asmenimis, o su objektais. Tokie objektai dažniausiai kam nors priklauso, jiems fiziniai asmenys gali daryti tam tikrą poveikį arba jie gali daryti tam tikrą poveikį fiziniams asmenims, taip pat objektai gali būti fizine arba geografinė prasme artimi fiziniams asmenims arba kitiems objektams, todėl galima laikyti, jog informacija su tais fiziniiais asmenimis arba objektais yra susijusi netiesiogiai⁴⁶. Pavyzdžiui, vienoje iš administracinių bylų Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) nurodė, kad automobilio valstybinis numeris, automobilio modelis, automobilio pagaminimo metai yra laikytini asmens duomenimis, nes netiesiogiai gali būti susiejami su konkrečiu fiziniu asmeniu – atitinkamo automobilio savininku⁴⁷. Kitoje byloje LVAT pripažino, kad ir automobilio judėjimo trajektorija, judėjimo pradžios ir pabaigos laikas, vidutinis bei didžiausias važiavimo greitis ir kt. pripažintini asmens duomenimis, nes jie taip pat netiesiogiai gali būti susieti

⁴¹ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, „Nuomonė 4/2007 dėl asmens duomenų sąvokos“, 01248/07/LT, WP136 (2007), 6, https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf.

⁴² Petraitytė, *supra note*, 18: 55.

⁴³ Christopher Kuner, „European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation“, *Oxford: Oxford University Press* (2007).

⁴⁴ Zaleskis, *supra note*, 17: 93.

⁴⁵ Petraitytė, *op. cit.*, 79.

⁴⁶ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *op cit*, 9.

⁴⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-2133/2012.

su duomenų subjektu⁴⁸. Be to, kaip pabrėžė Vilniaus miesto apylinkės teismas (toliau – VMAT) „telefono numeris, net ir neturint papildomų duomenų apie to telefono numerio konkretų naudotoją, yra asmens duomuo, nes pagal telefono numerį galima identifikuoti asmenį, kuris naudojasi tuo telefono numeriu, kadangi telefono abonento numeris yra asmeninio naudojimo dalykas“⁴⁹.

Visais atvejais, norint teigti, jog tarp informacijos ir asmens yra sąsajumas, tokia informacija turi būti susijusi arba turinio, arba tikslo, arba rezultato elementu⁵⁰. Kaip nurodo 29 straipsnio darbo grupė (toliau – Darbo grupė), turinio elementas atsiranda tais atvejais, kai pagal akivaizdžią bei visuomenei bendrai suprantamą žodžio „susijęs“ reikšmę pateikiama informacija apie konkretų asmenį, neatsižvelgiant į duomenų valdytojo ar trečiosios šalies tikslą arba tokios informacijos poveikį šiam asmeniui. Tuo tarpu, minėtas tikslo elementas taip pat gali būti svarbus, siekiant susieti informaciją su atitinkamu asmeniu. Laikoma, kad tikslo elementas atsiranda tuomet, kai atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes duomenys naudojami ar greičiausiai bus naudojami. Esant rezultato elementui, atsiranda trečios rūšies sąsajumas su atitinkamais asmenimis⁵¹. Visiškai nesvarbu, kad nėra turinio arba tikslo elemento, informaciją galima laikyti susijusia su asmeniu, kadangi naudojantis ja, tikėtina, bus daromas poveikis konkretaus asmens teisėms ir interesams⁵².

Būtina pabrėžti, kad vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 14 punktu, Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas neapimama juridinių asmenų ir, visų pirma, su juridinio asmens statusą turinčių įmonių duomenų, įskaitant juridinio asmens pavadinimą, teisinę formą ir kontaktinius duomenis, tvarkymo. Iš to seka, kad juridinių asmenų kontaktiniai duomenys nėra saugomi asmens duomenų apsaugos teisės, įskaitant ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, tačiau gali būti apsaugoti, pavyzdžiui, nuo tiesioginės rinkodaros vykdymo, vadovaujantis anksčiau minėto Elektroninių ryšių įstatymo 69 straipsnio nuostatomis.

Atsižvelgus į aukščiau minėtas priežastis, galima teigti, kad Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas reguliuoja tik fizinių asmenų asmens duomenų apsaugą, todėl trečiasis asmens duomenų sąvokos elementas yra būtent „fizinis asmuo“ ir jo samprata. Kaip nurodo Darbo grupė, Europos Sąjungos valstybių narių teisės aktuose, dažniausiai civilinėje teisėje, nusakoma žmogaus asmenybės

⁴⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2333-525/2016.

⁴⁹ Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. vasario 26 d. nutarimas administracinės teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-1793-295/2014.

⁵⁰ Laura Andrikonytė, „Asmens duomenų apsauga elektroninių ryšių sektoriuje“ (magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2008), 10, <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2015995/datastreams/MAIN/content>.

⁵¹ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 41: 10.

⁵² *Ibid.*

sąvoka⁵³. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁵⁴ (toliau – CK) 2.1 straipsnio ir 2.2 straipsnio 1 dalimi, fizinį asmenį galima apibrėžti kaip žmogų, gebantį būti teisinių santykių subjektu, t. y. turėti civilines teises ir pareigas nuo gimimo momento iki mirties. Taigi, asmens duomenys, iš esmės, yra su susiję su gyvais asmenimis, kurių tapatybė nustatyta arba gali būti nustatyta. Iš to, kas nurodyta, galima teigti, jog asmens duomenų teisinės apsaugos kontekste fiziniu asmeniu turi būti laikomas asmuo, kuris gali pasinaudoti teisės aktu, įskaitant, bet neapsiribojant Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, numatytais duomenų subjekto teisėmis bei kitaip dalyvauti asmens duomenų apsaugos teisiniuose santykiuose⁵⁵.

Be to, kaip yra aišku iš civilinėje teisėje įtvirtintos fizinio asmens apibrėžties, mirusių asmenų asmens duomenims asmens duomenų apsaugos teisė netaikoma. Tą patvirtina ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 27 punktas, kuriame teigiama, jog Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas netaikomas mirusių asmenų asmens duomenims, tačiau Europos Sąjungos valstybės narės yra laisvos numatyti mirusių asmenų asmens duomenų tvarkymo taisykles.

Paskutinis asmens duomenų sampratos elementas yra „galimybė nustatyti fizinio asmens tapatybę“. Kaip nurodoma Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 26 punkte, sprendžiant, ar galima nustatyti fizinio asmens tapatybę, reikia atsižvelgti į visas priemones, tokias kaip išskyrimą, kurias asmens tapatybei tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyti, pagrįstai tikėtina, galėtų naudoti duomenų valdytojas ar bet koks kitas asmuo. Siekiant įsitikinti, ar tam tikros priemonės galėtų būti naudojamos siekiant nustatyti fizinio asmens tapatybę, reikėtų atsižvelgti į visus objektyvius veiksnius, pavyzdžiui, sąnaudas bei laiko trukmę, kurių pririnktų fizinio asmens tapatybei nustatyti, turint omenyje asmens duomenų tvarkymo metu turimas technologijas ir technologinę plėtrą.

Vadovaujantis aukščiau minėto Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės punktu bei Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 1 punktu, fizinio asmens tapatybė iš atitinkamos informacijos gali būti nustatoma dvejopai, t. y. tiesiogiai (pavyzdžiui, pagal asmens vardą, pavardę⁵⁶, asmens kodą, adresą, asmens pajamų dydį⁵⁷ ir pan.) ir netiesiogiai (pavyzdžiui, pagal asmeniui būdingus fizinius, fiziologinius, protinius, kultūrinius, ekonominius, socialinius tapatybės veiksnius)⁵⁸. Tiesioginis fizinio asmens tapatybės nustatymas praktikoje nesukelia problemų, tačiau

⁵³ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 41: 21

⁵⁴ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *Valstybės žinios*, Nr.74-2262 (2000).

⁵⁵ Petraitytė, *supra note*, 18: 61.

⁵⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam v. M. E. E. Rijkeboer*.

⁵⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy, Satamedia Oy*.

⁵⁸ Civilka ir Šlapimaitė, *supra note*, 22: 130.

netiesiogiai nustatyti duomenų subjekto tapatybę yra gerokai sudėtingiau. Asmens duomenų apsaugos teisės doktrinoje teigiama, jog fizinio asmens tapatybę netiesiogiai galima nustatyti pagal telefono numerį, automobilio registracijos numerį, socialinio draudimo numerį, paso numerį arba kitų kriterijų visumą, dėl kurios galima jį atpažinti atmetimo būdu susiaurinant grupę, kuriai jis priklauso (amžius, profesija, gyvenamoji vieta ir kt.). Pateiktas teiginys parodo, kad tai, kiek tam tikrų žymenų pakanka tapatybei nustatyti, priklauso nuo konkrečios situacijos bei aplinkybių⁵⁹.

Aukščiau nurodytą informaciją patvirtina ir Mindaugo Civilkos bei Linos Šlapimaitės nuomonė, jog tapatybės nustatymo elementas daug klausimų kelia elektroninėje erdvėje, kadangi internetas suteikia galimybę greitai bei tiksliai palyginti, sugretinti ir susisteminti atskirus informacijos ir duomenų fragmentus (pavyzdžiui, įvairūs pasisakymai internetinėje erdvėje, nuotraukos, draugų sąrašas socialiniuose tinkluose, slapyvardis, elektroninio pašto adresas)⁶⁰. Net ir neturint konkretaus fizinio asmens vardo, pavardės ar asmens kodo, tačiau sugretinus ir susisteminus įvairią informaciją yra ganėtinai nesunku iš atitinkamos asmenų grupės išskirti konkretų asmenį (pavyzdžiui, susiaurinti iki asmenų, gyvenančių tam tikru adresu ar dirbančių tam tikrą darbą)⁶¹.

Netiesioginis fizinio asmens tapatybės nustatymas nagrinėtas ir ESTT jurisprudencijoje. 2016 m. spalio 19 d. byloje C-582/14 *Patrick Breyer prieš Vokietijos Federacinę Respubliką* ESTT konstatavo, kad asmens duomenų sąvokoje vartojamas žodis „netiesiogiai“ rodo, jog tam, kad informacija būtų laikoma asmens duomenimis, nebūtina, kad ji savaime leistų nustatyti atitinkamo asmens tapatybę⁶², tačiau baigiamojo darbo autorės nuomone, atitinkama informacija ar duomenys, atsižvelgiant į konkrečią situaciją, turi suteikti galimybę identifikuoti konkretų fizinį asmenį. Informacija ar duomenys, kurie nesudaro galimybės nustatyti fizinio asmens tapatybės, gali būti laikomi anonimiška informacija, t. y. informacija, kuri nėra susijusi su fiziniu asmeniu, kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta, arba asmens duomenims, kurių anonimiškumas užtikrintas taip, kad duomenų subjekto tapatybė negali arba nebegali būti nustatyta, o tokio pobūdžio informacijai, remiantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 26 punktu, asmens duomenų apsaugos principai neturėtų būti taikomi.

Kaip matyti iš pateiktos analizės, asmens duomenų sąvoka susideda iš keturių sudėtinių elementų, kurie yra „bet kokia informacija“, „informacija, susijusi su asmeniu“, „fizinis asmuo“, „galimybė nustatyti tapatybę“. Nurodytos sudedamosios dalys yra glaudžiai susijusios ir viena nuo

⁵⁹ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 41: 12.

⁶⁰ Civilka ir Šlapimaitė, *op. cit.*, 139.

⁶¹ *Ibid.*

⁶² Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. spalio 19 d. sprendimas byloje C-582/14, *Patrick Breyer prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*.

kitos priklausomos, o visos kartu leidžia identifikuoti, ar tam tikrą informaciją galima laikyti asmens duomenimis.

1.2. Asmens duomenų tvarkymo sąvoka

Pabrėžtina, jog EŽTT jurisprudencijoje laikomasi pozicijos, kad informacijos, kuri yra susijusi su asmens privačiu gyvenimu, tvarkymas patenka į Konvencijos 8 straipsnio taikymo sritį, o Konvencijos 8 straipsnis suteikia teisę į tam tikrą informacinį apsisprendimą, leidžiant asmenims remtis savo teise į privatumą dėl asmens duomenų, kurie, nors ir neutralūs, yra renkami, tvarkomi ir skleidžiami visuotinai, tokia forma ar tokiu būdu, kad tai gali būti susiję su jų teisėmis pagal šią nuostatą⁶³. Taip pat EŽTT yra pažymėjęs, kad asmens duomenų apsaugos kontekste privataus gyvenimo sąvoka neturi būti interpretuojama apribojančiai (pernelyg siaurai). Platus aiškinimas atitinka 1981 m. sausio 28 d. Konvenciją dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu⁶⁴, kurioje nurodomas jos tikslas – užtikrinti, kad, tvarkant asmens duomenis automatizuotai, visų šalių teritorijose būtų gerbiamos kiekvieno asmens teisės ir pagrindinės laisvės, o svarbiausia, jo teisė į privatų gyvenimą⁶⁵.

Taigi, atskleidus asmens duomenų sampratą, būtina plačiau išnagrinėti dar vieną asmens duomenų apsaugos teisėje vyraujančią kategoriją – asmens duomenų tvarkymą. Visų pirma, paminėtina, kad pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 2 straipsnio 1 dalį, Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas yra taikomas asmens duomenų tvarkymui, visiškai arba iš dalies atliekamam automatizuotomis priemonėmis, ir asmens duomenų, kurie sudaro susisteminto rinkinio dalį ar yra skirti ją sudaryti, tvarkymui ne automatizuotomis priemonėmis.

Iš aukščiau nurodyto seka, jog asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas taikomas ne bet kokiam asmens duomenų tvarkymui, o būtent tokiam, kuris atliekamas vienu iš toliau nurodomų būdų: 1) automatizuotomis priemonėmis; 2) ne automatizuotomis priemonėmis, sudarant sisteminius asmens duomenų rinkinius⁶⁶. Kaip nurodo Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 15 punktas, siekiant, kad būtų išvengta rimtos teisės aktų apėjimo grėsmės, fizinių asmenų apsauga turėtų būti neutrali technologijų atžvilgiu ir turėtų nepriklausyti nuo taikomų metodų. Fizinių asmenų apsauga turėtų būti taikoma asmens duomenis tvarkant tiek automatizuotomis priemonėmis, tiek

⁶³ Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžiosios kolegijos 2017 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy prieš Suomiją*.

⁶⁴ „1981 m. sausio 28 d. Konvenciją dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu“, *Valstybės žinios*, Nr. 32-1059 (2001).

⁶⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. balandžio 24 d. sprendimas byloje *Benedik prieš Slovėniją*; Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžiosios kolegijos 2000 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *Amann prieš Šveicariją*.

⁶⁶ Zaleskis, *supra note*, 17: 96.

rankiniu būdu, jeigu asmens duomenys laikomi arba juos ketinama laikyti susistemintame rinkinyje⁶⁷. Tai reiškia, kad asmens duomenų apsaugos reguliavimui yra taikomas technologinio neutralumo principas⁶⁸ ir „vertinimas, ar su konkrečiu fiziniu asmeniu susijusi informacija tvarkoma automatinio būdu, turi būti atliekamas, analizuojant pagrindinių informacijos tvarkymo operacijų atlikimo tvarką⁶⁹“.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatas, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 2 punkte pateikiamas asmens duomenų tvarkymo apibrėžimas. Šiame punkte nurodoma, kad asmens duomenų tvarkymas yra bet kokia automatizuotomis arba neautomatizuotomis priemonėmis su asmens duomenimis ar asmens duomenų rinkiniais atliekama operacija ar operacijų seka. Be kita ko, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 2 punkto antrasis sakinytis detalizuoja operacijų rūšis, kurios gali būti laikomos asmens duomenų tvarkymu, t. y. rinkimas, įrašymas, rūšiavimas, sisteminimas, saugojimas, adaptavimas ar keitimas, išgava, susipažinimas, naudojimas, atskleidimas persiunčiant, platinant ar kitu būdu sudarant galimybę jais naudotis, taip pat sugretinimas ar sujungimas su kitais duomenimis, apribojimas, ištrynimasis arba sunaikinimas.

Reglamentuota asmens duomenų tvarkymo apibrėžtis suponuoja tai, jog asmens duomenų tvarkymą gali sudaryti vienas arba daugiau tvarkymo veiksmų, kurių kiekvienas gali būti susijęs su skirtingais asmens duomenų tvarkymo etapais⁷⁰. Dr. Ilonos Petraitytės nuomonei antrina ir dr. Julius Zaleskis, teigdamas, jog tam, kad atitinkama faktinė situacija patektų į asmens duomenų apsaugos taikymo sritį, pakanka to, jog būtų atliekamas koks nors vienas asmens duomenų tvarkymo veiksmas. Pavyzdžiui, vien asmens duomenų saugojimas, visiškai nenaudojant jų atitinkamoje duomenų valdytojo veikloje, nulemia asmens duomenų apsaugos teisinio reguliavimo taikymą⁷¹. Dėl šios priežasties galima sutikti su aukščiau nurodytų mokslininkų nuomone ir teigti, kad asmens duomenų apsaugos reguliavimu siekiama įtvirtinti plačią asmens duomenų tvarkymo sampratą, o Bendrajame duomenų apsaugos reglamente pateiktas asmens duomenų tvarkymo operacijų sąrašas nėra baigtinis⁷².

Kaip jau minėta, asmens duomenų apsaugos teisinis reglamentavimas, visų pirma, taikomas asmens duomenų tvarkymui, kuris yra visiškai arba iš dalies atliekamas automatizuotomis

⁶⁷ Zaleskis, *supra note*, 17: 96.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ Petraitytė, *supra note*, 18: 90.

⁷⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. liepos 29 d. sprendimas byloje C-40/17, *Fashion ID GmbH & Co. KG prieš Verbraucherzentrale NRW eV*.

⁷¹ Zaleskis, *op. cit.*, 97.

⁷² *Ibid.*

priemonėmis, t. y. automatinio būdu. „Pažymėtina, kad įrangos, technologijų panaudojimas vien informacijai fiksuoti nereiškia, kad informacija tvarkoma automatinio būdu. Pavyzdžiui, jeigu asmens duomenys renkami naudojant diktofoną, tačiau informacijos laikmenos su garso įrašais toliau tvarkomos rankiniu būdu, nėra pagrindo teigti, kad asmens duomenys tvarkomi automatinio būdu“⁷³. Be to, tam, kad atitinkama informacija būtų pripažinta tvarkoma automatinio būdu, nėra būtina, jog absoliučiai visi informacijos tvarkymo veiksmai būtų atliekami tik technologijų pagalba. Jeigu atitinkama informacija rūšiuojama, jungiama, su ja atliekamos loginės ar bet kokios kitokios operacijos, o reikiamos informacijos paieška vykdoma techniškai, laikoma, kad tokia informacija yra tvarkoma automatinio būdu⁷⁴.

Paminėtina, jog Bendrajame duomenų apsaugos reglamente automatizuotų priemonių sąvoka nėra pateikiama, o atsižvelgiant į šiuolaikinę technologinę raidą, būtų sudėtinga nustatyti baigtinį automatizuotų priemonių sąrašą. Dažniausiai tokiomis priemonėmis laikomos bet kokios informacijos ir ryšių technologijos, kuriomis naudojantis galima atlikti asmens duomenų tvarkymo veiksmus, pavyzdžiui, kompiuteriai, telefonai, ryšių tinklai, vaizdo kameros, registratoriai bei kitos technologinės priemonės, kurių pagalba galima apdoroti didelius asmens duomenų kiekius nerankiniu būdu⁷⁵.

Asmens duomenų tvarkymas automatizuotu būdu plačiai nagrinėtas ir ESTT jurisprudencijoje. Pavyzdžiui, 2019 m. vasario 14 d. byloje C-345/17, *Sergejs Buivids* ESTT nurodo, „kad pagal dabartines technines ir kompiuterines procedūras, siekiant pateikti informaciją interneto puslapyje, reikia atlikti šio puslapio įkrovimo į serverį operaciją bei kitas operacijas, būtinas tam, kad šis puslapis taptų prieinamas prie interneto prisijungusiems asmenims. Bent dalis šių operacijų atliekamos automatinio būdu“⁷⁶. Kitoje, 2014 m. gruodžio 11 d. byloje C-212/13, *František Ryněš prieš Úřad pro ochranu osobních údajů* ESTT konstatuoja, jog „stebėjimas darant asmenų vaizdo įrašą, saugomą nuolatinio įrašymo įrenginyje, t. y. kietajame diske, yra automatinis asmens duomenų tvarkymas“⁷⁷. Be to, paieškos variklio veikimo operacijos, kurias sudaro internete trečiųjų asmenų paskelbtos ar jau esančios informacijos suradimas, automatinio būdu atliekamas jos indeksavimas, laikinas laikymas bei jos padarymas prieinamos interneto naudotojams tam tikra tvarka, laikytinos

⁷³ Petraitytė, *supra note*, 18: 90.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ Zaleskis, *supra note*, 17: 97.

⁷⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje C-101/01, *Bodil Lindqvist*; Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. vasario 14 d. sprendimas byloje C-345/17, *Sergejs Buivids*.

⁷⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje C-212/13, *František Ryněš prieš Úřad pro ochranu osobních údajů*; Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. vasario 14 d. sprendimas byloje C-345/17, *Sergejs Buivids*.

asmens duomenų tvarkymu⁷⁸. Tokios išvados ESTT priėjo 2014 m. gegužės 13 d. byloje C-131/12, *Google Spain SL, Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González*.

Asmens duomenų apsaugos reguliavimas taikomas ir asmens duomenų tvarkymui, kuris iš dalies yra atliekamas automatizuotomis priemonėmis. Atsižvelgiant į tai, kad gali būti atliekamos įvairios asmens duomenų tvarkymo operacijos, kai kurios iš jų gali būti atliekamos ir rankinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, ranka įvedant asmens duomenis į kompiuterį ar telefoną⁷⁹. Toks asmens duomenų tvarkymas laikomas atliekamu iš dalies automatizuotomis priemonėmis. Kaip nurodoma ESTT jurisprudencijoje, vaizdo įrašų paskelbimas interneto svetainėje, kur interneto svetainės naudotojai gali įkelti ir žiūrėti vaizdo įrašus, kuriuose yra asmens duomenų, ir jais dalytis, yra šių asmens duomenų tvarkymas visiškai arba iš dalies automatiniu būdu⁸⁰. Tai reiškia, kad faktiškai vaizdo įrašai į kompiuterį yra įkeliami rankiniu būdu, tačiau toliau yra tvarkomi automatizuotu būdu.

Toliau kalbant apie asmens duomenų tvarkymą ne automatizuotomis priemonėmis, dr. Ilona Petraitytė teisingai pastebi, jog su konkrečiu fiziniu asmeniu susijusią informaciją tvarkant ne automatiniu, bet rankiniu būdu, ši informacija yra laikoma asmens duomenimis siaurąja prasme, o tokios informacijos tvarkymui asmens duomenų teisinė apsauga taikoma tik tuomet, kai ši informacija yra tvarkoma susistemintose rinkmenose⁸¹. Dr. Ilonos Petraitytės teiginį patvirtina ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 2 straipsnio 1 dalis, kurioje nurodoma, kad Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas yra taikomas asmens duomenų, kurie sudaro susisteminto rinkinio dalį ar yra skirti ją sudaryti, tvarkymui ne automatizuotomis priemonėmis.

Siekiant suprasti asmens duomenų tvarkymą ne automatizuotu būdu, visų pirma, būtina išanalizuoti susisteminto asmens duomenų rinkinio sąvoką. Vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 6 punktu, susistemintas rinkinys yra bet kuris susistemintas pagal specialius kriterijus prieinamų asmens duomenų rinkinys, kuris gali būti centralizuotas, decentralizuotas arba suskirstytas funkciniu ar geografiniu pagrindu. Pabrėžtina tai, kad aukščiau nurodyta sąvoka apibrėžiama plačiai, kaip apimanti „bet kurią“ susistemintą asmens duomenų rinkinį. Rinkinys turi būti susistemintas tam, kad būtų lengviau gauti asmens duomenis⁸². Be to, nors Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nepatikslina kriterijų, kuriais remiantis toks rinkinys turi

⁷⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje C-131/12, *Google Spain SL, Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González*.

⁷⁹ Zaleskis, *supra note*, 17: 98.

⁸⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. vasario 14 d. sprendimas byloje C-345/17, *Sergejs Buivids*.

⁸¹ Petraitytė, *supra note*, 18: 91.

⁸² Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 m. liepos 10 d. sprendimas byloje C-25/17, *Tietosuojavaltuutettu*.

būti susistemintas, vis dėlto, šie kriterijai turi būti „susiję su asmenimis“⁸³. Be kita ko, Bendrajame duomenų apsaugos reglamente nenumatyta nei tvarka, kurios laikantis rinkinys turi būti susistemintas, nei tokio susisteminto rinkinio forma, t. y. nenumatyta, kad asmens duomenys turi būti pateikti konkrečiose kortelėse ar sąrašuose, ar kitoje paieškos sistemoje, kad galima būtų daryti išvadą, jog egzistuoja susistemintas rinkinys⁸⁴.

Kaip nurodo Jungtinės Karalystės Apeliacinis teismas, susistemintomis informacijos rinkmenomis turi būti laikomos tik tokios rinkmenos, kurios suteiktų tokį patį ar bent jau panašų atitinkamos informacijos prieinamumą, kaip ir kompiuterizuotos (automatizuotos) duomenų sistemos. Minėtas teismas taip pat nurodė, jog susistemintomis asmens duomenų rinkmenomis pripažintinos tik tokios rinkmenos, kuriose esančių informacijos laikmenų struktūra bei išdėstymas leidžia nustatyti, ar dominantai, su asmeniu susijusi, informacija laikoma šiose rinkmenose, o jeigu taip – kurioje konkrečioje informacijos laikmenoje⁸⁵. Apibendrintai, galima teigti, kad susistemintas rinkinys dalija asmens duomenis į skirtingas grupes ir leidžia juos valdyti sistemiškai. Taigi, skiriamasis susistemintos rinkmenos bruožas yra rinkmenoje saugomos informacijos grupavimas, palengvinantis reikiamos informacijos paiešką⁸⁶. Pavyzdžiui, popierinės bylos, sudėtos chronologine arba abėcėlės tvarka, turėtų būti laikomos susistemintais rinkiniais asmens duomenų apsaugos teisės prasme⁸⁷. Kaip nurodoma, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 15 punkte, Bendroju duomenų apsaugos reglamentu nustatytas asmens duomenų apsaugos reguliavimas neturėtų būti taikomas pagal specialius kriterijus nesusistemintiems rinkiniams ar jų grupėms, taip pat jų tituliniam lapams.

Vadovaujantis pateikta Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostata ir aukščiau pateikta analize, darytina išvada, jog asmens duomenų apsaugos teisė tampa aktuali tik tuomet, kai atitinkamų informacijos rinkmenų pagalba, kaip jau minėta, yra susistemunami, sugrupuojami ar tam tikra tvarka išdėliojami asmens duomenys. Konstatavus, kad asmens duomenys tvarkomi susistemintoje rinkmenoje, šioje rinkmenoje esantys asmens duomenys privalo būti tvarkomi, laikantis asmens duomenų teisinei apsaugai keliamų reikalavimų. Pareigą laikytis asmens duomenų teisinės apsaugos reikalavimų, tiek ne automatizuotu būdu tvarkant asmens duomenis susistemintose rinkmenose, tiek asmens duomenis tvarkant automatizuotu būdu, gali eliminuoti nebent tik asmens duomenų tvarkymo tikslas⁸⁸.

⁸³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 m. liepos 10 d. sprendimas byloje C-25/17, *Tietosuojavaltuutettu*.

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ Peter Carey, *Data Protection. A Practical Guide to UK and EU Law* (Oxford: Oxford University Press, 2004), 17.

⁸⁶ Petraitytė, *supra note*, 18: 91.

⁸⁷ Paul Voigt ir Axel Von Dem Bussche, *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide* (Springer International Publishing AG, 2017), 10.

⁸⁸ Petraitytė, *op. cit.*, 90.

Iš viso, kas pasakyta šiame baigiamojo darbo poskyryje, yra akivaizdu, jog Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas pateikia ganėtinai aiškia asmens duomenų tvarkymo sąvoką, nurodydamas, jog asmens duomenų tvarkymas yra bet kokie automatiniu ar ne automatiniu būdu su asmens duomenimis ar asmens duomenų rinkiniais atliekami veiksmai ar jų seka bei pateikdamas atitinkamų asmens duomenų tvarkymo veikslių pavyzdžius. Pažymėtina, kad visi Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 2 punkte reglamentuoti asmens duomenų tvarkymo veiksmai turi būti atliekami tais pačiais, prieš renkant atitinkamus asmens duomenis, nustatytais asmens duomenų tvarkymo tikslais⁸⁹ bei tvarkomi remiantis konkrečiais teisiniais pagrindais, apie kuriuos bus kalbama kitame šio baigiamojo darbo skyriuje.

1.3. Tiesioginės rinkodaros koncepcija ir ypatumai

Visų pirma, paminėtina, jog elektroninės, įskaitant ir tiesioginės, rinkodaros reikšmė bei apimtis jau kurį laiką yra drastiškai išaugusi visame pasaulyje. Tokios augimo tendencijos yra sąlygotos milžiniško elektroninės komunikacijos apimčių išaugimo, o technologijų progresas lemia tai, jog elektroninė erdvė tampa vis sudėtingesnė, daugėja komunikavimo kanalų ir būdų, didėja perduodamos informacijos kiekis bei jos kokybė, tobulėja vartotojų galimybės naudotis internetu, o elektroninė komunikacija tampa itin lengvai prieinama. Dėl šių priežasčių tiek verslo subjektai, tiek vartotojai vis aktyviau veikia elektroninėje erdvėje, o tuo tarpu elektroninė erdvė tampa įprastu verslo marketingo instrumentu⁹⁰. Atsižvelgiant į nurodytą elektroninės komunikacijos, įskaitant ir tiesioginės rinkodaros svarbą, bei tai, kad ankstesniuose šio baigiamojo darbo poskyriuose jau aptartos asmens duomenų bei asmens duomenų tvarkymo sampratos, reikalinga aptarti ir paskutinįjį baigiamojo darbo temos sudėtinį elementą, t. y. tiesioginę rinkodarą, kurios koncepciją ir tam tikrus ypatumus baigiamojo darbo autorė sieks išnagrinėti šiame baigiamojo darbo poskyryje.

Taigi, norint išanalizuoti tiesioginės rinkodaros sampratą, reikalinga suprasti, kas yra rinkodara apskritai. Remiantis „Aiškinamuoju ryšių su visuomene terminų žodynu“, rinkodara yra prekės ar paslaugos pardavimo strategijos organizavimas bei vykdymas, pasitelkiant rinkos tyrimo ir komunikacijos priemones vartotojų poreikiams išaiškinti bei juos patenkinti⁹¹. Pažymėtina, kad kaip rinkodaros atitikmuo dažnai sutinkama ir marketingo sąvoka. Vytauto Pranulio teigimu, marketingas yra poreikių nustatymo ir jiems tenkinti reikalingų sprendimų priėmimo bei įgyvendinimo procesas,

⁸⁹ Petraitytė, *supra note*, 18: 181.

⁹⁰ Mindaugas Kiškis, „Socialiniai iššūkiai tiesioginei elektronei rinkodarai“, *Ekonomika ir vadyba*, ISSN 1822-6515 (2009): 430.

⁹¹ Toma Lipskytė ir kt., *Aiškinamasis ryšių su visuomene terminų žodynas* (Vilnius: Lietuvos komunikacijos asociacija, 2018), 61.

padedantis siekti individo bei marketingą vykdančios bendrovės tikslų⁹². Iš pateikto marketingo apibrėžimo, matyti, jog rinkodara ir marketingas gali būti laikomi sinonimais ir vartojami kaip tokie.

Tuo tarpu tiesioginė rinkodara yra rinkodaros rūšis, kuri apibrėžiama kaip rinkodara, kai, pasitelkiant įvairias rinkodaros komunikacijos priemones, siekiama užmegzti tiesioginį dialogą su vartotoju ir gauti tiesioginį jo atsaką⁹³. Dr. Mindaugas Kiškis antrina aukščiau minėtam tiesioginės rinkodaros apibrėžimui bei nurodo, kad naudodamiesi įvairiomis vartotojų duomenų bazėmis, tiesioginės rinkodaros specialistai sukuria specializuotus pasiūlymus bei reklaminius pranešimus, atitinkančius vartotojų segmento, į kurį orientuojamas komercinis pasiūlymas, ar netgi pavienių asmenų, poreikius⁹⁴. Dažniausiai tiesiogine rinkodara siekiama ne suformuoti prekės ar paslaugos tiekėjo įvaizdį, bet stengiamasi sulaukti tiesioginės, neatidėliotinos bei pamatuojamos vartotojų reakcijos⁹⁵. Be kita ko, pažymėtina, kad tiesioginės rinkodaros procesas susideda iš penkių fundamentalių etapų: 1) strateginių sprendimų priėmimo (segmentacijos bei rinkos studijavimo); 2) komunikacijos tarp pirkėjo bei pardavėjo; 3) užsakymo (ar kitokio pirkėjo atsako); 4) užsakymų patenkinimo; 5) tolimesnio ryšių su klientu palaikymo⁹⁶.

Grįžtant prie tiesioginės rinkodaros teisinio reglamentavimo, būtina priminti, jog tais atvejais, kai tiesioginė rinkodara yra vykdoma elektroniniu paštu arba telefonu, įskaitant ir SMS žinučių siuntimą, Agnės Bielskienės ir Viktorijos Aponavičiūtės nuomone, yra taikomas ne Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, bet Elektroninių ryšių įstatymas, įgyvendinantis 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (toliau – Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių)⁹⁷. Baigiamojo darbo autorės manymu, negalima kategoriškai teigti, jog Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas tvarkant asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslu nėra taikomas, atsižvelgiant į tai, kad Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas šiuo metu yra pamatinis teisės aktas, nubrėžiantis gaires ir bendruosius asmens duomenų tvarkymo reikalavimus, kurių laikantis turi būti tvarkomi asmens duomenys.

Pirmiausia, prieš nagrinėjant tiesioginės rinkodaros, kaip tokios, sampratą, reikalinga identifikuoti subjektus, su kuriais susijusi informacija yra saugoma Bendrojo duomenų apsaugos

⁹² Arvydas Pajuodis ir kt., *Marketingas* (Vilnius: Garnelis, 2012), 17.

⁹³ Lipskytė ir kt., *supra note*, 91: 62.

⁹⁴ Kiškis, *supra note*, 90: 433.

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ „2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių)“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* L 201 (2002).

reglamento ir Elektroninių ryšių įstatymo. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas subjekta, kuriam taikoma asmens duomenų apsaugos teisė apibrėžia kaip fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti pagal tam tikrą informaciją (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 1 punktą). Tuo tarpu Elektroninių ryšių įstatymo reikalavimai, kaip pažymi Agnė Bielskienė ir Viktorija Aponavičiūtė, yra taikomi tiesioginės rinkodaros priemonėms, kurios yra skirtos bet kuriam elektroninių ryšių paslaugų naudotojui – abonentui⁹⁸. Abonento sąvoka atskleidžiama Elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodyta, kad abonentas yra asmuo, kuris yra viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo sutarties su šių paslaugų teikėju šalis. To paties įstatymo 3 straipsnio 69 dalyje atskirai išskiriama ir vartotojo sąvoka, kurioje nurodoma, jog vartotojas – tai fizinis asmuo, kuris naudojasi ar pareiškia norą naudotis viešosiomis elektroninių ryšių paslaugomis nesusijusiems su jo amatu, verslu ar profesija tikslams, tai yra vartotojo asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams tenkinti.

Svarbu tai, jog Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių preambulės 12 punkte nurodyta, kad viešųjų elektroninių ryšių paslaugų abonentai gali būti fiziniai ar juridiniai asmenys. Iš minėtų Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių nuostatų akivaizdu, kad joje nurodytais atvejais Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių normos susijusios ir su fizinių, ir su juridinių asmenų teisių ir teisėtų interesų apsauga, o minėtos direktyvos 13 straipsnio 5 dalis valstybėms narėms, kiek tai susiję su neprašytais pranešimais, įtvirtina pareigą priimti nacionalinės teisės normas, kurios užtikrintų ir juridinių asmenų interesų apsaugą⁹⁹.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, seka, kad Elektroninių ryšių įstatymas taikomas tiek tiesioginės rinkodaros pranešimams, siunčiamiems privatiems fiziniams asmenims, tiek pasiūlymams, kurie skirti juridinio asmens vadovams ar darbuotojams¹⁰⁰. Teiginį patvirtina ir teismų praktika, kurioje nurodoma, jog, „priimdamas Elektroninių ryšių įstatymą, įstatymų leidėjas jo teisės normų nediferencijavo pagal subjektus ir visų, tiek fizinių, tiek juridinių asmenų atžvilgiu nustatė toki patį teisinį reguliavimą. Taigi, Elektroninių ryšių įstatymo 69 straipsnyje nustatyti draudimai yra taikomi ir komerciniuose santykiuose tarp juridinių asmenų“¹⁰¹.

⁹⁸ Agnė Bielskienė ir Viktorija Aponavičiūtė, „6-asis patarimas: Peržiūrėkite ir pakoreguokite tiesioginės rinkodaros priemones“, Jurex, žiūrėta 2019 m. spalio 14 d., <http://jurex.lt/6-asis-patarimas-perziurekite-ir-pakoreguokite-tiesiogines-rinkodaros-priemones/>.

⁹⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-143-14.

¹⁰⁰ Bielskienė ir Aponavičiūtė, *op. cit.*

¹⁰¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A858-143/2014; Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. balandžio 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3761-764/2015.

Toliau kalbant apie tiesioginės rinkodaros sampratą, atkreiptinas dėmesys, jog Elektroninių ryšių įstatyme tiesioginės rinkodaros sąvoka nėra reglamentuota, tačiau minėto įstatymo 3 straipsnio 85 dalyje yra nustatyta, jog įstatymo devintajame skirsnyje vartojamos sąvokos, neapibrėžtos šiame įstatyme, suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme. Atsižvelgiant į šią nuostatą, galima daryti išvadą, kad Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme, įskaitant ir Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, įtvirtintos taisyklės yra neišvengiamos tais atvejais, kai yra vykdoma tiesioginės rinkodaros veikla, kadangi tiesioginė rinkodara suponuoja asmens, kuriam ji adresuojama, asmens duomenų naudojimą¹⁰².

Vadovaujantis aukščiau pateikta Elektroninių ryšių įstatymo nuostata, reikalinga išanalizuoti ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme pateiktą tiesioginės rinkodaros apibrėžimą. Taigi, Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 2 straipsnio 1 dalis apibrėžia tiesioginę rinkodarą kaip veiklą, kurios tikslas paštu, telefonu arba kitokiu tiesioginiu būdu siūlyti asmenims prekes ar paslaugas ir (arba) teirautis jų nuomonės dėl siūlomų prekių ar paslaugų. Dr. Mindaugo Kiškio teigimu, Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme įtvirtinta tiesioginės rinkodaros sąvoka yra pakankamai ribota, t. y. lingvistiškai aiškinant į ją nepatenka rinkodara, kuri skirta prekės ženklo arba įmonės propagavimui, taip pat rinkodara nesiūlant atitinkamų prekių ar paslaugų už atlyginimą¹⁰³. Pabrėžtina, kad asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais sąvoka yra laikytina ganėtinai plačia sąvoka, kuri apima daugiau nei tik rinkodaros pranešimų siuntimą Elektroninių ryšių įstatymo 69 straipsnio pagrindu, kuris plačiau bus nagrinėjamas kituose šio baigiamojo darbo poskyriuose, tačiau ši sąvoka apima ir kitus asmens duomenų tvarkymo veiksmus, pavyzdžiui, profiliavimą¹⁰⁴.

Kas yra profiliavimas, nurodo Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 71 punktas bei 4 straipsnio 4 punktas. Vadovaujantis minėtomis nuostatomis, profiliavimas yra bet kokios formos automatizuotas asmens duomenų tvarkymas, kai asmens duomenys naudojami siekiant įvertinti tam tikrus su fiziniu asmeniu susijusius asmeninius aspektus, visų pirma, siekiant išanalizuoti ar numatyti aspektus, susijusius su to fizinio asmens darbo rezultatais, ekonomine situacija, sveikatos būkle, asmeniniais pomėgiais, interesais, patikimumu, elgesiu, buvimo vieta arba judėjimu. Atsižvelgiant į pateikiamą profiliavimo apibrėžtį, galima išskirti tris profiliavimui būdingus

¹⁰² Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, „Tiesioginė rinkodara ir Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (BDAR)“, VDAI, žiūrėta 2019 m. spalio 15 d., <https://vdai.lrv.lt/lt/naujienos/tiesiogine-rinkodara-pradejus-taikyti-bendrajai-duomeniu-apsaugos-reglamentu>.

¹⁰³ Kiškis, *supra note*, 90: 436.

¹⁰⁴ Martynas Bendikas, „Tiesioginė rinkodara teisėto intereso pagrindu. Ką ištis šiuo klausimu turi pasakyti BDAR?“, LinkedIn, žiūrėta 2019 m. spalio 15 d., <https://www.linkedin.com/pulse/tiesiogin%C4%97-rinkodara-teis%C4%97to-intereso-pagrindu-k%C4%85-i%C5%A1ties-bendikas/>.

požymius: 1) jis turi būti automatizuota duomenų tvarkymo forma; 2) jis turi būti taikomas asmens duomenims; 3) profiliavimo tikslas turi būti įvertinti su fiziniu asmeniu susijusius asmeninius aspektus¹⁰⁵. Apskritai, profiliavimas reiškia informacijos apie asmenį rinkimą ir asmens savybių arba elgesio modelių vertinimą, norint jį priskirti tam tikrai kategorijai arba grupei, pirmiausia – siekiant išanalizuoti ir (arba) nuspėti aspektus, susijusius su, pavyzdžiui, gebėjimu atlikti užduotį, interesais arba tikėtinu elgesiu¹⁰⁶.

Tuo tarpu, profilio, kaip tokio, sąvoka pateikiama 2010 m. lapkričio 23 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto (2010 m.) rekomendacijos R(2010) 13 valstybėms narėms dėl asmens apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu, atsižvelgiant į profiliavimą (Rekomendacija dėl profiliavimo) 1 dalies d punkte, kuriame nurodoma, kad profilis reiškia asmens duomenų, apibūdinančių asmenų kategoriją, rinkinį, skirtą pritaikyti asmeniui¹⁰⁷. „Automatizuoto atskirų sprendimų priėmimo ir profiliavimo pagal Reglamentą 2016/679 gairėse“ Darbo grupė pateikia vieną iš pavydžių, kuomet vykdant tiesioginę rinkodarą, kartu vykdomas ir duomenų subjekto profiliavimas, t. y. atitinkamas informacijos tarpininkas profiliuoja asmens duomenis. Laikydamasis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 ir 14 straipsniuose jam nustatytų prievolių, informacijos tarpininkas turi informuoti asmenį apie asmens duomenų tvarkymą, įskaitant tai, ar jis tuo profiliumi ketina dalytis su kitomis bendrovėmis. Tuomet informacijos tarpininkas pasidalija profiliumi su kita bendrove. Pasinaudodama perduotu profiliumi, ši bendrovė siunčia asmeninius tiesioginės rinkodaros pranešimus. Toks asmens duomenų tvarkymas ir perdavimas kitoms bendrovėms, t. y. kitiems duomenų valdytojams, yra ganėtinai dažnas šiuolaikiniame technologijų amžiuje.

Iš viso, kas pasakyta, galima teigti, kad dažnu atveju vykdamas tiesioginę rinkodarą, kartu vykdomas ir profiliavimas, siekiant sudaryti atitinkamą fizinio asmens profilį bei siūlyti jam tam tikras prekes ar paslaugas, kurios yra tinkamos fiziniam asmeniui, atsižvelgiant į sudarytą jo profilį. Nors tiesioginė rinkodara ir profiliavimas yra glaudžiai susiję, šiame baigiamajame darbe profiliavimas plačiau nebus nagrinėjamas.

Dar vienas svarbus aspektas, kurį reikia paminėti yra tai, kad Inspekcijos nuomone, pranešimų, kuriuose siūloma pasinaudoti visuomenei skirtomis mokamomis ar nemokamomis paslaugomis, siuntimas taip pat yra laikomas tiesiogine rinkodara. Dėl tokio pobūdžio pranešimų

¹⁰⁵ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, „Automatizuoto atskirų sprendimų priėmimo ir profiliavimo pagal Reglamentą 2016/679 gairės“, 17/LT, WP251 (2017), 7.

¹⁰⁶ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *op. cit.*, 7-8.

¹⁰⁷ „2010 m. lapkričio 23 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto (2010 m.) rekomendacijos R(2010) 13 valstybėms narėms dėl asmens apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu, atsižvelgiant į profiliavimą (Rekomendacija dėl profiliavimo“ (2010).

siuntimo šiuo metu Lietuvos teisės aktuose nedaroma jokių išlygų nei nevyriausybinėms organizacijoms, nei valstybės įstaigoms bei institucijoms, o siekiant siūlyti mokamas ar nemokamas paslaugas taikomi tokie pat teisinio reglamentavimo reikalavimai¹⁰⁸. Be kita ko, Inspekcija aiškiai nurodo, jog tiesioginės rinkodaros pasiūlymais nebūtų laikomi, pavyzdžiui, sveikinimai, elektroninių laiškų siuntimas, kurių turinys susijęs su sutarčių vykdymu, priminimas apie skolą ir kt. Šiuo atveju asmens duomenų tvarkymas turėtų būti grindžiamas bent vienu kitu, Bendrajame duomenų apsaugos reglamente nustatytu, asmens duomenų teisėto tvarkymo kriterijumi¹⁰⁹.

Apibendrinus, Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme įtvirtintas tiesioginės rinkodaros apibrėžimas, kuriame tiesioginė rinkodara apibūdinama kaip veikla, kurios tikslas paštu, telefonu, elektroniniu paštu arba kitokiu tiesioginiu būdu siūlyti asmenims prekes ar paslaugas ir (arba) teirautis jų nuomonės dėl siūlomų prekių ar paslaugų, yra ganėtinai platus, kartu apimantis ir asmens duomenų tvarkymą profiliavimo tikslais. Kita vertus, sutiktina su asmens duomenų apsaugos teisės doktrinoje pateikiama nuomone, jog šią apibrėžtį galima laikyti ir šiek tiek ribota, kadangi apibrėžtyje identifikuoti tik keli tiesioginės rinkodaros vykdymo būdai, neišvardijant visų galimų.

2. ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO TIESIOGINĖS RINKODAROS TIKSLU

TEISINIAI PAGRINDAI IR JŲ ATRIBOJIMAS

2.1. Asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygos

Pažymėtina tai, jog siekiant tvarkyti asmens duomenis, būtina tam turėti teisinį pagrindą. Tokį reikalavimą įtvirtina ir teisės aktai. Pavyzdžiui, kaip nurodoma Chartijos 8 straipsnio 2 dalyje, asmens duomenys privalo būti tvarkomi tinkamai bei naudojami tik konkrečioms tikslams ir tik atitinkamam asmeniui sutikus ar kitais įstatymo nustatytais teisėtais pagrindais. Tuo tarpu Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 straipsnio 1 dalies a punktas įtvirtina asmens duomenų tvarkymo teisėtumo principą bei nurodo, kad duomenų subjekto atžvilgiu asmens duomenys turi būti tvarkomi teisėtu būdu. Iš šių pateiktų teisės aktų nuostatų seka, jog tam, kad asmens duomenų tvarkymas būtų laikomas teisėtu, asmens duomenys turi būti tvarkomi atitinkamais pagrindais, kurie yra numatyti teisės aktuose, todėl toliau šiame baigiamojo darbo poskyryje bus trumpai aptariami teisėto asmens duomenų tvarkymo pagrindai, kurie yra įtvirtinti Bendrajame duomenų apsaugos reglamente. Iš anksto primintina, jog Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnyje yra pateiktas išsamus ir baigtinis atvejų, kai asmens duomenų tvarkymas gali būti laikomas teisėtu, sąrašas¹¹⁰.

¹⁰⁸ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, *supra note*, 102.

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. lapkričio 24 d. sprendimas bylose C-468/10 ir C-469/10, *ASNEF ir FECEMD*.

Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalis nurodo, jog asmens duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, jeigu taikoma bent viena iš toliau nurodytų sąlygų, ir tik tokiu mastu, koku ji yra taikoma: a) duomenų subjektas davė sutikimą, kad jo asmens duomenys būtų tvarkomi vienu ar keliais konkrečiais tikslais; b) tvarkyti asmens duomenis būtina siekiant įvykdyti sutartį, kurios šalis yra duomenų subjektas, arba siekiant imtis veiksmų duomenų subjekto prašymu prieš sudarant sutartį; c) tvarkyti asmens duomenis būtina, kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė; d) tvarkyti duomenis būtina siekiant apsaugoti gyvybinius duomenų subjekto ar kito fizinio asmens interesus; e) tvarkyti duomenis būtina siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas; f) tvarkyti duomenis būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, yra už juos viršesni, ypač kai duomenų subjektas yra vaikas. Trumpiau tariant, duomenų valdytojas, tvarkydamas duomenų subjekto asmens duomenis, gali remtis šešiais teisiniais pagrindais: 1) sutikimu; 2) sutartimi; 3) teisine prievole; 4) teisėtu interesu; 5) gyvybiniu interesu ar kito fizinio asmens interesu; 6) viešuoju interesu.

Toliau analizuojant kiekvieną teisėto asmens duomenų tvarkymo pagrindų, vienas pirmųjų yra sutikimas. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas duomenų subjekto sutikimą apibrėžia kaip bet kokį laisva valia duotą, konkretų ir nedviprasmišką tinkamai informuoto duomenų subjekto valios išreiškimą pareiškimu arba vienareikšmiais veiksmais, kuriais jis sutinka, kad būtų tvarkomi su juo susiję asmens duomenys (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 11 punktą). Paminėtina, kad duomenų valdytojų manymu, duomenų subjekto sutikimas yra patikimiausias ir lengviausiai praktikoje pritaikomas asmens duomenų tvarkymo teisinis pagrindas, tačiau pritartina Viktorijos Aponavičiūtės nuomonei, jog „sutikimas tėra vienas iš pagrindų tvarkyti asmens duomenis, kurio teisėtumui yra keliami gana griežti reikalavimai, o dėl sunkiai įgyvendinamų teisėtumo reikalavimų, sutikimą geriausia pasitelkti tik tais atvejais, kai asmens duomenų tvarkymo negalima pagrįsti kitais teisiniais pagrindais“¹¹¹.

Kaip bebūtų, nors ir yra teigiama, jog duomenų valdytojai turėtų kaip įmanoma rečiau rinktis sutikimą, kaip asmens duomenų tvarkymo teisėtumo pagrindą, tačiau tam tikrais atvejais būtent sutikimas yra tinkamiausias. Pavyzdžiui, duomenų subjekto asmens duomenys, kurie tvarkomi personalo atrankos, įvairių paklausimų administravimo, duomenų valdytojų komunikacijos ir

¹¹¹ Viktorija Aponavičiūtė, „Darbuotojų asmens duomenys – kada reikalingas sutikimas, o kada užtenka informuoti?“, Jurex, žiūrėta 2019 m. spalio 17 d., <http://jurex.lt/darbuotoju-asmens-duomenys-kada-reikalingas-sutikimas-o-kada-uztenka-informuoti/>.

viešinimo (pavyzdžiui, atvaizdo duomenys, straipsniuose publikuojami duomenų subjektų asmens duomenys), interneto tinklapių funkcionavimo (slapukų pagalba renkami asmens duomenys) bei kitais tikslais, yra tvarkomi remiantis duomenų subjekto sutikimu. Šiuo atveju ne išimtis yra ir tiesioginė rinkodara, t. y. duomenų valdytojai siekdami teisėtai vykdyti tiesioginę rinkodarą, kaip asmens duomenų tvarkymo pagrindą, dažniausiai pasirenka duomenų subjekto sutikimą¹¹². Atsižvelgiant į tai, kad dažnu atveju tiesioginė rinkodara yra vykdoma vadovaujantis duomenų subjekto sutikimu, apie asmens duomenų tvarkymą tiesioginės rinkodaros tikslu šiuo teisiniu pagrindu bus kalbama kitame šio baigiamojo darbo poskyryje.

Kitas pakankamai dažnai pasitaikantis asmens duomenų tvarkymo pagrindas yra sutartis, kadangi, sudarydamas tam tikras sutartis, duomenų subjektas neišvengiamai teikia savo asmens duomenis duomenų valdytojui. Kaip nurodo dr. Julius Zaleskis, skirtingai nei sutikimo atveju, asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas nepateikia sutarties sampratos Bendrojo duomenų apsaugos reglamento prasme, todėl aiškinant sutarties esmę, turi būti vadovujamasi nacionaline teise¹¹³. Sutarties samprata pateikiama CK 6.154 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodoma, jog sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę.

Taigi, atitinkama sutartis gali būti asmens duomenų tvarkymo pagrindu tik tuomet, kai ji sudaryta tarp duomenų valdytojo ir duomenų subjekto (pavyzdžiui, darbo sutartis, paslaugų sutartis ir kt.), t. y. sutartis sudaryta tarp dviejų ar daugiau duomenų valdytojų arba tarp duomenų valdytojo ir duomenų tvarkytojo nėra asmens duomenų tvarkymo pagrindas. Be kita ko, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 44 punktas įtvirtina vadinamąją būtinumo sąlygą, t. y. asmens duomenų tvarkymas turėtų būti laikomas teisėtu, kai jis būtinas siekiant vykdyti sutartį arba ketinant ją sudaryti. Primintina ir tai, jog šis teisinis pagrindas yra taikomas vykdant sudarytą sutartį įprasta tvarka, tačiau nutikus kokiam nors įvykiui, dėl kurio atitinkama sutartis nebevykdoma, asmens duomenų tvarkymo pobūdis gali pasikeisti¹¹⁴. Svarbu ir tai, kad asmens duomenų tvarkymo pagrindu gali būti ne tik sudaryta bei vykdoma sutartis, bet ir ateityje ketinama sudaryti sutartis (asmens duomenų tvarkymas ikisutartiniuose santykiuose). Tokiu atveju, asmens duomenų tvarkymas yra

¹¹² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N³-733-06; Vilniaus apygardos teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-284-843/2017; Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. gegužės 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-176-189/2019.

¹¹³ Zaleskis, *supra note*, 17: 147.

¹¹⁴ *Ibid.*, 148.

galimas, jei yra reikalingas tam, kad būtų galima imtis veiksmų duomenų subjekto prašymu prieš sudarant sutartį (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies b punktas).

Asmens duomenų tvarkymas yra teisėtas ir tais atvejais, kai tvarkyti asmens duomenis būtina tam, kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė. Teisinės prievolės samprata Bendrajame duomenų apsaugos reglamente taip pat nėra pateikiama, tačiau ją atskleisti galima vadovaujantis imperatyvumo, šaltinio bei teisinės sistemos aspektais. Kaip nurodoma asmens duomenų apsaugos teisės doktrinoje, šaltinio aspektu, asmens duomenų tvarkymo pagrindas (teisinė prievolė) turėtų būti įtvirtintas Europos Sąjungos arba Europos Sąjungos valstybės narės teisėje (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 45 punktas). Tuo tarpu, siekiant įvertinti imperatyvumo aspektu, duomenų valdytojas neturi turėti galimybės pasirinkti, ar vykdyti teisinę prievolę, ar ne, o už teisinės prievolės nevykdymą turėtų grėsti atitinkama teisinė atsakomybė¹¹⁵. Asmens duomenų tvarkymo teisinės prievolės pagrindu galima laikyti atvejus, kai, pavyzdžiui, notaras turi teikti asmens duomenis vedybų sutarčių registrai apie jo biure sudarytą vedybų sutartį, perduodamas sutuoktinių asmeninius duomenis, arba darbdavys privalo pranešti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos apie atitinkamo darbuotojo darbo pradžią darbovietėje¹¹⁶.

Sekanti asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlyga yra gyvybiniai fizinio asmens interesai. Atsižvelgiant į tai, kad Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies d punktas įtvirtina būtent tokį asmens duomenų tvarkymo pagrindą, galima teigti, jog siekis apsaugoti kurio nors fizinio asmens interesus suteikia duomenų valdytojui galimybę ir teisę tvarkyti duomenų subjekto asmens duomenis¹¹⁷. Kaip jau minėta anksčiau, asmens duomenų apsaugos reguliavimas yra skirtas užtikrinti gyvų fizinių asmenų asmens duomenų apsaugą, o fizinio asmens samprata aiškinama remiantis nacionaline teise. Tai reiškia, kad fiziniu asmeniu yra laikomas žmogus, kuris gali turėti civilines teises ir pareigas nuo jo gimimo momento iki mirties (CK 2.1 straipsnis ir 2.2 straipsnio 1 dalis). Tuo tarpu gyvybiniais interesais laikomi visi fizinio asmens egzistenciniai poreikiai ir interesai, kurie dažniausiai yra glaudžiai susiję su duomenų subjektų gyvybe¹¹⁸.

Pabrėžtina, kad šis teisinis pagrindas leidžia tvarkyti asmens duomenis vadovaujantis bet kurio fizinio asmens, tai reiškia nebūtinai duomenų subjekto, gyvybiniais interesais, tais atvejais, kai

¹¹⁵ Zaleskis, *supra note*, 17: 151.

¹¹⁶ „Europos Sąjungos asmens duomenų apsaugos reforma – II dalis. Asmens duomenų tvarkymo teisiniai pagrindai“, Teisė visiems, žiūrėta 2019 m. spalio 17 d. <https://www.teisevisiems.lt/duomenu-apsauga/europos-sajungos-asmens-duomenu-apsaugos-reforma-ii-dalis-asmens-duomenu-tvarkymo-teisiniai-pagrindai/>.

¹¹⁷ Zaleskis, *op. cit.*, 153.

¹¹⁸ Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, Europos Taryba ir Europos Žmogaus Teisių Teismo kanceliarija, *Europos duomenų apsaugos teisės vadovas* (Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2014), 83.

asmens duomenų tvarkymas negali būti atliekamas jokiais kitais teisiniais pagrindais (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 46 punktas)¹¹⁹ ir tik tuomet, kai tai yra būtina siekiant atitinkamų interesų apsaugos (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies d punktas).

Asmens duomenų tvarkymas gali būti pateisinamas ir tuomet, kai siekiama atlikti užduotį viešojo intereso labui arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas. Pabrėžtina, kad iš Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatos formuluotės seka, kad joje įtvirtinti du teisėto asmens duomenų tvarkymo pagrindai: 1) užduoties viešojo intereso labui vykdymas, ir 2) viešosios valdžios funkcijų atlikimas¹²⁰.

Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad viešasis interesas yra visuomenės ar jos dalies interesai, kuriuos įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija, ir kuriuos valstybė, vykdydama savo funkcijas, yra įpareigota užtikrinti ir tenkinti¹²¹. Pabrėžtina, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje teigiama, jog valstybė turi užtikrinti viešąjį interesą, tačiau kalbant teisinio asmens duomenų tvarkymo kontekste, būtina paminėti, jog ne valstybė, o atitinkamas duomenų valdytojas, kuris nėra viešosios valdžios funkcijas vykdanči institucija, turi atlikti užduotį viešojo intereso labui, dažniausiai atitinkamos viešąsias valdžios funkcijas vykdančios institucijos pavedimu. Viešojo intereso labui atliekamas asmens duomenų tvarkymas turi padėti apsaugoti fundamentalias visuomenės vertybes ir interesus, taip pat turi būti įvardytas ir apibrėžtas konkretus teisės aktais saugomas interesas, dėl kurio reikalinga tvarkyti asmens duomenis¹²².

Tuo tarpu, asmens duomenų tvarkymą viešosios valdžios funkcijų vykdymu gali pagrįsti valstybės ir savivaldybės institucijos, kitos įstaigos, organizacijos bei asmenys, kuriems teisės aktais yra pavesta vykdyti viešojo administravimo funkcijas¹²³. Remiantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – Viešojo administravimo įstatymas) 2 straipsnio 1 dalimi, viešasis administravimas – tai įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti: administracinių sprendimų priėmimas, įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolė, įstatymų nustatytų administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas ir viešojo administravimo subjekto vidaus administravimas¹²⁴. Valstybė savo funkcijas vykdo per atitinkamų institucijų sistemą,

¹¹⁹ Zaleskis, *supra note*, 17: 153-154.

¹²⁰ *Ibid.*, 155.

¹²¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. birželio 18 d. nutarimas byloje Nr. 11/96; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d. nutarimas byloje Nr. 18/99.

¹²² Zaleskis, *op. cit.*, 156-157.

¹²³ *Ibid.*, 157.

¹²⁴ „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, *Valstybės žinios*, Nr. 60-1945 (1999).

apimančią, visų pirma, valstybės institucijas. Savo funkcijas valstybė taip pat gali tam tikra apimtimi vykdyti per kitas institucijas, kurioms pagal įstatymus yra pavesta vykdyti tam tikras valstybės funkcijas arba kurios tam tikromis įstatymuose apibrėžtomis formomis ir būdais dalyvauja vykdamas valstybės funkcijas¹²⁵. Dėl šio asmens duomenų tvarkymo teisėtumo pagrindo primintina, kad 2017 m. kovo 9 d. byloje C-398/15, *Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce prieš Salvatore Manni* ESTT jau yra nusprendęs, jog su valdžios institucijos vykdoma duomenų, kuriuos bendrovės privalo skelbti vykdydamos teisinės prievolės, saugojimo duomenų bazėje, leidimo suinteresuotiesiems asmenims susipažinti su šiais duomenimis bei jų kopijų pateikimo tokiems asmenims veikla, priskirtina viešosios valdžios funkcijų įgyvendinimui. Be to, tokia veikla yra ir visuomenės labai atliekama užduotis¹²⁶.

Paskutinis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punkte įtvirtintas teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas yra teisėtas duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesas, t. y. asmens duomenis būtina tvarkyti siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, yra už juos viršesni. Pažymėtina, kad tvarkant asmens duomenis šiuo tikslu, gauti duomenų subjekto sutikimą arba turėti kitą asmens duomenų tvarkymo pagrindą nėra reikalinga¹²⁷.

Svarbu tai, jog asmens duomenų apsaugos teisės doktrinoje ar teisės aktuose nėra konkrečių teisėtų duomenų valdytojo ar trečiosios šalies interesų sąrašo, kuriais vadovaujantis galėtų būti grindžiamas asmens duomenų tvarkymas. Tačiau duomenų valdytojas turi pareigą prieš pradėdamas tvarkyti asmens duomenis, įvertinti ir nustatyti konkrečius teisėtus interesus, kuriuos įgyvendinant būtina tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis. Platesnė asmens duomenų tvarkymo remiantis teisėto intereso pagrindu bus atliekama kitame šio baigiamojo darbo poskyryje, kadangi Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas numato galimybę tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais, vadovaujantis duomenų valdytojo teisėtu interesu.

Apibendrinant visą, kas išdėstyta šiame baigiamojo darbo poskyryje, matyti, jog Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas įtvirtina net šešis teisėto asmens duomenų tvarkymo pagrindus, kuriais duomenų valdytojais gali grįžti jų atliekamas asmens duomenų tvarkymo operacijas. Vis dėlto,

¹²⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03.

¹²⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. kovo 9 d. sprendimas byloje C-398/15, *Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce prieš Salvatore Manni*; Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. liepos 12 d. sprendimas byloje C-138/11, *Compass-Datenbank*.

¹²⁷ Zaleskis, *supra note*, 17: 159.

darytina išvada, kad šio baigiamojo darbo plotmėje aktualiausias yra dvi teisėtumo sąlygos, t. y. duomenų subjekto sutikimas ir duomenų valdytojo teisėti interesai, todėl gilesnė analizė toliau bus atliekama būtent šių dviejų teisinių pagrindų atžvilgiu.

2.2. Asmens duomenų tvarkymas teisėto intereso pagrindu

Ankstesniame poskyryje, kaip viena iš teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlygų, buvo trumpai nagrinėjamas duomenų valdytojo teisėtas interesas tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis. Šiame baigiamojo darbo poskyryje bus atliekama gilesnė duomenų valdytojo teisėto intereso analizė bei galimybė remtis teisėtu interesu tvarkant asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais.

Primintina, jog duomenų valdytojo teisėtas interesas tvarkyti asmens duomenis yra įtvirtintas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punkte, kuriame nurodoma, kad asmens duomenų tvarkymas yra teisėtas tais atvejais, kai tvarkyti asmens duomenis būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, yra už juos viršesni, ypač kai duomenų subjektas yra vaikas.

Remiantis Europos Sąjungos asmens duomenų apsaugos doktrinoje ir ESTT jurisprudencijoje pateiktais Direktyvos 95/45/EB 7 straipsnio f punkto išaiškinimais, kurie atitinka Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punktą, būtina paminėti, jog minėtojo Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatoje yra numatytos trys kumuliacinės sąlygos, kad asmens duomenų tvarkymas būtų teisėtas, t. y. pirma, jei tvarkyti asmens duomenis reikia dėl teisėtų interesų, kurių siekia duomenų valdytojas¹²⁸ arba trečioji šalis, kuriai atskleidžiami asmens duomenys, antra, kai asmens duomenis tvarkyti būtina siekiant įgyvendinti teisėtą interesą, trečia, kai duomenų subjekto pagrindinės teisės ir laisvės nėra viršesnės nei šie interesai¹²⁹. Atsižvelgiant į šį ESTT išaiškinimą ir siekiant nustatyti, ar duomenų valdytojas gali remtis savo teisėtu interesu, tvarkydamas asmens duomenis, būtina išnagrinėti ir atskleisti aukščiau nurodytų kumuliacinių sąlygų esmę.

Pirmiausia, būtina suvokti teisėto intereso, kaip tokio, sampratą, kurią pateikia Darbo grupė. Vadovaujantis Darbo grupės išaiškinimais, interesas yra bendras duomenų valdytojo poreikis tvarkyti asmens duomenis ar asmens duomenų tvarkymo nauda duomenų valdytojui bei galima nauda

¹²⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. liepos 29 d. sprendimas byloje *C-40/17, Fashion ID GmbH & Co. KG prieš Verbraucherzentrale NRW eV*; Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *C-13/16, Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvalde prieš Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme”*.

¹²⁹ *Ibid.*

visuomenei¹³⁰. Be kita ko, toks interesas turi būti aiškiai išreikštas, jog būtų galima taikyti pusiausvyros kriterijų, palyginant jį su duomenų subjekto interesais ir pagrindinėmis teisėmis bei laisvėmis. Svarbu ir tai, kad interesas turi būti toks, kurio duomenų valdytojas siekia. Intereso siekis reiškia, jog interesas turi būti tikras bei aktualus, susijęs su duomenų valdytojo vykdoma veikla arba nauda, kurią duomenų valdytojas tikisi gauti. Kitaip tariant, nekonkretūs ar spėjimais pagrįsti interesai negali būti pripažinti pakankamais¹³¹. Teisėtu interesu bus pripažintas toks duomenų valdytojo interesas, kurio duomenų valdytojas gali siekti nepažeisdamas asmens duomenų apsaugos ir kitų teisės aktų, t. y. teisėtas interesas turi būti priimtinas pagal atitinkamas asmens duomenų apsaugos teisės normas. Taigi, apibendrintai tariant, teisėtas interesas turi būti: 1) teisėtas (t. y. atitikti taikomus Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės aktus); 2) pakankamai aiškiai išreikštas (t. y. konkretus); 3) tikras bei aktualus (t. y. jis neturi būti pagrįstas vien spėjimais)¹³².

Primintina, jog remiantis Lietuvos teismų praktika, kiekvienu atveju, ypatingai kilus ginčui tarp duomenų subjekto ir duomenų valdytojo, būtina ieškoti protingos ir sąžiningos dviejų teisės saugomų vertybių pusiausvyros¹³³, todėl kita kumuliatyvinė sąlyga reikalauja duomenų subjekto interesų arba pagrindinių teisių ir laisvių, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, viršenybės duomenų valdytojo teisėto intereso atžvilgiu nebuvimo. Tai reiškia, jog pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punktą, reikalinga taikyti pusiausvyros kriterijų – teisėtus duomenų valdytojo interesus būtina palyginti su duomenų subjekto interesais arba jo pagrindinėmis teisėmis bei laisvėmis¹³⁴. Dažnu atveju duomenų subjekto ir duomenų valdytojo interesų pusiausvyros siekis, išreiškiamas teisingumo, protingumo, sąžiningumo principais¹³⁵, o įpareigojant duomenų valdytoją laikytis aukščiau minėtų principų, jam nustatoma pareiga tvarkyti asmens duomenis ne tik siekiant savų, bet ir nepažeidžiant atitinkamų duomenų subjekto interesų¹³⁶.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 47 punktas iš anksto numato atvejį, kuomet duomenų subjekto interesai ir pagrindinės teisės nekvestionuojamai gali būti viršesni už duomenų valdytojo interesus, t. y. kai asmens duomenys

¹³⁰ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, „Nuomonė Nr. 06/2014 dėl duomenų valdytojo teisėtų interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, 844/14/LT, WP217 (2014), https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_lt.pdf, 24.

¹³¹ *Ibid.*

¹³² *Ibid.*, 25.

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008.

¹³⁴ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *op. cit.*, 23.

¹³⁵ Petraitytė, *supra note*, 18: 222.

¹³⁶ *Ibid.*, 108.

tvarkomi tokiomis aplinkybėmis, kuriomis duomenų subjektai pagrįstai nesitiki tolesnio asmens duomenų tvarkymo.

Toliau kalbant apie pusiausvyros kriterijaus taikymą, pabrėžtina, jog Europos Sąjungos valstybės narės, siekdamos, kaip reikalaujama pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punktą, palyginti atitinkamas priešingas teises ir interesus, gali nustatyti pagrindinius tokio palyginimo principus¹³⁷. Tai reiškia, kad duomenų subjekto ir duomenų valdytojo interesų pusiausvyrai nustatyti bei pasiekti gali būti pasitelkti įvairūs instrumentai, o į klausimą, kurie iš jų tinkamiausi, galėtų būti atsakyta, tik pažinus atitinkamus konkuruojančius duomenų subjekto ir duomenų valdytojo interesus¹³⁸.

Todėl toliau yra nurodomi Inspekcijos pažymėti veiksmai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti, norint taikyti pusiausvyros kriterijų bei tvarkyti asmens duomenis vadovaujantis teisėto intereso sąlyga: 1) nustatyti teisėtą interesą; 2) įvertinti intereso teisėtumą ir veiklos tikslumą, t. y. atsakyti į klausimą, koks duomenų tvarkymo tikslas ir kokių interesų yra siekiama; 3) įsitikinti, kad asmens duomenų tvarkymas (būtent tokia apimtimi) yra būtinas nustatytam tikslui pasiekti; 4) įvertinti poveikį duomenų subjekto privatumui, t. y. įsitikinti, reikėtų atsižvelgti ir į teigiamą poveikį, ir į neigiamus padarinius¹³⁹; 5) subalansuoti savo interesus ir duomenų subjekto teises bei laisves, t. y. pasverti, ar asmens interesai ir pagrindinės jo teisės nėra viršesni už duomenų valdytojo interesus; 6) įvertinti, ar asmuo galėtų pagrįstai tikėtis, kad jo asmens duomenys bus tvarkomi nustatytu tikslu bei būdu¹⁴⁰.

Šiai Inspekcijos išsakyta pozicijai antrina ir Darbo grupė¹⁴¹ bei Didžiosios Britanijos Informacijos komisaro biuras (toliau – Informacijos komisaro biuras)¹⁴². Informacijos komisaro biuras, taip pat, pateikia trijų dalių testo atlikimo galimybę, kai siekiama nustatyti, ar duomenų valdytojas turi teisėtą interesą tvarkyti asmens duomenis: 1) tikslo testas: ar duomenų valdytojas siekia teisėto intereso? 2) reikalingumo testas: ar asmens duomenų tvarkymas reikalingas tokiam tikslui? 3) balanso testas: ar duomenų subjekto interesai nėra viršesni už duomenų valdytojo teisėtą

¹³⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. lapkričio 24 d. sprendimas bylose C-468/10 ir C-469/10, *ASNEF ir FECEMD*.

¹³⁸ Petraitytė, *supra note*, 18: 140.

¹³⁹ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 130: 38.

¹⁴⁰ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, „Rekomendacija smulkiajam ir vidutiniam verslui dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento taikymo“, VDAI, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Rekomend_SVV_BDAR_2018.pdf.

¹⁴¹ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *op. cit.*, 34.

¹⁴² Jelena Jonis, „Ar tikrai teisėtas interesas gali pakeisti sutikimą tvarkyti asmens duomenis?“, *Delfi*, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. <https://www.delfi.lt/verslas/nuomones/jelena-jonis-ar-tikrai-teisetas-interesas-gali-pakeisti-sutikima-tvarkyti-asmens-duomenis.d?id=78188477>.

interesą¹⁴³? Praktiškai šis testas yra įtvirtintas jau minėtame ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendime byloje C-13/16, *Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvalde prieš Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme”*¹⁴⁴, apibrėžiant jį kaip kumuliatyvias Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo sąlygas.

Papildomai, siūlytina atkreipti dėmesį ir į asmens duomenų pobūdį, asmens duomenų tvarkymo būdą, duomenų valdytojo ir duomenų subjekto statusą¹⁴⁵. Visų pirma, atkreipiant dėmesį į asmens duomenų pobūdį, svarbu įvertinti, ar tvarkomi tokie asmens duomenys, kurie yra neskelbtini, nes priskiriami ypatingų kategorijų asmens duomenims arba, pavyzdžiui, biometriniai duomenys, genetinė informacija, ryšių duomenys, vietos nustatymo duomenys ir kitų rūšių asmeninė informacija, kuriai reikia specialios apsaugos¹⁴⁶. Tokio pobūdžio asmens duomenims yra suteikiama aukštesnio lygio apsauga, todėl teisėto intereso, kaip asmens duomenų tvarkymo pagrindo, įgyvendinimas yra sudėtingesnis.

Kalbant apie asmens duomenų tvarkymo būdą, kaip nurodo Darbo grupė, „gali reikėti apsvarstyti, ar asmens duomenys yra viešai atskleidžiami arba kitaip prieinami daugeliui žmonių ir, ar tvarkomi arba su kitais duomenimis (pavyzdžiui, profiliavimo, komerciniais, teisėsaugos ar kitais tikslais) sujungiami dideli asmens duomenų kiekiai. Net kai duomenys iš pažiūros atrodo „nekalti“, juos tvarkant dideliais kiekiais arba sujungiant su kitais duomenimis, galima padaryti išvadų apie kitus, mažiau skelbtinus duomenis“¹⁴⁷. Iš to seka, jog toks asmens duomenų analizavimas gali paskatinti ne tik tvarkyti mažiau skelbtinus asmens duomenis, bet ir daryti neįprastas, netikėtas bei kartais netikslias prognozes apie duomenų subjektus, jų elgesį ir pan.¹⁴⁸.

Dar vienas aspektas, į kurį reikėtų atsižvelgti vertinant pusiausvyrą tarp duomenų subjekto ir duomenų valdytojo, yra šių subjektų statusas. Pavyzdžiui, santykiai tarp duomenų valdytojo ir duomenų subjekto, t. y. ar tarp jų yra kokia nors santykių istorija, ar tai buvę/esami duomenų valdytojo klientai, ar tai pirmas kontaktas ir pan.¹⁴⁹. Būtina atsižvelgti ir į tai, ar duomenų subjektas yra darbuotojas, studentas ar pacientas ir, ar duomenų subjekto bei duomenų valdytojo santykiams

¹⁴³ ICO, „Guide to the General Data Protection Regulation (GDPR)“, ICO, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. <https://ico.org.uk/media/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr-1-0.pdf>.

¹⁴⁴ ICO, „Lawful basis for processing Legitimate interests“, ICO, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. <https://ico.org.uk/media/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/legitimate-interests-1-0.pdf>.

¹⁴⁵ Zaleskis, *supra note*, 17: 162.

¹⁴⁶ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 130: 39.

¹⁴⁷ *Ibid.*, 40.

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ Jonis, *supra note*, 142.

būdinga kitokia nelygybė ar pavaldumas¹⁵⁰. Be to, reikšmės turi ir tai, ar duomenų valdytojas yra fizinis asmuo, ar maža organizacija, didelė daugiašalė bendrovė ar viešojo sektoriaus institucija, ir, vadovaujantis tuo, gali užimti mažiau ar daugiau dominuojančią padėtį duomenų subjekto atžvilgiu. Duomenų subjekto statusas taip pat yra svarbus, kadangi tam tikrais atvejais reikėtų orientuotis į tokias aplinkybes, kaip kad duomenų subjekto amžių arba priklausomumą pažeidžiamai visuomenės grupei, kuriai reikia specialios apsaugos¹⁵¹.

Tuo tarpu Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 47 punkte nurodoma, jog teisėtas interesas tvarkyti asmens duomenis galėtų būti, kai egzistuoja susijęs bei atitinkamas santykis tarp duomenų subjekto ir duomenų valdytojo. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas kaip pavyzdį pateikia atvejį, kai duomenų subjektas yra duomenų valdytojo klientas arba dirba duomenų valdytojo tarnyboje. Be kita to, tas pats punktas numato, kad asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros tikslais gali būti vertinamas kaip atliekamas vadovaujantis teisėtu interesu. Darbo grupė, taip pat nurodo keletą pavyzdžių, kuomet duomenų valdytojas, tvarkydamas duomenų subjektų asmens duomenis, gali remtis savo teisėtu interesu, t. y. sukčiavimo, netinkamo naudojimosi paslaugomis arba pinigų plovimo prevencijos, darbuotojų stebėsenos darbo saugos arba valdymo tikslais, įprastos tiesioginės rinkodaros ir kitų rūšių rinkodaros arba reklamos bei neužsakytų nekomercinių pranešimų tikslais ir kt.¹⁵².

Kaip matyti, Darbo grupė laikosi nuomonės, jog tiesioginė rinkodara gali būti vykdoma vadovaujantis teisėtu duomenų valdytojo interesu, tačiau kitokios nuomonės yra Lietuvos asmens duomenų apsaugos specialistai, įskaitant ir Inspekciją. Pavyzdžiui, dr. Julius Zaleskis teigia, kad vertinant galimybę remtis duomenų valdytojo teisėtu interesu vykdant tiesioginę rinkodarą, būtina atsižvelgti į specialųjį šią sritį reglamentuojantį, teisės normų konkurencijos atveju pirmenybę prieš Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą turintį, elektroninių ryšių reguliavimą. Lietuvoje, naudojantis elektroninių ryšių paslaugomis, siųsti pranešimus elektroniniu paštu tiesioginės rinkodaros tikslais leidžiama tik gavus išankstinį abonentu ar registruoto elektroninių ryšių paslaugų naudotojo sutikimą (Elektroninių ryšių įstatymo 69 straipsnio 1 dalis)¹⁵³.

Be to, Inspekcijai atlikus teisėtumo patikrinimus dėl asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais nustatyta, kad trys bendrovės, tvarkydamos asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais, nepagrįstai remiasi Bendrojo duomenų apsaugos reglamento

¹⁵⁰ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 130: 42.

¹⁵¹ *Ibid.*, 41-42.

¹⁵² *Ibid.*, 25.

¹⁵³ Zaleskis, *supra note*, 17: 160-161.

6 straipsnio 1 dalies f punktu, t. y. teisėtu duomenų valdytojų interesu. Duomenų valdytojų veiksmų negalima laikyti atitinkančiais Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punkte nustatytą asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlyga vien todėl, kad duomenų valdytojai turi interesą pritaikyti savo teikiamas paslaugas ar prekes kiek įmanoma labiau klientų poreikiams bei efektyvinant jų verslą. Teisėto intereso pagrindas negali būti taikomas, kadangi šiuo atveju duomenų subjektų (klientų, pirkėjų) interesai yra svarbesni negu duomenų valdytojo¹⁵⁴.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstyta, kyla klausimas, ar, vis dėlto, teisėtas interesas yra tinkamas teisinis pagrindas tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais. Tačiau plačiau šiuo klausimu bus pasisakoma kitame šio baigiamojo darbo poskyryje, teisėtą interesą lyginant su kitu alternatyviu asmens duomenų tvarkymo pagrindu.

2.3. Sutikimas, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas

Kaip jau minėta anksčiau, asmens duomenys gali būti tvarkomi vadovaujantis duomenų subjekto sutikimu, kaip vienu iš alternatyvių asmens duomenų tvarkymo pagrindų, tik išimtiniais atvejais, t. y. tuomet, kai asmens duomenis tvarkyti reikalinga duomenų valdytojo veiklos tikslais, tačiau nėra jokio kito teisės aktuose numatyto teisėto asmens duomenų tvarkymo pagrindo¹⁵⁵. Atsižvelgiant į tiesioginės rinkodaros prigimtį, iš to seka, jog ir asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros tikslu dažniausiai yra vykdomas remiantis duomenų subjekto sutikimu. Šį teiginį patvirtina ir Inspekcija, teigdama, jog tiesioginės rinkodaros pranešimai duomenų subjektui gali būti siunčiami tik gavus išankstinį jo sutikimą¹⁵⁶. Siekiant teisėtai tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslu, būtina suprasti duomenų subjekto sutikimo esmę bei jam keliamus reikalavimus, kurie bus nagrinėjami toliau šiame baigiamojo darbo poskyryje.

Visų pirma, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 32 punktą konstatuoja, jog sutikimas turėtų būti duodamas aiškiu aktu patvirtinant, kad yra suteiktas laisva valia, konkretus, informacija pagrįstas ir vienareikšmis nurodymas, jog duomenų subjektas sutinka, kad būtų tvarkomi su juo susiję asmens duomenys. Praktiškai identišką duomenų subjekto sąvoką įtvirtina ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 11 punktą, kuriame nurodyta, kad duomenų subjekto sutikimas yra bet koks laisva valia duotas, konkretus ir nedviprasmiškas tinkamai informuoto duomenų subjekto valios išreiškimas pareiškimu arba vienareikšmiais veiksmais, kuriais jis sutinka, jog būtų tvarkomi su juo susiję asmens duomenys.

¹⁵⁴ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, *supra note*, 14.

¹⁵⁵ Kuner, *supra note*, 43: 86.

¹⁵⁶ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, *supra note*, 102.

Remiantis pateiktu apibrėžimu, galima teigti, kad duomenų subjekto sutikimo sąvoka susideda iš kelių elementų, kuriuos Darbo grupė nurodo, kaip galiojančio duomenų subjekto sutikimo elementus, t. y. sutikimas turi būti 1) laisva valia duotas, 2) konkretus, 3) pagrįstas informacija ir 4) nedviprasmiškas duomenų subjekto valios išreiškimas¹⁵⁷. Tuo tarpu Lietuvos asmens duomenų apsaugos teisės doktrinoje išskiriama daugiau sudėtinių sutikimo dalių. Pavyzdžiui, dr. Julius Zaleskis nurodo, kad iš Bendrajame duomenų apsaugos reglamente pateiktos duomenų subjekto sutikimo apibrėžties ir kitų Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatų kyla toliau pateikiami reikalavimai sutikimo 1) savanoriškumui, 2) konkretumui, 3) nedviprasmiškumui, 4) pagrindimui informacija, 5) formai, 6) įrodomumui ir 7) atšaukiamumui¹⁵⁸. LVAT taip pat pateikia savo nuomonę ir nurodo, jog „iš išdėstytos sutikimo sąvokos matyti, jog duomenų subjekto valios pareiškimas susideda iš kelių elementų: jis yra duodamas savo noru (duomenų subjektas gali pasirinkti, o nesutikimo atveju nekyla apgaulės, bauginimo, prievartos ar reikšmingų neigiamų padarinių grėsmė), duodamas žinomai (pagrįstas informacija) ir yra konkretus (suprantamas, duomenų tvarkymo aprėptis ir padariniai aiškiai ir tiksliai nurodyti)“¹⁵⁹.

Taigi, pirmasis sudėtinis duomenų subjekto sutikimo sąvokos elementas yra savanoriškumas arba sutikimo suteikimas laisva valia. Vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 42 bei 43 punktu, sutikimas neturėtų būti laikomas duotas laisva valia, jei duomenų subjektas faktiškai neturi laisvo pasirinkimo ar negali atsisakyti sutikti arba sutikimo atšaukti, nepatirdamas žalos. Siekiant užtikrinti, kad sutikimas būtų duotas laisva valia, sutikimas neturėtų būti laikomas pagrįstu asmens duomenų tvarkymo teisiniu pagrindu konkrečiu atveju, kai yra aiškus duomenų subjekto ir duomenų valdytojo padėties disbalansas, ypač kai duomenų valdytojas yra valdžios institucija ir dėl to nėra tikėtina, kad sutikimas, atsižvelgiant į visas to konkretaus atvejo aplinkybes, buvo duotas laisva valia. Be kita ko, laikoma, kad sutikimas nebuvo duotas laisva valia, jeigu neleidžiama duoti atskiro sutikimo atskiroms asmens duomenų tvarkymo operacijoms, nors tai ir tikslinga atskirais atvejais, arba jeigu sutarties vykdymas, įskaitant paslaugos teikimą, priklauso nuo sutikimo, nepaisant to, kad toks sutikimas nėra būtinas tokiam vykdymui.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatas ir remiantis Darbo grupės išaiškinimais, „sutikimo sąvokos elementas „laisvas“ reiškia, kad duomenų

¹⁵⁷ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, „Gairės dėl sutikimo pagal Reglamentą 2016/679“, 17/LT, WP259 (2017), 5, https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=623051.

¹⁵⁸ Zaleskis, *supra note*, 17: 144.

¹⁵⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-408-858/2016.

subjektai turi realų pasirinkimą ir kontrolę¹⁶⁰. Vertinant, ar duomenų subjektas turi realų pasirinkimą bei kontrolę, reikia atsižvelgti į šiuos kriterijus: 1) duomenų valdytojo ir duomenų subjekto galių pusiausvyrą; 2) tikėtinus padarinius duomenų subjektui nesutikus arba atšaukus sutikimą; 3) sutikimo reikšmę sutarties vykdymo atžvilgiu; 4) galimybę duoti sutikimą atskiroms asmens duomenų tvarkymo operacijoms¹⁶¹. Teigtina, kad duomenų subjektas neturi realaus pasirinkimo, jeigu jis jaučiasi priverstas sutikti ar patirtų atitinkamų neigiamų padarinių, jei tokio sutikimo neduotų, o toks sutikimas yra negaliojantis¹⁶².

Sekantis duomenų subjekto sutikimo teisėtumui keliamas reikalavimas yra konkretumas. Konkretumo reikalavimas įtvirtintas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 32 punkte, kuriame teigiama, jog sutikimas turėtų apimti visą asmens duomenų tvarkymo veiklą, vykdomą tuo pačiu tikslu ar tais pačiais tikslais. Tais atvejais, kai asmens duomenys tvarkomi ne vienu tikslu, sutikimas turėtų būti duotas dėl visų asmens duomenų tvarkymo tikslų. Pabrėžtina, kad konkretų sutikimą galima gauti tik tuomet, kai duomenų subjektai yra konkrečiai informuoti apie numatomus jų asmens duomenų naudojimo tikslus¹⁶³. Atkreiptinas dėmesys, kad asmens duomenų tvarkymas, atliekamas tikslais, kurie yra nežinomi asmens duomenų rinkimo metu ir kuriam duomenų subjektas nedavė savo sutikimo, be kita ko, prieštarauja tikslo apribojimo principui¹⁶⁴. Reikalavimu, kad sutikimas būtų konkretus, siekiama duomenų subjektui užtikrinti tam tikrą vartotojo turimą kontrolę ir skaidrumą. Apskritai, laikydamasis konkrečiaus duomenų subjekto sutikimo nuostatos, duomenų valdytojas privalo taikyti: 1) konkrečiaus tikslo nustatymą, kaip apsaugą nuo nemotyvuoto nukrypimo nuo funkcijų; 2) sutikimo prašymų detalizavimą; 3) aiškų su sutikimo gavimu vykdant asmens duomenų tvarkymo veiklą susijusios informacijos atskyrimą nuo informacijos apie kitus dalykus¹⁶⁵.

Bendrasis duomenų apsaugos reglamentą reikalauja, jog duomenų subjekto sutikimas būtų nedviprasmiškas, t. y. sutikimas turi būti duodamas duomenų subjekto pareiškimu arba aiškiu patvirtinimo veiksmu, o tai reiškia, kad jis visada turi būti duodamas aktyviu veiksmu (gestu) arba pareiškimu, kuriuo remiantis turi būti aišku, kad duomenų subjektas sutiko su tuo konkrečiu asmens duomenų tvarkymu¹⁶⁶. Kaip teisingai nurodo dr. Julius Zaleskis, duomenų valdytojai turėtų susikurti

¹⁶⁰ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 157: 5.

¹⁶¹ Zaleskis, *supra note*, 17: 144.

¹⁶² 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, „Nuomonė 15/2011 dėl sąvokos „sutikimas“ apibrėžties“, WP 187 (2011), 12, <https://www.pdpjournals.com/docs/88081.pdf>.

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ Malinauskaitė-van de Castel, *supra note*, 19: 86.

¹⁶⁵ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *op. cit.*

¹⁶⁶ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 157: 16.

duomenų subjektų sutikimų gavimo tvarką, t. y. jie turi prašyti aiškaus ir neabejotino sutikimo arba taikyti tam tikras procedūras aiškiam numanomam sutikimui gauti¹⁶⁷.

Pagrįstumo informacija požiūriu, duomenų subjektas, prieš priimdamas sprendimą dėl atitinkamo jo asmens duomenų tvarkymo, turi turėti galimybę susipažinti su pakankamai išsamia informacija. Paprastai informuoto duomenų subjekto sutikimas bus pagrįstas tikslu bei lengvai suprantamu dalyko, dėl kurio prašoma duoti tokį sutikimą, aprašymu ir informavimu apie sutikimo arba nesutikimo pasekmes¹⁶⁸. Be kita ko, tam, kad būtų laikoma, jog sutikimas yra pagrįstas informacija, duomenų subjektas turėtų žinoti bent duomenų valdytojo tapatybę ir planuojamo atlikti asmens duomenų tvarkymo tikslus. Kiek atitinkamos informacijos turi būti pateikiama duomenų subjektui priklauso nuo kiekvienos konkrečios asmens duomenų tvarkymo operacijos ypatumų¹⁶⁹. Siekiant duomenų subjekto sutikimo atitikimo pagrįstumo informacija požymiui, praktikoje dažniausiai pateikiama Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 straipsnyje nurodoma informacija. Pabrėžtina, jog kaip konstatuoja LVAT, „abstraktus asmens sutikimas tvarkyti jo asmens duomenis, nesuvokiant, kokios apimties duomenys bus tvarkomi, taip pat nežinant, kokiems tretiesiems asmenims jie gali būti perduoti, praktiškai neturi prasmės“¹⁷⁰.

Ne ką mažiau svarbi yra duomenų subjekto sutikimo forma. Kaip įtvirtina Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 7 straipsnio 2 dalis, duomenų subjekto sutikimas turi būti pateiktas suprantama ir lengvai prieinama forma, aiškia ir paprasta kalba. Nors Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nenurodo konkrečios duomenų subjekto sutikimo formos, sutikimą dažniausiai galima gauti rašytiniu arba (įrašytu) žodiniu pareiškimu, be kita ko, elektroninėmis priemonėmis. Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais atveju, tai galėtų būti atliekama pažymint langelį interneto svetainėje, pasirenkant informacinės visuomenės paslaugų techninius parametrus arba kitu pareiškimu arba poelgiu, iš kurio aiškiai matyti tame kontekste, kad duomenų subjektas sutinka su siūlomu jo asmens duomenų tvarkymu. Iš to seka, kad tyla arba iš anksto pažymėti langeliai, arba neveikimas neturėtų būti laikomi tinkamu sutikimu (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 32 punktą).

Dar vienas asmens duomenų teisės doktrinoje ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 7 straipsnio 1 dalyje bei Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 42 punkte įtvirtintas

¹⁶⁷ Zaleskis, *supra note*, 17: 145.

¹⁶⁸ Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, Europos Taryba ir Europos Žmogaus Teisių Teismo kanceliarija, *supra note*, 118: 58.

¹⁶⁹ Zaleskis, *op. cit.*, 146.

¹⁷⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-2133/2012; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-408-858/2016.

reikalavimas duomenų subjekto sutikimui yra įrodomumas, t. y. duomenų valdytojas turi galėti įrodyti, jog duomenų subjektas davė sutikimą, kad būtų tvarkomi su juo susiję asmens duomenys. Teisminėje praktikoje taip pat laikomasi pozicijos, jog būtent ūkio subjektui, kuris tvarko asmens duomenis, įskaitant ir tiesioginės rinkodaros tikslais, kyla pareiga įrodyti, kad jis šiuos duomenis naudoja teisėtai, t. y. su duomenų subjekto aiškiai išreikštu sutikimu¹⁷¹. Dėl šių priežasčių rekomenduotina, jog duomenų valdytojai rinktų ir saugotų duomenų subjektų sutikimus ir kitus jų davimą įrodančius dokumentus bei sugebėtų juos pateikti, pavyzdžiui, kilus ginčui su duomenų subjektu ar pareikalavus Inspekcijai¹⁷².

Primintina, jog davęs sutikimą, duomenų subjektas bet kuriuo metu gali jį atšaukti. Tokia duomenų subjekto teisė įtvirtinta Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 7 straipsnio 3 dalyje. Atšaukiant sutikimą neturėtų būti reikalaujama nurodyti priežastis ir dėl tokio atšaukimo neturėtų kilti neigiamų pasekmių naudai, kurią duomenų subjektas gavo dėl anksčiau duoto sutikimo naudoti duomenis¹⁷³, t. y. sutikimo atšaukimas nedaro poveikio sutikimu pagrįsto asmens duomenų tvarkymo, atlikto iki sutikimo atšaukimo, teisėtumui. Svarbu tai, jog atšaukti sutikimą turi būti taip pat lengva kaip jį duoti, t. y. sutikimas visada turi būti duodamas ir atšaukiamas tokiu pačiu veiksmu¹⁷⁴.

Toliau kalbant apie duomenų subjekto sutikimą bei asmens duomenų tvarkymą tiesioginės rinkodaros tikslu, primintina, kad tiesioginė rinkodara turi būti vykdoma vadovaujantis Elektroninių ryšių įstatymu. Šio įstatymo 69 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kuri teigia, jog naudoti elektroninių ryšių paslaugas, įskaitant elektroninio pašto pranešimų siuntimą, tiesioginės rinkodaros tikslu leidžiama tik gavus išankstinį abonentu ar registruoto elektroninių ryšių paslaugų naudotojo sutikimą. Tą patvirtina ir teismų praktika, kurioje nurodoma, pavyzdžiui, jog „sistemiškai vertinant anksčiau pateiktą teisinį reguliavimą, matyti, kad elektroninio pašto adresas bei telefono numeris tiesioginės rinkodaros tikslais gali būti naudojamas tik esant iš anksto pateiktam šių duomenų subjekto sutikimui“¹⁷⁵.

Be kita ko, teisės aktai duomenų subjektui įtvirtina absoliučią teisę nesutikti su jo asmens duomenų naudojimu tiesioginės rinkodaros tikslais, jeigu yra aiškiai išreikštas šio asmens

¹⁷¹ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. balandžio 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3761-764/2015; Vilniaus apygardos teismo 2018 m. birželio 19 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-255-574/2018.

¹⁷² Zaleskis, *supra note*, 17: 146.

¹⁷³ Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, Europos Taryba ir Europos Žmogaus Teisių Teismo kanceliarija, *supra note*, 118: 60.

¹⁷⁴ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 157: 22.

¹⁷⁵ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. balandžio 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3761-764/2015.

nesutikimas¹⁷⁶. Atitinkamai tam, kad būtų užtikrintas tinkamas šios teisės įgyvendinimas, duomenų subjektui turi būti tinkamai bei aiškiai pranešta apie ketinimą tokius duomenis naudoti tiesioginės rinkodaros tikslais, taip pat išreikštas prašymas duoti sutikimą vykdyti asmens duomenų tvarkymą šiuo tikslu¹⁷⁷.

Teisminėje praktikoje taip pat laikomasi pozicijos, kad duomenų subjekto sutikimas jo asmens duomenis tvarkyti tiesioginės rinkodaros tikslais negali būti numanomas. Kitaip tariant, pirmiausia, turi būti aiškiai bei nedviprasmiškai paklausama asmens dėl jo telefono numerių ir (ar) elektroninio pašto adresų naudojimo tiesioginės rinkodaros tikslais ir, tik gavus aiškų duomenų subjekto sutikimą, galima pateikti jam tam tikrą komercinį pasiūlymą. Tai, jog duomenų subjekto sutikimas naudoti elektroninio ryšio paslaugas tiesioginės rinkodaros tikslu turėtų būti gautas iš anksto, o ne tuo metu, kai naudojamos tiesioginės rinkodaros priemonės, yra pažymėjęs ir LVAT¹⁷⁸. Sutikimas tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslu gali būti išreiškiamas ir, pavyzdžiui, asmeniui, interneto svetainėje įvedus savo elektroninio pašto adresą ir užsisakius naujienlaiškius. Tokie veiksmai reiškia duomenų subjekto sutikimą, kad jo asmens duomenis (el. pašto adresą) duomenų valdytojas tvarkytų tiesioginės rinkodaros tikslais¹⁷⁹.

Apibendrinant, galima nurodyti, jog duomenų subjekto sutikimas yra savanoriškas, konkretus, nedviprasmiškas valios išreiškimas tvarkyti jo asmens duomenis, kuris yra pagrįstas informacija, atitinkantis teisės aktų numatytus formos reikalavimus, bei gali būti įrodomas ir lengvai atšaukiamas. Be kita ko, darytina išvada, kad tiesioginė rinkodara, o jos pasekoje ir asmens duomenų tvarkymas turi būti vykdomas vadovaujantis išankstiniu duomenų subjekto sutikimu, išskyrus vienintelį atvejį, kai duomenų valdytojas gali naudoti duomenų subjekto kontaktinius duomenis savo paties panašių prekių ar paslaugų rinkodarai, jei klientams yra suteikiama aiški, nemokama ir lengvai įgyvendinama galimybė nesutikti arba atsisakyti tokio kontaktinių duomenų naudojimo pirmiau nurodytais tikslais, kai šie asmens duomenys yra renkami ir, jei klientas iš pradžių neprieštaravo dėl

¹⁷⁶ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. gegužės 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-176-189/2019.

¹⁷⁷ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. balandžio 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3761-764/2015.

¹⁷⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N3-733-06; Vilniaus apygardos administracinio teismo 2009 m. balandžio 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-679-473/2009; Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. balandžio 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3761-764/2015; Vilniaus apygardos teismo 2018 m. birželio 19 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-255-574/2018.

¹⁷⁹ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. gegužės 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-176-189/2019.

tokio duomenų naudojimo, siunčiant kiekvieną žinutę (Elektroninių ryšių įstatymo 69 straipsnio 2 dalis).

2.4. Teisėto intereso ir sutikimo santykis

Atsižvelgus į ankstesniuose šio baigiamojo darbo poskyriuose atliktą analizę, teigtina, kad iš Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalyje pateikiamų teisėto asmens duomenų tvarkymo pagrindų, asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros tikslu gali būti vykdomas vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies a ir f punktuose įtvirtintomis teisėtumo sąlygomis, t. y. duomenų subjekto sutikimu ir teisėtu duomenų valdytojo interesu. Pabrėžtina, kad teoriniai duomenų subjekto sutikimo ir teisėto duomenų valdytojo intereso aspektai buvo išnagrinėti ankstesniuose baigiamojo darbo poskyriuose, todėl šiame baigiamojo darbo poskyryje bus siekiama atskleisti, kokiais atvejais gali būti vadovujamasi kiekvienu iš minėtų pagrindų, atskleidžiant asmens duomenų apsaugos teisės ekspertų ir atitinkamų institucijų nuomonę dėl jų pritaikomumo galimybių.

Kaip jau minėta, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 47 punktą įtvirtina galimybę duomenų valdytojams tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais vadovaujantis teisėtu interesu. Darbo grupė taip pat teigia, kad įprasta tiesioginė rinkodara ir kitų rūšių rinkodara arba reklama bei neužsakyti nekomerciniai pranešimai gali būti siunčiami duomenų subjektams, remiantis duomenų valdytojo teisėtu interesu¹⁸⁰. Didžiosios Britanijos Duomenų ir rinkodaros asociacija (toliau – Duomenų ir rinkodaros asociacija) laikosi tokios pat nuomonės, kaip ir Darbo grupė. Duomenų ir rinkodaros asociacijos teigimu, duomenų valdytojai gali pasirinkti patys, kuria iš teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlygų, t. y. duomenų subjekto sutikimu ar teisėtu interesu, vadovausis vykdydami tiesioginę rinkodarą, kadangi visi asmens duomenų tvarkymo pagrindai yra vienodi, o duomenų valdytojai turi teisę rinktis sau priimtinesnį¹⁸¹. Be kita ko, Duomenų ir rinkodaros asociacija pabrėžia, kad duomenų valdytojas vieniems asmens duomenų tvarkymo veiksams gali pasirinkti duomenų subjekto sutikimą, kaip asmens duomenų tvarkymo pagrindą, o kitiems – teisėtą interesą. Pavyzdžiui, gali būti nuspręsta tiesioginę rinkodarą vykdyti duomenų subjekto sutikimo pagrindu, tuo tarpu profiliavimą – teisėto intereso¹⁸².

¹⁸⁰ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 130: 25.

¹⁸¹ DMA, „GDPR for marketers: Consent and Legitimate Interests“, DMA, žiūrėta 2019 m. spalio 30 d. https://dma.org.uk/uploads/misc/5b0523a0d1a2b-5ae1fbf5c60fd-gdpr-for-marketers---consent-and-legitimate-interest_5ae1fbf5c6066_5b0523a0d198f.pdf, 8-9.

¹⁸² *Ibid.*

Būtina nurodyti tai, kad ir kai kurie asmens duomenų apsaugos teisės srityje besispecializuojantys Lietuvos teisininkai teigia, jog Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 47 dalis pristato galimybę dalį asmens duomenų tvarkymo veiksmų, atliekamų tiesioginės rinkodaros tikslu, vykdyti teisėto intereso pagrindu¹⁸³. Kaip bebūtų, teisėto duomenų valdytojo intereso pagrindo taikymas turi ir tam tikrų sąlygų, tokių kaip: 1) pareiga atlikti teisėto intereso vertinimą, kuriame atsispindėtų, jog duomenų valdytojas atliko interesų balansavimo procedūras ir už duomenų valdytojo teisėtą interesą nėra viršesnių duomenų subjektų interesų ar teisių bei laisvių; 2) pareiga informuoti duomenų subjektus apie tai, kaip ir kokio teisėto intereso pagrindu bus tvarkomi jų asmens duomenys¹⁸⁴, t. y. duomenų valdytojas, be kita ko, duomenų subjektui turi pateikti informaciją, nurodytą Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 arba 14 straipsniuose.

Vis dėlto, egzistuoja ir kita nuomonė, jog Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 47 punkte įtvirtinta galimybė tvarkyti asmens duomenis teisėto intereso pagrindu yra tinkama tik tuomet, kai tiesioginė rinkodara vykdoma klasikiniu paštu, t. y. duomenų valdytojui turint teisėtą interesą informuoti savo klientus apie naują prekę ar paslaugą, jis gali klasikiniu paštu siųsti klientams reklaminius pasiūlymus su sąlyga, jog duomenų subjektas visuomet turi teisę bet kuriuo metu nesutikti, kad jo asmens duomenys būtų tvarkomi tokios rinkodaros tikslais (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 21 straipsnio 2 dalis). Pabrėžtina ir tai, kad apie teisę nesutikti su vykdomu asmens duomenų tvarkymu duomenų subjektas informuojamas ne vėliau kaip pirmą kartą susisiekiant, aiškiai ir atskirai nuo kitos informacijos¹⁸⁵. Vis dėlto, toks tiesioginės rinkodaros būdas brangus ir šiai laikais mažai populiarus. Teigtina, jog šiandieniniame pasaulyje komunikacija, vykdoma elektroninių ryšių priemonėmis, išstumia kitus susižinojimo būdus, o ypač pašto siuntas¹⁸⁶. Kaip nurodo dr. Ilona Petraitytė, tiesioginė elektroninė rinkodara, kuri yra vykdoma pasitelkiant elektroninių ryšių priemones, yra efektyviausias bei greičiausias būdas pateikti vartotojams informaciją apie naujas prekes ar paslaugas bei kitą aktualią informaciją¹⁸⁷. Be to, Informacijos komisaro biuras teigia, jog siekiant tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais ir į pagalbą pasitelkiant elektronines priemones (pavyzdžiui, elektroninį pašta ar telefoną (įskaitant SMS žinučių siuntimą)), teisėtas interesas ne visuomet bus tinkamas asmens duomenų tvarkymo teisinis pagrindas, kadangi Elektroninių ryšių įstatymas numato kitus reikalavimus¹⁸⁸.

¹⁸³ Martynas Bendikas, *supra note*, 104.

¹⁸⁴ *Ibid.*

¹⁸⁵ Bielskienė ir Aponavičiūtė, *supra note*, 98.

¹⁸⁶ Petraitytė, *supra note*, 18: 160.

¹⁸⁷ Kiškis, *supra note*, 90: 434.

¹⁸⁸ ICO, *supra note*, 144: 31.

Elektroninių ryšių įstatymo 69 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reglamentavimas imperatyviai nurodo, jog naudoti elektroninių ryšių paslaugas, įskaitant elektroninio pašto pranešimų siuntimą, tiesioginės rinkodaros tikslu leidžiama tik gavus išankstinį abonentu ar registruoto elektroninių ryšių paslaugų naudotojo sutikimą, t. y. jeigu duomenų valdytojas neturi duomenų subjekto sutikimo tiesioginės rinkodaros vykdymui, asmens duomenų tvarkymas vadovaujantis teisėtu duomenų valdytojo interesu bus laikomas neteisėtu¹⁸⁹. Primintina ir tai, kad Elektroninių ryšių įstatymas įgyvendina Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių, tačiau minėta direktyva bus panaikinta priėmus Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl teisės į privatą gyvenimą ir asmens duomenų apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje, kuriuo panaikinama Direktyva 2002/58/EB (Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (toliau – Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių).

Pažymėtina, kad Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių pakeis Elektroninių ryšių įstatymą. Nors Elektroninių ryšių įstatymas bus pakeistas, tačiau išliks reikalavimas, kad būtų numatytos priemonės, skirtos galutiniams paslaugų gavėjams apsaugoti nuo tiesioginės rinkodaros tikslais siunčiamų neužsakytų pranešimų¹⁹⁰. Iš to seka, jog norint apsaugoti fizinius asmenis nuo jų privatumo pažeidimų, įskaitant ir asmens duomenų apsaugos pažeidimų, bei teisėtus juridinių asmenų interesus, būtina reikalauti, kad būtų gautas galutinių paslaugų gavėjų sutikimas prieš jiems tiesioginės rinkodaros tikslais siunčiant elektroninius pranešimus¹⁹¹. Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių numatys atvejį, kai galutinių paslaugų gavėjų sutikimas nebus reikalingas, t. y. neautomatizuotų tiesioginės rinkodaros skambučių, kuriems nenaudojamos automatizuoto skambinimo ir ryšių sistemos, atveju. Taip bus dėl to, jog siuntėjas, naudodamas šį tiesioginės rinkodaros būdą, patiria daugiau išlaidų, o galutiniai paslaugų gavėjai nepatiria jokių išlaidų, ko pasekoje Europos Sąjungos valstybėms narėms bus suteikta galimybė kurti ir (arba) taikyti tokias nacionalines sistemas, kuriomis taip skambinti leidžiama tik prieštaravimo nepareiškusiems galutiniams paslaugų gavėjams¹⁹².

Primintina ir tai, jog Elektroninių ryšių įstatymas leidžia tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais be jų sutikimo, atsižvelgiant į tarp duomenų valdytojo bei

¹⁸⁹ ICO, *supra note*, 144: 31.

¹⁹⁰ Vadovaujantis Reglamento dėl privatumo ir elektroninių ryšių 4 straipsnio 3 dalies f punktu, tiesioginės rinkodaros pranešimai – bet kokios formos raštiška ar žodinė reklama, siunčiama vienam ar keliems nustatytos arba nustatomos tapatybės galutiniams elektroninių ryšių paslaugų gavėjams, įskaitant automatizuotų skambinimo ir ryšių sistemų naudojimą dalyvaujant arba nedalyvaujant žmogui, elektroninį pašta, trumpąsias žinutes ir pan.

¹⁹¹ Europos Komisija, „Pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl teisės į privatą gyvenimą ir asmens duomenų apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje, kuriuo panaikinama Direktyva 2002/58/EB (Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių)“, 2017/0003 (COD) (2017), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0010&from=EN>, 21.

¹⁹² *Ibid.*, 22.

duomenų subjekto susiklosčiusių santykių ypatumus¹⁹³. Šis leidimas yra įtvirtintas Elektroninių ryšių įstatymo 69 straipsnio 2 dalyje. Minėta nuostata nurodo, jog asmuo, kuris teikdamas paslaugas ar parduodamas prekes Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis gauna iš savo klientų elektroninio pašto kontaktinius duomenis, gali naudoti šiuos kontaktinius duomenis savo paties panašių prekių ar paslaugų rinkodarai, jei klientams yra suteikiama aiški, nemokama ir lengvai įgyvendinama galimybė nesutikti arba atsisakyti tokio kontaktinių duomenų naudojimo pirmiau nurodytais tikslais, kai šie asmens duomenys yra renkami ir, jei klientas iš pradžių neprieštaravo dėl tokio asmens duomenų naudojimo, siunčiant kiekvieną žinutę.

Reglamento dėl privatumo ir elektroninių ryšių 16 straipsnio 2 dalis įtvirtins praktiškai identišką galimybę. Šioje normoje numatoma, kad jeigu fizinis ar juridinis asmuo, parduodamas produktą ar teikdamas paslaugą, pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą gauna iš savo kliento jo elektroninio pašto kontaktinius duomenis, tas fizinis ar juridinis asmuo šiais elektroniniais kontaktiniais duomenimis gali naudotis tiesioginei panašių savo produktų ar paslaugų rinkodarai tik tuo atveju, jei klientams aiškiai ir apibrėžtu būdu suteikiama galimybė nemokamai ir paprastomis priemonėmis prieštarauti tokiam elektroninių kontaktinių duomenų naudojimui. Prieštaravimo teisė suteikiama renkant duomenis ir kas kartą, kai siunčiama žinutė¹⁹⁴.

Apibendrinant tai, kas pasakyta šiame baigiamojo darbo poskyryje, galima daryti išvadą, jog asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros tikslu, pasitelkiant elektroninių ryšių priemones, gali būti atliekamas gavus išankstinį duomenų subjekto sutikimą. Tuo tarpu, teisėtas duomenų valdytojo interesas gali būti pasitelkiamas tais atvejais, kai tiesioginė rinkodara yra vykdoma klasikiniu paštu, nenaudojant elektroninių ryšių priemonių, arba, išimtiniais atvejais, kai duomenų valdytojas gali įrodyti ir pagrįsti teisėto intereso taikymą, t. y. jei tvarkyti asmens duomenis reikia dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų, asmens duomenis tvarkyti būtina siekiant įgyvendinti tokį teisėtą interesą, o duomenų subjekto pagrindinės teisės ir laisvės nėra viršesnės nei šie interesai. Baigiamojo darbo autorės nuomone, atsižvelgiant į tai, jog Elektroninių ryšių įstatymo 69 straipsnio 2 dalis įtvirtina galimybę tvarkyti klientų elektroninio pašto kontaktinius duomenis duomenų valdytojo panašių prekių ar paslaugų tiesioginei rinkodarai be atskiro duomenų subjekto sutikimo, duomenų valdytojas turi teisę remtis teisėtu savo interesu. Kaip bebūtų, Inspekcijos nuomone, teisėto intereso

¹⁹³ Petraitytė, *supra note*, 18: 225.

¹⁹⁴ Europos Komisija, *supra note*, 192: 23-33.

sąlyga negali būti taikoma vykdant tiesioginę rinkodarą, kadangi šiuo atveju duomenų subjektų interesai, vis dėlto, yra svarbesni negu duomenų valdytojo¹⁹⁵.

3. TIESIOGINĖS RINKODAROS ATITIKTIES TEISINIO REGLAMENTAVIMO REIKALAVIMAMS UŽTIKRINIMAS

3.1. Duomenų valdytojo pareigos prieš atliekant asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais veiksmus

Ankstesniuose šio baigiamojo darbo poskyriuose išnagrinėjus teisėto asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslu teisinius pagrindus bei laikantis nuomonės, kad tiesioginė rinkodara gali būti vykdoma vadovaujantis duomenų subjekto sutikimu bei teisėto duomenų valdytojo intereso pagrindu, svarbu atskleisti fundamentalius veiksmus, kuriuos duomenų valdytojas privalo atlikti prieš pradėdamas naudoti atitinkamas tiesioginės rinkodaros priemones. Šiame baigiamojo darbo poskyryje baigiamojo darbo autorė sieks nurodyti esmines procedūras, kurias turi įvykdyti kiekvienas duomenų valdytojas, norėdamas užtikrinti tinkamą bei teisės aktų reikalavimus atitinkantį pasiruošimą asmens duomenų tvarkymui tiesioginės rinkodaros tikslu. Minėtos procedūros apima duomenų subjekto sutikimo gavimą ir jo būdus, duomenų subjekto sutikimo buvimo užtikrinimą bei informacijos duomenų subjektui pateikimą.

Atsižvelgiant į tai, kad dažniausiai tiesioginė rinkodara turi būti vykdoma turint išankstinį duomenų subjekto sutikimą tvarkyti jo asmens duomenis šiuo tikslu, kiekvienam duomenų valdytojui rekomenduotina nusistatyti atitinkamas duomenų subjekto sutikimo gavimo procedūras ir metodus. Kaip jau minėta, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 32 punktas teigia, jog duomenų subjekto sutikimas gali būti raštiškas, įskaitant elektroninėmis priemonėmis, arba žodinis pareiškimas.

Prieš pradėdant nagrinėti raštiško, įskaitant ir elektroninėmis priemonėmis pateikiamo, duomenų subjekto sutikimo gavimo metodus, būtina pažymėti, jog teisminėje praktikoje laikomasi pozicijos, kad duomenų valdytojui, kuris naudoja asmens duomenis vykdydamas tiesioginę rinkodarą, kyla pareiga įrodyti, jog jis šiuos asmens duomenis naudoja teisėtai, t. y. su duomenų subjekto aiškiai išreikštu sutikimu¹⁹⁶. Be to, ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 42 punktas nurodo, kad tais atvejais, kai asmens duomenys tvarkomi gavus duomenų subjekto sutikimą, duomenų valdytojas turėtų galėti įrodyti, kad duomenų subjektas sutiko su asmens duomenų tvarkymo operacija. Atsižvelgiant į žodinio pareiškimo prigimtį, duomenų valdytojui gavus žodinį duomenų subjekto sutikimą, gali kilti keblumų įrodant tokio sutikimo egzistavimą, todėl siekiant teisinio

¹⁹⁵ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, *supra note*, 14.

¹⁹⁶ Vilniaus apygardos teismo 2018 m. birželio 19 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-255-574/2018.

apibrėžtumo, rekomenduotina gauti rašytinius duomenų subjektų sutikimus dėl tiesioginės rinkodaros vykdymo.

Kaip nurodo Informacijos komisaro biuras, duomenų valdytojai turi užtikrinti, jog saugo aiškius įrašus apie tai, kas ir kokius sutikimus yra davęs. Tokie įrašai turėtų atspindėti duomenų subjekto sutikimo davimo datą, gavimo metodą, duomenų subjekto tapatybę bei informaciją, kuri buvo pateikta duomenų subjektui, gaunant jo sutikimą (pavyzdžiui, sutikimo tekstas)¹⁹⁷. Baigiamojo darbo autorės nuomone, tokie įrašai bus tinkami įrodymai Bendrojo duomenų apsaugos reglamento prasme, o tuo tarpu duomenų valdytojai turės galimybę apsiginti prieš galimai nepagrįstus duomenų subjektų kaltinimus kilus ginčui.

Toliau kalbant apie duomenų subjekto sutikimo gavimo metodus, Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas pateikia kelis tokių metodų pavyzdžius, t. y. duomenų subjekto sutikimo gavimo procedūra galėtų būti atliekama pažymint langelį interneto svetainėje, pasirenkant informacinės visuomenės paslaugų techninius parametrus arba kitu pareiškimu arba poelgiu, iš kurio aiškiai matyti tame kontekste, kad duomenų subjektas sutinka su siūlomu jo asmens duomenų tvarkymu (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 32 punktą). Tokių metodų ir būdų gali būti ir daugiau, pavyzdžiui, duomenų subjektų sutikimai gali būti gaunami per įvairias akcijas, dalyvaujant žaidimuose, pildant anketas, tampant lojalumo programos dalyviais ir pan.¹⁹⁸.

Baigiamojo darbo autorės nuomone, reikalinga plačiau pakalbėti apie dažniausiai praktikoje pasitaikantį duomenų subjekto sutikimo gavimo metodą – langelio pažymėjimą interneto svetainėje. Taigi, kai kurie asmens duomenų apsaugos teisės ekspertai nurodo, kad renkant duomenų subjektų sutikimus interneto svetainėje, negalima naudoti iš anksto uždėtų varnelių dėl tiesioginės rinkodaros gavimo arba formuluoti sutikimus reikėtų taip, kad asmuo turėtų pažymėti langelį tam, kad atsisakytų tiesioginės rinkodaros pranešimų, kadangi sutikimas, duodamas neveikimu, būtų netinkamas ir neteisėtas¹⁹⁹. Dėl duomenų subjekto sutikimo, duodamo neveikimu, tokios pačios nuomonės laikosi ir ESTT generalinis advokatas Maciej Szpunar, kuris 2019 m. kovo 21 d. savo išvadoje nurodė, jog „reikalavimas dėl duomenų subjekto valios išreiškimo akivaizdžiai reiškia aktyvius, o ne pasyvius

¹⁹⁷ ICO, „Direct Marketing“, ICO, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d., 35, <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1555/direct-marketing-guidance.pdf>.

¹⁹⁸ Raminta Stravinskaitė, „Asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais: kokie pažeidimai daromi dažniausiai ir kaip jų išvengti“, Glimstedt, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d., <https://www.glimstedt.lt/publikacijos/2018/asmens-duomenu-tvarkymas-tiesiogines-rinkodaros-ir-lojalumo-programos-tikslais-kokie-pazeidimai-daromi-dazniausiai-ir-kaip-ju-ismengti/>.

¹⁹⁹ Jurga Gradauskaitė ir Valentinas Knyva, „Kaip internete tinkamai gauti sutikimą reklaminių pasiūlymų siuntimui?“, *Delfi*, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d., <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/kaip-internete-tinkamai-gauti-sutikima-reklaminiu-pasiulymu-siuntimui.d?id=80586795>.

veiksmus²⁰⁰. Pažymėtina ir tai, kad minėtas ESTT generalinis advokatas Maciej Szpunar taip pat pabrėžė, jog „duomenų subjekto sutikimas, duotas pasitelkiant iš anksto pažymėtą žymimąjį langelį, neapima aktyvių interneto svetainės naudotojo veiksmų“²⁰¹.

Aukščiau nurodytą išvadą pagrindžia ir ESTT 2019 m. spalio 1 d. byloje C-673/17, *Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV prieš Planet49 GmbH*, nurodydamas, jog „praktiškai neįmanoma objektyviai nustatyti, ar interneto svetainės naudotojas iš tikrųjų davė sutikimą tvarkyti jo asmens duomenis, nepašalindamas iš anksto pažymėto langelio žymėjimo, ir bet kuriuo atveju ar šis sutikimas buvo duotas turint visą informaciją. Iš tiesų neatmestina, kad prieš tęsdamas savo veiklą interneto svetainėje, kurioje apsilankė, tas naudotojas neperskaitė informacijos, pateiktos prie iš anksto pažymėto langelio, o galbūt jo net nepastebėjo“²⁰². Taigi, baigiamojo darbo autorės manymu, yra tikslinga pritarti ESTT ir ESTT generalinio advokato teiginiui, jog nėra duotas galiojantis sutikimas, kaip jis suprantamas pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą, kai išsaugoti informaciją arba prieiti prie informacijos, saugomos interneto svetainės naudotojo galiniame įrenginyje, leidžiama pagal iš anksto duomenų valdytojo pažymėtą žymimąjį langelį, kurio žymėjimą naudotojas turi pašalinti pats, norėdamas atsisakyti duoti sutikimą²⁰³. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 32 punkto nuostata, taip pat teigia, kad iš anksto pažymėti langeliai arba neveikimas neturėtų būti laikomi sutikimu.

Paminėtina ir tai, kad duomenų subjektui nedavus sutikimo duomenų valdytojas negali atsisakyti parduoti tam tikrų prekių ar teikti paslaugų. Duomenų subjektui turi būti suteikiama sprendžiamoji galia, ar duoti sutikimą, ir jo davimas negali tapti būtina sąlyga, norint įsigyti tam tikras prekes ar paslaugas. Be to, negalima įtraukti nuostatos, kad sutikimo davimas yra privalomas į bendrąsias taisykles, su kuriomis duomenų subjektas privalo sutikti norėdamas pateikti užsakymą²⁰⁴. Dėl šių priežasčių interneto svetainėje yra nepriimtina naudoti tokias formuluotes, kaip „registruodamiesi internetinėje parduotuvėje sutinkate gauti tiesioginės rinkodaros pasiūlymus“, „užsakydami prekes, jūs sutinkate, kad bendrovė siųstų jums tiesioginės rinkodaros pasiūlymus“ ir pan.²⁰⁵. Informacijos komisaro biuras taip pat pabrėžia, jog duomenų valdytojais negali rašyti

²⁰⁰ Generalinio advokato Maciej Szpunar 2019 m. kovo 21 d. išvada byloje C-673/17, *Planet49 GmbH prieš Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e.V*

²⁰¹ *Ibid.*

²⁰² Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. spalio 1 d. sprendimas byloje C-673/17, *Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV prieš Planet49 GmbH*.

²⁰³ *Ibid.*

²⁰⁴ Gradauskaitė ir Knyva, *supra note*, 199.

²⁰⁵ *Ibid.*

elektroninių laiškų, žinučių ar skambinti duomenų subjektams, prašydami jų sutikimo ateityje vykdytinai tiesioginei rinkodarai, kadangi tokie elektroniniai laiškai, žinutės bei skambučiai *per se* yra laikomi tiesioginės rinkodaros pranešimais²⁰⁶.

Kitas svarbus veiksmas, kurį duomenų valdytojas privalo atlikti prieš pradėdamas naudoti atitinkamas tiesioginės rinkodaros priemones duomenų subjektų atžvilgiu, yra tinkamas duomenų subjekto informavimas. Iš to, kas pasakyta, seka, kad nepakanka vien interneto svetainėje pažymėtos varnelės, jog sutikimas būtų laikomas tinkamu²⁰⁷. Svarbu ir tai, jog kaip minėta anksčiau, duomenų valdytojas, vykdydamas asmens duomenų tvarkymą tiesioginės rinkodaros tikslais bei vadovaudamasis teisėtu savo interesu, taip pat turi pareigą informuoti duomenų subjektus apie tai, kaip ir kokio teisėto intereso pagrindu bus tvarkomi jų asmens duomenys²⁰⁸, nurodant ir kitą, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 arba 14 straipsnių reikalaujamą, informaciją.

Duomenų subjekto informavimo reikalavimą įtvirtina Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 39 punktas, kuris nurodo, jog pagal skaidrumo principą informacija ir pranešimai, susiję su asmens duomenų tvarkymu, turi būti lengvai prieinami ir suprantami, pateikiami aiškia ir paprasta kalba. Šis principas, visų pirma, susijęs su duomenų subjektų informavimu apie duomenų valdytojo tapatybę ir duomenų tvarkymo tikslus, taip pat su tolesniu informavimu, kad būtų užtikrintas sąžiningas ir skaidrus asmens duomenų tvarkymas atitinkamų fizinių asmenų atžvilgiu. Tam, kad sutikimas būtų grindžiamas informacija, duomenų subjektas turėtų žinoti bent duomenų valdytojo tapatybę bei planuojamo asmens duomenų tvarkymo tikslus (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 42 punktas). Be to, „atkreiptinas dėmesys, kad asmens duomenų tvarkymas, atliekamas tikslais, kurie yra nežinomi duomenų rinkimo metu ir kuriam duomenų subjektas nedavė savo sutikimo, prieštarauja tikslo apribojimo principui“²⁰⁹.

Taigi, siekiant įvykdyti aukščiau nurodytą, duomenų valdytojui taikomą, prievolę bei užtikrinti skaidrumo principo įgyvendinimą, duomenų valdytojas turi imtis visų tinkamų priemonių, kad duomenų subjektui pateiktų visą Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 ir 14 straipsniuose nurodytą informaciją (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 12 straipsnio 1 dalis). ESTT generalinė advokatė taip pat pabrėžia, jog „bet kuriam asmeniui turi būti sudarytos galimybės

²⁰⁶ ICO, *supra note*, 197: 27.

²⁰⁷ Gradauskaitė ir Knyva, *supra note*, 199.

²⁰⁸ Martynas Bendikas, *supra note*, 104.

²⁰⁹ Malinauskaitė-van de Castel, *supra note*, 19: 86.

pasinaudoti teise gauti su juo susijusius tvarkomus duomenis, ypač norint patikrinti duomenų tikslumą ir tvarkymo teisėtumą²¹⁰.

Anot dr. Juliaus Zaleskio, duomenų valdytojas privalo pateikti tokią informaciją: 1) duomenų valdytojo tapatybę ir kontaktinius duomenis; 2) asmens duomenų tvarkymo tikslus; 3) asmens duomenų tvarkymo teisinį pagrindą; 4) asmens duomenų saugojimo laikotarpį; 5) duomenų subjekto turimas teises; 6) teisę pateikti skundą Inspekcijai²¹¹. Tuo tarpu Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 straipsnio 1 dalis konstatuoja, kad duomenų valdytojas duomenų subjektui pateikia visą šią informaciją: a) duomenų valdytojo ir duomenų valdytojo atstovo tapatybę ir kontaktinius duomenis; b) duomenų apsaugos pareigūno kontaktinius duomenis; c) duomenų tvarkymo tikslus, dėl kurių ketinama tvarkyti asmens duomenis, taip pat duomenų tvarkymo teisinį pagrindą; d) kai duomenų tvarkymas atliekamas pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punktą, teisėtus duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesus; e) jei yra, asmens duomenų gavėjus arba asmens duomenų gavėjų kategorijas f) kai taikoma, apie duomenų valdytojo ketinimą asmens duomenis perduoti į trečiąją valstybę arba tarptautinei organizacijai.

Be kita ko, svarbu paminėti tai, jog minėtoje Bendrojo duomenų apsaugos reglamento formuluotėje naudojamas žodis „pateikia“. Tai reiškia, kad duomenų valdytojas privalo imtis aktyvių veiksmų, kad duomenų subjektui pateiktų aptariamą informaciją arba aktyviai nukreiptų duomenų subjektą į vietą, kurioje ta informacija yra (pavyzdžiui, naudodamas tiesioginę nuorodą, greitojo atsako (QR) kodą ir pan.). Duomenų subjektas aptariamuose straipsniuose nurodytos informacijos neturi aktyviai ieškoti tarp kitos informacijos, pavyzdžiui, svetainės, taikomosios programos ar programėlės naudojimo nuostatose, sąlygose²¹².

Grįžtant prie duomenų subjekto sutikimo, kuris suteikiamas duomenų valdytojui siekiant vykdyti tiesioginę rinkodarą, pačiame duomenų subjekto sutikime, taip pat turi būti pateikiama informacija apie duomenų valdytoją ir jo rekvizitai, asmens duomenys arba nurodytos jų kategorijos (pavyzdžiui, vardas, pavardė, elektroninio pašto adresas, telefono numeris, gimimo data, jei bus siunčiami specialūs pasiūlymai gimtadienio proga, pirkimo istorija, norint individualizuoti pasiūlymus ir pan.). Taip pat identifikuojamas konkretus asmens duomenų tvarkymo terminas ir nurodomas asmens duomenų tvarkymo tikslas, t. y. tiesioginės rinkodaros vykdymas²¹³. Be to, kaip

²¹⁰ Generalinės advokatės Juliane Kokott 2017 m. liepos 20 d. išvada byloje C-434/16, *Peter Nowak prieš Data Protection Commissioner*.

²¹¹ Zaleskis, *supra note*, 17: 166-167.

²¹² 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, „Skaidrumo užtikrinimo pagal Reglamentą (ES) 2016/679 gairės“, 17/LT, WP260 (2017), 19.

²¹³ Gradauskaitė ir Knyva, *supra note*, 199.

nurodo ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 straipsnis, privaloma nurodyti trečiąsias šalis, kurių pagalba duomenų valdytojas naudojasi vykdydamas tiesioginę rinkodarą, t. y. konkretūs duomenų tvarkytojai (pavyzdžiui, elektroninių laiškų siuntimu užsiimančios bendrovės, interneto svetainės serverius administruojančios bendrovės ir kt.). Sutikime turi būti paaiškintos visos su asmens duomenų tvarkymu susijusios duomenų subjekto teisės, įskaitant ir skundo pateikimo teisę, nurodant tokius skundus nagrinėjančią instituciją – Inspekciją²¹⁴.

Taigi, duomenų valdytojas privalo įsitikinti, kad visa aukščiau nurodyta informacija yra pateikiama duomenų subjektui veiksmingai ir trumpai, siekiant nesukelti informacinio nuovargio. Pabrėžtina, jog informacija turėtų būti aiškiai atskirta nuo kitos su privatumu nesusijusios informacijos, pavyzdžiui, nuo sutartinių nuostatų ar bendrųjų naudojimo sąlygų²¹⁵. Tais atvejais, kai duomenų subjektai sutikimą duoda naudodamiesi interneto svetainėmis, visos šios informacijos nebūtina išvardyti prie interneto svetainėje pateikiamo laukelio sutikimui duoti, pakanka pateikti nuorodą, pavyzdžiui, į privatumo politiką, kurioje būtų aprašyti tokie klausimai²¹⁶.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą teisinį reguliavimą ir asmens duomenų apsaugos teisės doktriną, galima teigti, kad duomenų valdytojas, užtikrindamas teisėtą asmens duomenų tvarkymą tiesioginės rinkodaros tikslu, privalo, prieš pradėdamas naudoti tam tikras tiesioginės rinkodaros priemones, gauti duomenų subjektų sutikimus, kurie yra pagrįsti teisės aktų reikalaujama informacija ir aiškiai bei laisva valia išreiškiami duomenų subjektų. Be kita ko, duomenų valdytojai turėtų saugoti atitinkamus įrašus (registrus) apie tai, kas ir kokius sutikimus yra davęs. Tokie įrašai privalo atspindėti duomenų subjekto sutikimo davimo datą, gavimo metodą, duomenų subjekto tapatybę bei informaciją, kuri buvo pateikta duomenų subjektui, gaunant jo sutikimą.

3.2. Reikalavimai asmens duomenų tvarkymui nuo asmens duomenų surinkimo iki sunaikinimo

Ankstesniame baigiamojo darbo poskyryje buvo aptartos duomenų valdytojo, kuris siekia vykdyti tiesioginę rinkodarą ir tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis šiuo tikslu, pareigos, t. y. veiksmai, kurie turi būti atlikti iki asmens duomenų tvarkymo operacijų atlikimo tiesioginės rinkodaros tikslais. Šiame baigiamojo darbo poskyryje reikalinga išanalizuoti tokias asmens duomenų naudojimo tiesioginės rinkodaros tikslais sąlygas, kaip tvarkomų asmens duomenų apimtis, asmens

²¹⁴ Gradauskaitė ir Knyva, *supra note*, 199.

²¹⁵ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 211: 7.

²¹⁶ Gradauskaitė ir Knyva, *supra note*, 199.

duomenų perdavimas trečiosioms šalims²¹⁷ bei asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais terminai, duomenų subjekto sutikimo galiojimas bei tokio sutikimo atnaujinimas.

Kalbant apie asmens duomenų apimtį, būtina paminėti, jog Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 straipsnio 1 dalies c punktas reglamentuoja asmens duomenų kiekio mažinimo principą. Nors Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas neapibrėžia, kokius asmens duomenis galima tvarkyti, įskaitant ir tiesioginės rinkodaros tikslais, minėtoje nuostatoje nurodoma, kad asmens duomenys turi būti adekvatūs, tinkami ir tik tokie, kurių reikia siekiant tikslų, dėl kurių jie yra tvarkomi. Iš to seka, jog tvarkant asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais būtina atkreipti dėmesį į tai, kad asmens duomenys nebūtų pertekliniai²¹⁸. Taigi, asmens duomenų išsamumo problema atspindi būtinumą rasti pusiausvyrą tarp reikalavimo tvarkyti kaip galima mažesnę asmens duomenų kiekį bei duomenų valdytojo intereso pasiekti jo nustatytus asmens duomenų tvarkymo tikslus²¹⁹. Svarbu nurodyti ir tai, kad maža tvarkomų asmens duomenų apimtis ne visuomet reiškia atitiktį asmens duomenų teisinės apsaugos reikalavimams. Nepakankamo asmens duomenų kiekio tvarkymas gali neatitikti ne tik duomenų valdytojo, bet ir duomenų subjekto interesų²²⁰.

Tęsiant apie perteklinių asmens duomenų rinkimą bei tvarkymą, dažnai duomenų valdytojais rinkdami asmens duomenis neįvertina, kokių asmens duomenų konkrečiai reikia, kad būtų įgyvendinti tikslai, kuriems jie yra renkami. Vadovaudamiesi asmens duomenų kiekio mažinimo principu, kiekvienas duomenų valdytojas privalo peržiūrėti, kokiais tikslais asmens duomenys yra renkami ir, ar galima pasiekti šiuos tikslus atsisakius rinkti tam tikrus asmens duomenis²²¹. Paminėtina, kad „tiesioginės rinkodaros tikslais gali būti tvarkomi tik tokie asmens duomenys, kurie yra būtini, siekiant asmeniui pasiūlyti tam tikrą prekę ar paslaugą. Pavyzdžiui, jei duomenų valdytojas nesiuočia duomenų subjektams personalizuotų pasiūlymų, nerengia pasiūlymų įvertindamas su tais asmenimis susijusius asmeninius aspektus, tikėtina, kad tiesioginės rinkodaros tikslais būtų proporcinga tvarkyti tik asmenų kontaktinius duomenis, t. y. telefono numerį ar elektroninio pašto adresą“²²². Tuo tarpu, jei duomenų valdytojas nusistato tikslą rinkti asmens duomenis reklaminių elektroninio pašto laiškų

²¹⁷ Vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 straipsnio 10 punktu, trečioji šalis – fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuri nėra duomenų subjektas, duomenų valdytojas, duomenų tvarkytojas, arba asmenys, kuriems tiesioginiu duomenų valdytojo ar duomenų tvarkytojo įgaliojimu leidžiama tvarkyti asmens duomenis.

²¹⁸ Kiškis, *supra note*, 90: 436.

²¹⁹ Petraitytė, *supra note*, 18: 264.

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ Karolis Sadauskas, „Penkios didžiausios ir dažniausiai daromos klaidos duomenų apsaugos srityje“, Linden, žiūrėta 2019 m. lapkričio 9 d., <http://linden.lt/blog/visi/naudingi-patarimai-verslui/penkios-didziausios-ir-dazniausiai-daromos-klaidos-duomeniu-apsaugos-srityje/>.

²²² Stravinskaitė, *supra note*, 198.

siuntimui, duomenų subjektų telefono numeriai neturėtų būti renkami, kadangi jie nėra reikalingi nustatytam tikslui pasiekti²²³.

Pažymėtina, kad Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintas draudimas tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais, kadangi, Inspekcijos nuomone, asmens kodas yra perteklinis duomuo tiesioginei rinkodarai, nes asmenį identifikuoti bei asmens duomenų tvarkymą automatizuoti galima ir pagal kitus kriterijus (pavyzdžiui, vardą, pavardę, gimimo datą, gyvenamąją vietą)²²⁴. Be kita ko, Inspekcijos atlikti patikrinimai padėjo nustatyti tai, jog 4 patikrintose bendrovėse, taip pat renkama perteklinė informacija apie klientus. Dažniausiai yra renkama tiksli kliento gimimo data. Šiuo atveju Inspekcija konstatavo, kad „tiksliai klientų (pirkėjų) gimimo data (metai, mėnuo, diena) yra perteklinis duomuo tvarkant asmens duomenis statistikos ir rinkos tyrimų tikslais, klientų elgesio tyrimų tikslais ir šio asmens duomenis tvarkymas yra nebūtina ir neproporcinga priemonė siekiamiems tikslams įgyvendinti (šiem tikslams įgyvendinti pakaktų tvarkyti, pavyzdžiui, pirkėjo gimimo metus, amžių ar pan.)“²²⁵. Todėl kiekvienas duomenų valdytojas, tvarkydamas duomenų subjektų asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais, turėtų įsivertinti, ar jo renkami asmens duomenys yra tikrai būtini minėtam tikslui pasiekti.

Dar vienas svarbus ir šiame poskyryje aptartinas asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais aspektas yra duomenų subjektų asmens duomenų perdavimas, įskaitant pardavimą, trečiosioms šalims. Inspekcija, atsižvelgdama į tai, kad gauna nemažą kiekį paklausimų dėl asmenims siunčiamų elektroninio pašto pranešimų su pasiūlymais įsigyti juridinių asmenų duomenų bazes, parengė metodinę informaciją, kurioje aptariamas įsigytų juridinių asmenų duomenų bazių naudojimas tiesioginės rinkodaros tikslais²²⁶.

Pradedant analizuoti tokį asmens duomenų perdavimą, pažymėtina, kad šioje metodinėje medžiagoje pabrėžiama, jog asmenims siunčiamuose pasiūlymuose įsigyti juridinių asmenų duomenų bazes, nurodoma, jog jose esantys kontaktiniai duomenys, pavyzdžiui, įmonės, jos vadovų ar atskirų darbuotojų elektroninio pašto adresai ar telefono ryšio numeriai, gali būti naudojami klientų ar partnerių paieškai²²⁷. Tačiau, svarbu prisiminti, kad bendrovių vadovų ir atskirų jos darbuotojų elektroninio pašto adresai ar telefono numeriai taip pat yra laikomi asmens duomenimis, todėl jų tvarkymui yra taikomos Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nustatytos taisyklės bei

²²³ Sadauskas, *supra note*, 221.

²²⁴ Kiškis, *supra note*, 90: 436.

²²⁵ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, *supra note*, 14.

²²⁶ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, „Duomenų bazių naudojimas ir siūlymas kitiems“, VDAI, žiūrėta 2019 m. lapkričio 9 d., <https://vdai.lrv.lt/lt/naujienos/pasiulymai-isigyti-juridiniu-asmenu-duomenu-bazes-ir-asmens-duomenu-tvarkymo-reikalavimai>.

²²⁷ *Ibid.*

Elektroninių ryšių įstatymo 69 straipsnio 1 dalyje nustatytas reikalavimas gauti išankstinį abonto ar registruoto elektroninių ryšių paslaugų naudotojo (pavyzdžiui, konkrečios bendrovės ar fizinio asmens) sutikimą.

Dėl aukščiau nurodytų priežasčių, Inspekcija rekomenduoja atlikti tam tikrus veiksmus. Pavyzdžiui, prieš įsigyjant atitinkamą duomenų bazę su juridinių asmenų, įskaitant ir jų vadovų ar atskirų darbuotojų, kontaktiniais duomenimis, reikia elgtis atsargiai ir atidžiai įvertinti, ar juridinių asmenų duomenų bazę parduodantis duomenų valdytojas²²⁸ asmens duomenis gavo teisėtai, sąžiningai, o duomenų subjektai aiškiai suprato, kad jų asmens duomenys bus perduodami kitiems duomenų valdytojams bei jų naudojami tiesioginės rinkodaros tikslais, o svarbiausia dėl tokio asmens duomenų tvarkymo jie sutiko²²⁹. Europos Komisija taip pat laikosi nuomonės, jog asmuo, siekdamas įsigyti klientų sąrašą ar duomenų bazę, privalo sugebėti įrodyti, jog tokie asmens duomenys gauti laikantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento²³⁰.

Primintina, kad pagal sąžiningumo principą, apie asmens duomenų perdavimą trečiosioms šalims duomenų valdytojas turi informuoti duomenų subjektą, o tai reiškia, kad turi būti konkrečiai įvardytos trečiosios šalys²³¹. Tą dar kartą patvirtina tai, kad jeigu juridinių asmenų duomenų bazę pardavinėjantis duomenų valdytojas gavo šiuos asmens duomenis remdamasis duomenų subjekto sutikimu, šis sutikimas turėtų numatyti galimybę perduoti asmens duomenis kitiems gavėjams jų tiesioginės rinkodaros tikslais²³². Inspekcija konstatuoja, kad tokie sutikimai, kuriuose nurodomos asmens duomenis gausiančių asmenų kategorijos, pavyzdžiui, vaistinės, sporto klubai ir kt., negali būti laikomi atitinkančiais Bendrojo duomenų apsaugos reglamento reikalavimus, kadangi duomenų subjekto sutikime turi būti nurodomas, identifikuojamas konkretus asmuo²³³.

Vienas svarbiausių, praktikoje nemažai problemų sukeliančių, asmens duomenų tvarkymo aspektų yra tai, kad duomenų valdytojai, norėdami tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais, privalo nustatyti asmens duomenų saugojimo trukmę²³⁴. Be kita ko, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 straipsnio 1 dalies e punktas įtvirtina asmens duomenų saugojimo trukmės apribojimo principą ir nurodo, jog asmens duomenys turi būti laikomi tokia forma,

²²⁸ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, *supra note*, 225.

²²⁹ *Ibid.*

²³⁰ Europos Komisija, „Can data received from a third party be used for marketing?“, Ec.europa, žiūrėta 2019 m. lapkričio 9 d., https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/legal-grounds-processing-data/can-data-received-third-party-be-used-marketing_en.

²³¹ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 211:43.

²³² Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, *op. cit.*

²³³ *Ibid.*

²³⁴ Kiškis, *supra note*, 90: 437.

kad duomenų subjektų tapatybę būtų galima nustatyti ne ilgiau, nei tai yra būtina tais tikslais, kuriais asmens duomenys yra tvarkomi. Dėl aukščiau nurodyto teisinio reglamentavimo reikalavimų, toliau šiame baigiamojo darbo poskyryje būtina pasisakyti apie asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais terminus, duomenų subjekto sutikimo galiojimo pasibaigimą ir tokio sutikimo atnaujinimą.

Visų pirma, paminėtina tai, kad Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nenustato konkrečių asmens duomenų saugojimo terminų. Tą patvirtina ir ESTT, nuroydamas, jog saugojimo trukmė, atsižvelgiant į jų rinkimo ir vėlesnio tvarkymo tikslus, gali būti įvairi²³⁵, tačiau duomenų valdytojas privalo užtikrinti, kad asmens duomenų saugojimo laikotarpis būtų, kaip įmanoma, minimalesnis (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 39 punktas). Tokios pat pozicijos laikosi ir dr. Mindaugas Kiškis bei teigia, kad asmens duomenys tiesioginės rinkodaros tikslais turėtų būti tvarkomi kuo trumpesnę laikotarpį ir jų tvarkymas turi būti nedelsiant nutraukiamas, jei duomenų subjektas pareiškia nesutikimą²³⁶ tais atvejais, kai asmens duomenys yra tvarkomi teisėto duomenų valdytojo intereso pagrindu, arba duomenų subjektas atšaukia duotą sutikimą tais atvejais, kuomet asmens duomenys yra tvarkomi duomenų subjekto sutikimo pagrindu. Iš nurodytos informacijos seka, jog duomenų valdytojas, laikydamasis atskaitomybės principo, turi pats nustatyti konkrečius asmens duomenų saugojimo terminus, skirtus asmens duomenų tvarkymui atskiriems tikslams, bei sugebėti pagrįsti jų proporcingumą (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 straipsnio 2 dalis)²³⁷, t. y. „saugojimo trukmės nustatymas turi būti grindžiamas objektyviais kriterijais, užtikrinančiais, kad šis laikotarpis neviršytų to, kas yra griežtai būtina“²³⁸. Primintina ir tai, jog duomenų valdytojas privalo nurodyti duomenų subjektui apie jo asmens duomenų saugojimo laikotarpį arba, jei tai neįmanoma, kriterijus, taikomus tokiam laikotarpiui nustatyti (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 straipsnio 2 dalies a punktas).

Vadovaujantis tuo, kas pasakyta aukščiau, asmens duomenų tvarkymo terminas turi būti proporcingas siekiamam tikslui, taigi negali būti nepagrįstai ilgas²³⁹. Žvelgiant per asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais prizmę, „manytina, kad tik išimtiniais atvejais duomenys

²³⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam prieš M. E. E. Rijkeboer*.

²³⁶ Kiškis, *supra note*, 90: 437.

²³⁷ Zaleskis, *supra note*, 17: 127.

²³⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. balandžio 8 d. sprendimas sujungtos bylose C-293/12 ir C-594/12, *Digital Rights Ireland Ltd prieš Minister for Communications, Marine and Natural Resources ir kt., ir Kärntner Landesregierung ir kt.*

²³⁹ Bielskienė ir Aponavičiūtė, *supra note*, 98.

tiesioginės rinkodaros tikslais gali būti saugomi ilgiau nei vienus metus²⁴⁰. Kaip bebūtų, praktika rodo, jog duomenų valdytojai siekia tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais ilgesnius laikotarpius nei vienerių metų terminas. Pavyzdžiui, Gym LT, UAB asmens duomenis naudoja vienerius metus²⁴¹, tuo tarpu UAB „Čili pica“ ir UAB EUROVAISTINĖ renka ir saugo asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais du metus²⁴², o Apranga Group grupės bendrovės – tris metus²⁴³. Paminėtini ir tie variantai, kurie yra visiškai netinkami, atsižvelgiant į asmens duomenų apsaugos teisės aktų reikalavimus. Pavyzdžiui, uždaroji akcinė bendrovė „RIMI LIETUVA“, apibrėždama asmens duomenų saugojimo terminą, nurodo, kad asmens duomenys bus tvarkomi „tiek laiko, kiek norėsite gauti mūsų tiesioginės rinkodaros pasiūlymus“²⁴⁴, o UAB „Pigu“ savo privatumo politikoje teigia, kad „Jūsų asmens duomenys, kurie tvarkomi Jums sutikus su tokiu asmens duomenų tvarkymu yra tvarkomi ir saugomi iki Jūsų sutikimo atšaukimo dienos“²⁴⁵.

Aukščiau nurodytų asmens duomenų saugojimo terminų netinkamumą pagrindžia ir Inspekcija, nurodydama, kad asmens duomenų saugojimo terminas turi būti konkretus, pagrįstas bei turi būti nustatomas įvertinant poreikį tvarkyti asmens duomenis atsižvelgus į konkrečius asmens duomenų tvarkymo tikslus (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 straipsnio 1 dalies e punktą)²⁴⁶. Atlikusi asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais teisėtumo patikrinimus, Inspekcija nustatė, kad 4 bendrovėse nenustatyti konkretūs asmens duomenų saugojimo periodai, o 3 bendrovėse nustatyti nepagrįstai ilgi asmens duomenų saugojimo terminai. Pavyzdžiui, nurodoma, kad asmens duomenys bus saugomi „kol turite galiojančią kliento kortelę ir 10 metų po jos paskutinio panaudojimo“, „10 metų nuo dalyvavimo lojalumo programoje pabaigos“ ir „galutinai duomenys bus ištrinti praėjus 5 metams nuo perkėlimo į archyvą“, „saugomi bendrovės veiklos vykdymo laikotarpiu“ ir pan.²⁴⁷. Taigi, asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais terminai turi būti aiškūs ir konkretus, atskleidžiami duomenų subjektui, kurio asmens duomenis ketinama tvarkyti šiuo tikslu, bei kaip įmanoma trumpesni. Rekomenduotinas yra vienerių metų asmens duomenų saugojimo terminas.

²⁴⁰ Stravinskaitė, *supra note*, 198.

²⁴¹ „Privatumo politika“, Lemongym, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d., https://www.lemongym.lt/file/manual/Privatumo%20Politika/3.%20Privatumo%20politika_LemonGym_20190301.pdf.

²⁴² „Užsakymų ir privatumo taisyklės“, Čili, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d., <https://www.cili.lt/uzsakymu-ir-privatumo-taisykles/23>; „Eurovaistinės privatumo politika“, Apie-eurovaistine, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d., <https://www.apie-eurovaistine.lt/apie-mus/eurovaistines-privatumo-politika/>.

²⁴³ „Privatumo politika“, Aprangagroup, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d., <https://aprangagroup.lt/lt/privatumo-politika>.

²⁴⁴ „Mano Rimi privatumo politika“, Rimi, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d., <https://www.rimi.lt/privatumo-politika/mano-rimi-privatumo-politika>.

²⁴⁵ „Privatumo politika“, Pigu, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d., <https://pigu.lt/lt/t/privatumo-politika>.

²⁴⁶ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, *supra note*, 14.

²⁴⁷ *Ibid.*

Kitas ypatingai svarbus momentas yra duomenų subjekto sutikimo galiojimo pasibaigimas, t. y. ir asmens duomenų saugojimo termino pasibaigimas, bei tokio sutikimo atnaujinimo galimybės, kadangi pasibaigus duomenų subjekto sutikimo galiojimui, valdytojas nebeturi jokio teisėto pagrindo tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais. Taigi, kiekvienas duomenų valdytojas privalo užtikrinti, jog vykdo tiesioginę rinkodarą duomenų subjekto sutikimo galiojimo laikotarpiu. Kaip jau minėta ankstesniuose šio baigiamojo darbo poskyriuose, saugiausia būtų kaupti duomenų subjektų sutikimus, periodiškai atliekant tikrinimus dėl tokių sutikimų galiojimo.

Pabrėžtina, kad duomenų subjekto sutikimas gali būti atnaujinimas, tačiau atnaujinimo veiksmus duomenų valdytojas privalo atlikti dar iki sutikimo galiojimo termino pabaigos. Tai reiškia, jog duomenų valdytojas, pastebėjęs, kad duomenų subjekto sutikimas baigia galioti, pavyzdžiui, trijų mėnesių laikotarpyje, jis turėtų kreiptis į atitinkamą duomenų subjektą, prašydamas suteikti sutikimą ir toliau vykdyti tiesioginę rinkodarą pastarojo atžvilgiu. Ši praktika susiklosčiusi atsižvelgiant į tai, kad elektroninių laiškų, žinučių rašymas ar skambinimas duomenų subjektams, prašant jų sutikimo ateityje vykdytinai tiesioginei rinkodarai, *per se* yra laikomi tiesioginės rinkodaros pranešimais²⁴⁸. O tai indikuoja, jog tokiu atveju duomenų valdytojas vykdytų tiesioginę rinkodarą neturėdamas teisėto asmens duomenų tvarkymo pagrindo.

Vienas svarbiausių momentų yra tai, kad asmens duomenys privalo būti neatkuriamai sunaikinami pasibaigus jų saugojimo terminui²⁴⁹. Pabrėžtina, kad duomenų valdytojo pareiga sunaikinti asmens duomenis ir atitinkamas asmens duomenų rinkmenas yra susijusi su pareiga tvarkyti duomenis teisingai ir teisėtai bei su pareiga užtikrinti, kad jie būtų adekvatūs, susiję, apimtimi neviršijantys tikslų bei tikslūs²⁵⁰. Pagrindinis asmens duomenų naikinimo tikslas yra negrįžtamas asmens duomenų šalinimas, sunaikinimas be teorinės bei praktinės galimybės juos pakartotinai nuskaityti ar atstatyti bei identifikuoti atitinkamo duomenų subjekto tapatybę²⁵¹. Iš to seka, jog asmens duomenų sunaikinimu siekiama apsaugoti duomenų subjektą, nes informacijos ištrynimasis panaikina

²⁴⁸ ICO, *supra note*, 197: 27.

²⁴⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. gruodžio 21 d. sprendimas sujungtose bylose C-203/15 ir C-698/15, *Tele2 Sverige AB (C-203/15) prieš Post- och telestyrelsen ir Secretary of State for the Home Department (C-698/15) prieš Tom Watson, Peter Brice, Geoffrey Lewis*.

²⁵⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Generalinio advokato Damaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada pateikta 2008 m. gruodžio 22 d. byloje C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam prieš M. E. E. Rijkeboer*.

²⁵¹ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, „Tvarkomų asmens duomenų saugumo priemonių ir rizikos vertinimo gairės asmens duomenų valdytojams ir tvarkytojams“, VDAI, žiūrėta 2019 m. lapkričio 6 d., https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/02_%20VDAI_saugumo_priemoniu_gaires-2019-08-09.pdf, 26.

bet kokią neteisėto tvarkymo riziką²⁵². Apie kitus atvejus, kuomet duomenų subjekto asmens duomenys taip pat turi būti sunaikinami, bus kalbama sekančiame šio baigiamojo darbo poskyryje.

3.3. Duomenų subjekto teisė atšaukti sutikimą bei teisė nesutikti su asmens duomenų tvarkymu

Kaip minėta ankstesniame šio baigiamojo darbo poskyryje, tam tikrais atvejais duomenų subjektai turi teisę reikalauti jų asmens duomenis sunaikinti anksčiau, negu yra nustatytas asmens duomenų saugojimo, kaupimo terminas²⁵³. Tokius pageidavimus duomenų subjektai gali įgyvendinti pasinaudodami Bendrajame duomenų apsaugos reglamente įtvirtintomis duomenų subjektų teisėmis, t. y. teise atšaukti duomenų valdytojui duotą sutikimą bei teise nesutikti su vykdomomis asmens duomenų tvarkymo operacijomis duomenų subjekto atžvilgiu. Nors faktiškai šios dvi duomenų subjekto teisės skamba ir ganėtinai panašiai, tačiau jos turi ir fundamentalių skirtumų, dėl kurių atsiranda jų įgyvendinimo neaiškumų, kurie taip pat bus aptariami toliau šiame baigiamojo darbo poskyryje.

Taigi, duomenų subjekto teisę atšaukti duomenų valdytojui duotą sutikimą įtvirtina Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 7 straipsnio 3 dalis, kurioje teigiama, kad duomenų subjektas turi teisę bet kuriuo metu atšaukti savo sutikimą. Visų pirma, reikėtų pažymėti tai, jog duomenų subjektui atšaukiant duotą sutikimą tvarkyti jo asmens duomenis, nėra pažeidžiami duomenų valdytojo teisėti lūkesčiai. Kaip nurodo dr. Ilona Petraitytė, duomenų valdytojas kreipiasi į duomenų subjektą, siekdamas gauti jo sutikimą asmens duomenų tvarkymui tuomet, kai norimas vykdyti asmens duomenų tvarkymas negali būti pagrįstas nei viena kita Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 straipsnyje įtvirtinta teisėta sąlyga. Dėl šios priežasties, šio teisėto pagrindo rinkti bei toliau tvarkyti asmens duomenis atsiradimas išimtinai priklauso tik nuo duomenų subjekto valios ir jos išreiškimo, todėl tik nuo šio asmens valios priklauso ir tai, kaip ilgai toks pagrindas gali egzistuoti²⁵⁴. Trumpai tariant, jeigu duomenų subjektas davė sutikimą asmens duomenų tvarkymui, tai jis taip pat turi teisę ir bet kuriuo metu apsigalvoti bei atsiimti savo sutikimą savanoriškai, laisva valia²⁵⁵. Taigi, yra visiškai aišku, jog asmens duomenų apsaugą reguliuojantys teisės aktai duomenų subjektui įtvirtina absoliučią teisę atšaukti duotą sutikimą jo asmens duomenų naudojimui tiesioginės rinkodaros tikslais,

²⁵² Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Generalinio advokato Damaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada pateikta 2008 m. gruodžio 22 d. byloje C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam prieš M. E. E. Rijkeboer*.

²⁵³ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, *supra note*, 250.

²⁵⁴ Petraitytė, *supra note*, 18: 220.

²⁵⁵ Linas Danisevičius, „Duomenų subjekto teisės pagal Europos Sąjungos Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą“ (magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2019), 13.

jeigu yra išreikštas aiškus ir konkretus šio asmens nesutikimas²⁵⁶. Iš to seka, jog neegzistuoja jokios objektyvios prielaidos duomenų valdytojui realiai tikėtis, kad jis įgis bei turės galimybę tvarkyti duomenų subjekto asmens duomenis tiek laiko, kiek jam pačiam, tai atrodys reikalinga²⁵⁷.

Pabrėžtina ir tai, jog prieš gaunant duomenų subjekto sutikimą jam turi būti pateikta ir informacija apie teisę bet kada šį sutikimą atšaukti, dėl tokio atšaukimo nepatiriant jokių neigiamų padarinių. Pavyzdžiui, sutikimas nebus duotas laisva valia, jei jį atšaukus, būtų atsisakoma toliau teikti paslaugas ar būtų pakeistos paslaugų teikimo sąlygos (padidinta kaina ir pan.)²⁵⁸. Atsižvelgiant į tai, kad duomenų subjektas dėl savo sutikimo atšaukimo negali patirti neigiamų pasekmių, Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas įtvirtina saugiklį ir duomenų valdytojo atžvilgiu. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 7 straipsnio 3 dalis nurodo, jog sutikimo atšaukimas nedaro poveikio sutikimu pagrįsto duomenų tvarkymo, atlikto iki sutikimo atšaukimo, teisėtumui.

Be kita ko, duomenų subjekto sutikimo savanoriškumas sąlygoja tai, jog duomenų subjektas neprivalo motyvuoti bei nurodyti priežasčių, kodėl jis atšaukia duotą sutikimą²⁵⁹. Pabrėžtina, jog Lenkijos asmens duomenų apsaugos institucija 2019 m. lapkričio 6 d. priėmė sprendimą skirti 47 000 eurų baudą duomenų valdytojui, kuris reikalavo duomenų subjektą nurodyti priežastis²⁶⁰, dėl kurių pastarieji atšaukia sutikimą, kadangi tokio reikalavimo teisės aktai neįtvirtina. Be to, nepakankamas minėtų priežasčių identifikavimas trukdė duomenų subjekto sutikimo atšaukimo procesui²⁶¹.

Siekiant išvengti ginčų dėl duomenų subjekto valios pastarojo asmens duomenų tvarkymo klausimu, praktikoje vyrauja pozicija, kad sutikimas tvarkyti asmens duomenis turi būti atšaukimas tokia pačia forma, kokia ir buvo duotas, o jeigu to užtikrinti neįmanoma (pavyzdžiui, duomenų subjekto sutikimas buvo duotas, užpildant anketą duomenų valdytojo interneto svetainėje ar pan.) ar jeigu duotas žodinis sutikimas, duomenų subjektas turėtų raštu informuoti duomenų valdytoją apie sprendimą atšaukti sutikimą²⁶². Egzistuoja ir kita nuomonė, jog duomenų valdytojais neturėtų apsunkinti duomenų subjekto teisės atšaukti duotą sutikimą įgyvendinimo, reikalaujami, pavyzdžiui,

²⁵⁶ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. gegužės 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-176-189/2019.

²⁵⁷ Petraitytė *supra note*, 18: 220.

²⁵⁸ Agnė Bielskienė ir Rūta Žukaitė, „5-asis patarimas: Ar peržiūrėjote sutikimo tvarkyti asmens duomenis formas?“, Jurex, žiūrėta 2019 m. lapkričio 7 d., <http://jurex.lt/5-asis-patarimas-ar-perziurejote-sutikimo-tvarkyti-asmens-duomenis-formas/>.

²⁵⁹ Petraitytė, *op. cit.*, 221.

²⁶⁰ Agnieszka Rapcewicz, LinkedIn, žiūrėta 2019 m. lapkričio 12 d., <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:6597820163981090816/>.

²⁶¹ *Ibid.*

²⁶² Petraitytė, *op. cit.*

užpildyti atitinkamą formą ar kreiptis raštu į duomenų valdytoją. Gerąją praktiką būtų laikoma galimybe tiesiogiai atsakyti, pavyzdžiui, į atsiųsti elektroninį laišką. Bet kokių atveju, nors ir duomenų subjektas nesilaikė duomenų valdytojo reikalaujamos sutikimo atšaukimo tvarkos, duomenų valdytojas turi nutraukti asmens duomenų tvarkymo veiksmus nedelsiant²⁶³.

Taigi, baigiamojo darbo autorės nuomone, reikalavimas atšaukti duomenų subjekto sutikimą tokia pat forma, kokia jis buvo duotas, sukelia dvejopas pasekmes: 1) duomenų subjekto teisė atšaukti duotą sutikimą yra apsunkinama, pavyzdžiui, tais atvejais, kai gaunamas duomenų subjekto sutikimas popierine, rašytine forma, o tokį sutikimą reikalaujama atšaukti pateikiant rašytinį prašymą duomenų valdytojui; 2) duomenų subjekto sutikimo atšaukimo teisė yra lengvai įgyvendinama, pavyzdžiui, jei duomenų subjektas sutikimą davė pažymėdamas atitinkamą langelį duomenų valdytojo interneto svetainėje ir teisė atšaukti sutikimą turi taip pat paspausdamas atitinkamą langelį ir nurodydamas, jog nebesutinka su tiesioginės rinkodaros pranešimų gavimu. Šią baigiamojo darbo autorės nuomonę patvirtina ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 7 straipsnio 3 dalis, kurioje įtvirtinamas reikalavimas, kad atšaukti sutikimą turi būti taip pat lengva kaip ir jį duoti.

Pažymėtina, kad duomenų subjekto sutikimo atšaukimas yra imperatyvaus pobūdžio – duomenų valdytojas privalo į jį atsižvelgti bei nedelsdamas nutraukti duomenų subjekto asmens duomenų tvarkymą. Asmens duomenų tvarkymo nutraukimas reiškia, kad negalimi ir aktyvaus pobūdžio asmens duomenų tvarkymo veiksmai (pavyzdžiui, naudojimas, perdavimas tretiesiems asmenims), ir pasyvus asmens duomenų tvarkymas (pavyzdžiui, kaupimas, saugojimas). Kaip jau minėta, duomenų subjektui atšaukus sutikimą tvarkyti jo asmens duomenis, duomenų valdytojas privalo sunaikinti sukauptus duomenų subjekto asmens duomenis ar modifikuoti juos taip, kad būtų neįmanoma nustatyti duomenų subjekto tapatybės²⁶⁴. Be to, duomenų valdytojui rekomenduojama ne tik sunaikinti jo asmens duomenis, bet ir įtraukti informaciją apie duomenų subjekto sutikimo atšaukimą į atitinkamus, duomenų valdytojo vedamus, įrašus ar sąrašus, kad būtų užtikrinta, jog duomenų valdytojas nesikreips į duomenų subjektą pakartotinai²⁶⁵.

Duomenų subjekto teisė nesutikti su asmens duomenų tvarkymu yra įtvirtinta Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 21 straipsnyje. Pabrėžtina, kad „ši teisė nėra absoliuti ir gali būti ribojama asmens duomenų apsaugos teisinio reguliavimo nustatytų ribų“²⁶⁶, todėl Bendrasis duomenų

²⁶³ ICO, *supra note*, 197: 43.

²⁶⁴ Petraitytė, *supra note*, 18: 221.

²⁶⁵ ICO, *op. cit.*, 43-44.

²⁶⁶ Zaleskis, *supra note*, 17: 178.

apsaugos reglamentas pateikia konkrečius atvejus, kuomet duomenų subjektas gali įgyvendinti šią, jam asmens duomenų apsaugos teisės aktų numatytą, teisę.

Visų pirma, duomenų subjektas turi teisę dėl su jo konkrečiu atveju susijusių priežasčių bet kuriuo metu nesutikti, kad su juo susiję asmens duomenys būtų tvarkomi, kai toks asmens duomenų tvarkymas vykdomas pagal 6 straipsnio 1 dalies e arba f punktus, įskaitant profiliavimą remiantis tomis nuostatomis (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 21 straipsnio 1 dalis). O kalbant apie tiesioginę rinkodarą, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 70 punktas nurodo, kad jeigu asmens duomenys tvarkomi tiesioginės rinkodaros tikslais, duomenų subjektas turėtų turėti teisę bet kada nemokamai nesutikti su tokiu duomenų tvarkymu, nesvarbu, ar tai yra pirminis ar tolesnis asmens duomenų tvarkymas. Duomenų subjekto teisę nesutikti su vykdoma tiesiogine rinkodara įtvirtina ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 21 straipsnio 2 dalis, pateikdama beveik analogišką aukščiau minėtai preambulės nuostatai nuostatą, t. y. kai asmens duomenys tvarkomi tiesioginės rinkodaros tikslais, duomenų subjektas turi teisę bet kuriuo metu nesutikti, kad su juo susiję asmens duomenys būtų tvarkomi tokios rinkodaros tikslais, įskaitant profiliavimą, kiek jis yra susijęs su tokia tiesiogine rinkodara.

Šio baigiamojo darbo apimtyje aktualu yra tai, kad iš aukščiau pateiktų Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatų seka, jog duomenų subjekto teisė nesutikti gali būti įgyvendinama tais atvejais, kai asmens duomenys tiesioginės rinkodaros tikslais yra tvarkomi, remiantis teisėto duomenų valdytojo intereso pagrindu. Primintina, kad asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros tikslais, vadovaujantis teisėto intereso teisėtumo sąlyga, buvo nagrinėjamas ankstesniame šio baigiamojo darbo poskyryje. Kaip jau buvo minėta, siekiant tvarkyti asmens duomenis teisėto intereso pagrindu tiesioginės rinkodaros tikslais turi būti taikomas pusiausvyros kriterijus²⁶⁷. Tai reiškia, jog reikalaujama atidžiai įvertinti priešingus duomenų valdytojo ir duomenų subjekto interesus bei pagrindines teises ir laisves bei konkrečiu atveju atsižvelgti į visas reikšmingas aplinkybes²⁶⁸. Pabrėžtina, kad interesų pusiausvyra gali pakisti praėjus tam tikrai laikotarpiui, todėl esant tokioms situacijoms, duomenų subjekto teisė nesutikti su jo asmens duomenų tvarkymu, suteikia didesnę apsaugą bei papildomą galimybę duomenų subjektui kontroliuoti savo asmens duomenų tvarkymą²⁶⁹.

Kaip nurodo dr. Julius Zaleskis, „teisės prieštarauti asmens duomenų tvarkymui yra abstrakčios, todėl reikia pasverti priešingus – duomenų, kuriuos reikia tvarkyti, ir duomenų subjekto

²⁶⁷ 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė, *supra note*, 130: 24.

²⁶⁸ Zaleskis, *supra note*, 17: 179.

²⁶⁹ *Ibid.*, 179.

– interesus. Intereso toliau tvarkyti asmens duomenis įrodinėjimo našta tenka duomenų valdytojui²⁷⁰, t. y. duomenų valdytojas privalo palyginti savo ir duomenų subjekto teises bei vienas kitam prieštaraujančius interesus, taip pat įvertinti visas su duomenų subjekto padėtimi susijusias aplinkybes, o kai nustatoma, jog duomenų subjekto prieštaravimas yra pagrįstas, nutraukti visus asmens duomenų tvarkymo veiksmus²⁷¹. Tokį teisinį reguliavimą įtvirtina ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 21 straipsnio 1 dalies nuostata, kurioje teigiama, kad duomenų valdytojas nebetvarko asmens duomenų, išskyrus atvejus, kai duomenų valdytojas įrodo, kad duomenys tvarkomi dėl įtikinamų teisėtų priežasčių, kurios yra viršesnės už duomenų subjekto interesus, teises ir laisves, arba siekiant pareikšti, vykdyti ar apginti teisinius reikalavimus.

Labai svarbu tai, kad ne tik duomenų valdytojas turi atlikti tam tikrus veiksmus, siekdamas įrodyti, kad duomenų subjekto interesai bei teisės ir laisvės nėra viršesnės už jo interesus. „Pagal bendrąją taisyklę, duomenų subjektas turi teisę nesutikti su jo asmens duomenų tvarkymu dėl konkrečiu atveju jam kilusių priežasčių. Tai tampa prielaida, jog savo teise siekiantis pasinaudoti duomenų subjektas turi laikytis tam tikrų procedūrinių reikalavimų“²⁷². Pirmiausia, duomenų subjektas turėtų nurodyti konkrečias priežastis, kodėl jis prieštarauja jo asmens duomenų tvarkymui, t. y. duomenų subjektas turi pateikti ne abstrakčių, o konkrečių su asmens duomenų tvarkymo aplinkybėmis susijusių priežasčių, o minėtosios priežastys turi būti suformuluotos taip, jog duomenų valdytojas galėtų įsitikti šių priežasčių pagrįstumu ir teisėtumu²⁷³. Taigi, jeigu duomenų subjekto tiesiogiai duomenų valdytojui pateiktas prašymas dėl teisės nesutikti su asmens duomenų tvarkymu įgyvendinimo yra pagrįstas aukščiau nurodyta informacija, duomenų valdytojas privalo nutraukti visus asmens duomenų tvarkymo veiksmus, įskaitant ir tiesioginės rinkodaros vykdymą²⁷⁴. Duomenų valdytojui nepatenkinus tokio prašymo, duomenų subjektas gali kreiptis į priežiūros ar teisminę instituciją, kad ši atliktų reikiamus patikrinimus ir prireikus nurodytų duomenų valdytojui, kokių konkrečių priemonių jis turi imtis²⁷⁵.

Apibendrinant tai, kas pasakyta, pritaria dr. Ilonos Petraitytės nuomonei, jog sukeliama padarinių požiūriu teisė nesutikti su asmens duomenų tvarkymu yra artima duomenų subjekto teisei atšaukti duomenų subjekto sutikimą, kad būtų tvarkomi jo asmens duomenys. Duomenų subjektui

²⁷⁰ Zaleskis, *supra note*, 17: 180.

²⁷¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje -131/12, *Google Spain SL, Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González*.

²⁷² Zaleskis, *op. cit.*, 181.

²⁷³ *Ibid.*, 182.

²⁷⁴ *Ibid.*

²⁷⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje -131/12, *Google Spain SL, Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González*.

pasinaudojus ir įgyvendinus tiek teisę nesutikti su asmens duomenų tvarkymu, tiek teisę atšaukti duotą sutikimą, yra paneigiama duomenų valdytojo galimybė tvarkyti duomenų subjekto asmens duomenis. Tačiau esminis skirtumas tarp nurodytų teisių yra tas, kad jomis duomenų subjektas gali pasinaudoti skirtingais atvejais. Duomenų subjekto sutikimo atšaukimas galimas tais atvejais, kai po duomenų valdytojo kreipimosi į duomenų subjektą su prašymu pareikšti valią dėl ketinamo vykdyti asmens duomenų tvarkymo²⁷⁶, duomenų subjektas davė tokį sutikimą, o praėjus tam tikram laikotarpiui, nusprendžia, jog nebeturi jo atžvilgiu atliekamo asmens duomenų tvarkymo. Tuo tarpu nesutikti su asmens duomenų tvarkymu, taip pat atliekamu ir tiesioginės rinkodaros tikslais, duomenų subjektas gali tuomet, kai išskirtiniais atvejais duomenų valdytojas vykdo tiesioginę rinkodarą savo teisėto intereso pagrindu. Be kita ko, reikšmingas skirtumas ir tai, jog teisė atšaukti duotą sutikimą yra absoliuti ir vienareikšmiai priklausanti tik nuo duomenų subjekto valios, tuo tarpu teisė nesutikti su asmens duomenų tvarkymu nėra absoliuti ir gali būti įgyvendinama tik tuomet, kai yra pasveriami skirtingi duomenų valdytojo ir duomenų subjekto interesai bei pagrįstai įrodoma, jog duomenų subjekto interesai ir teisės bei laisvės yra viršesni už duomenų valdytojo interesus.

Taigi, galima daryti išvadą, kad duomenų subjektų asmens duomenys turi būti sunaikinami ne tik tais atvejais, kai pasibaigia duomenų subjekto sutikimo galiojimo terminas ar nelieka duomenų valdytojo teisėto intereso tvarkyti asmens duomenis toliau, bet ir tais atvejais, kai duomenų subjektas atšaukia duotą sutikimą arba pasinaudoja savo teise nesutikti su vykdomu asmens duomenų tvarkymu. *Inter alia*, tai reiškia, jog duomenų subjektui atšaukiant sutikimą ar pagrįstai nesutinkant su jo asmens duomenų tvarkymu, ir duomenų valdytojui nesunaikinus duomenų subjekto asmens duomenų, toks asmens duomenų tvarkymas bei jų naudojimas tiesioginės rinkodaros tikslais yra neteisėtas bei pažeidžia duomenų subjektų teises.

Tokiu atveju tiesioginės rinkodaros pranešimų siuntėjams, t. y. duomenų valdytojams, gali kilti administracinė atsakomybė. Šiuo metu administracinę atsakomybę numato Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso²⁷⁷ (toliau – Administracinių nusižengimų kodeksas) 83 straipsnis, kurio 1 dalyje teigiama, jog Elektroninių ryšių įstatyme nustatyto asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos pažeidimas užtraukia baudą asmenims nuo vieno šimto penkiasdešimt iki penkių šimtų aštuoniasdešimt eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo trijų šimtų iki vieno tūkstančio vieno šimto penkiasdešimt eurų. O Administracinių nusižengimų kodekso 83 straipsnio 2 dalis numato atsakomybę už pakartotinius

²⁷⁶ Petraitytė, *supra note*, 18: 221.

²⁷⁷ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“. TAR, Nr. 11216 (2015).

asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos pažeidimus, kurie užtraukia baudą asmenims nuo penkių šimtų penkiasdešimt iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo vieno tūkstančio vieno šimto iki trijų tūkstančių eurų. Tuo tarpu Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 83 straipsnio 5 dalis numato, jog pažeidus šioje dalyje išvardytas nuostatas, skiriamos administracinės baudos iki 20 000 000 eurų arba, bendrovės atveju – iki 4 procentų jos ankstesnių finansinių metų bendros metinės pasaulinės apyvartos, atsižvelgiant į tai, kuri suma yra didesnė.

Dėl aukščiau nurodyto teisinio reglamentavimo kyla klausimas, kurį teisės aktą turėtų taikyti Inspekcija konkrečiu atveju. Baigiamojo darbo autorės nuomone, atsižvelgiant į tai, kad Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas yra tiesioginio taikymo teisės aktas, o Europos Sąjungos valstybių narių nacionaliniai teisės aktai turi būti suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais, tikėtina, kad būtų taikomos Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nustatytos sankcijos.

IŠVADOS

1. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nepateikia asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais sampratos, kaip tokios, tačiau vadovaujantis teisės aktuose įtvirtintomis asmens duomenų, asmens duomenų tvarkymo bei tiesioginės rinkodaros sąvokomis, bendriausia prasme asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros tikslais yra bet kokios informacijos, susijusios su fiziniu asmeniu, kurio tapatybė nustatyta ar galima ją nustatyti, atžvilgiu, automatiniu ir ne automatiniu būdu atliekami veiksmai, kurių tikslas paštu, telefonu, elektroniniu paštu ar kitokiu tiesioginiu būdu siūlyti fiziniam asmeniui prekes ar paslaugas ir teirautis jo nuomonės dėl siūlomų prekių ar paslaugų.
2. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnis įtvirtina net šešis teisėto asmens duomenų tvarkymo pagrindus, kuriais duomenų valdytojas gali vadovautis tvarkydamas duomenų subjektų asmens duomenis tam tikrais tikslais, tačiau tvarkydamas asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais duomenų valdytojas gali remtis tik dvejomis teisėtumo sąlygomis – duomenų subjekto sutikimu arba teisėtu duomenų valdytojo interesu.
3. Tais atvejais, kai asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros tikslais yra atliekamas pasitelkiant elektroninių ryšių priemones, duomenų valdytojas privalo gauti išankstinį duomenų subjekto sutikimą. Tuo tarpu, teisėtu duomenų valdytojo interesu gali būti vadovujamasi tuomet, kai tiesioginė rinkodara yra vykdoma klasikiniu paštu, nenaudojant elektroninių ryšių priemonių, arba, kai duomenų valdytojas gali įrodyti ir pagrįsti teisėto intereso taikymą, taip pat ir tais atvejais, kai tiesioginė rinkodara yra vykdoma duomenų valdytojo klientų atžvilgiu panašių prekių ar paslaugų rinkodarai.
4. Duomenų valdytojas, siekdamas užtikrinti atitiktį asmens duomenų apsaugos teisės aktų reikalavimams, prieš pradėdamas tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais, privalo atlikti tam tikrus veiksmus. Visų pirma, duomenų valdytojas turi užtikrinti informacijos, numatytos Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13-14 straipsniuose, pateikimą duomenų subjektui, o tais atvejais, kai asmens duomenys yra tvarkomi teisėto duomenų valdytojo intereso pagrindu, nurodyti ir pagrįstą teisėtą interesą. Antra, nustatyti tokias duomenų subjekto sutikimo gavimo procedūras, kuriomis būtų užtikrinama duomenų subjekto teisė duoti savanorišką ir informacija pagrįstą sutikimą, pavyzdžiui, pažymint langelį interneto svetainėje, nenaudojant iš anksto uždėtų varnelių arba tokių sutikimo formuluočių, kuomet duomenų subjektas turėtų pažymėti langelį tam, jog atsisakytų tiesioginės rinkodaros pranešimų. Trečia, duomenų valdytojais turėtų saugoti atitinkamus registrus apie tai, kokie

duomenų subjektai ir kokiais tikslais yra davę sutikimus tam, kad galėtų užtikrinti sutikimui keliamą įrodomumo reikalavimą.

5. Duomenų valdytojas tiesioginės rinkodaros vykdymo metu privalo laikytis duomenų kiekio mažinimo principo ir užtikrinti, kad asmens duomenys, tvarkomi tiesioginės rinkodaros tikslais, nebūtų pertekliniai, o pakankamais asmens duomenimis tiesioginės rinkodaros vykdymui reikėtų laikyti asmens vardą, pavardę, elektroninio pašto adresą ar telefono numerį.
6. Tais atvejais, kai duomenų valdytojas planuoja perduoti asmens duomenis trečiosioms šalims, laikantis sąžiningumo principo, privaloma informuoti duomenų subjektą apie tokį asmens duomenų perdavimą, o tai reiškia, kad turi būti konkrečiai įvardytos trečiosios šalys, nurodant jų vardus, pavardes ar pavadinimus. Be to, asmens duomenis įsigyjantis duomenų valdytojas privalo atidžiai įvertinti, ar asmens duomenis perduodantis duomenų valdytojas gavo juos teisėtai, sąžiningai, o duomenų subjektai aiškiai suprato, kad jų asmens duomenys bus perduodami kitiems duomenų valdytojams bei jų naudojami tiesioginės rinkodaros tikslais.
7. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nenustato konkrečių asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais terminų, bendrai įtvirtindamas asmens duomenų saugojimo trukmės apribojimo principą. Tai reiškia, kad duomenų valdytojas privalo pats nustatyti atitinkamus asmens duomenų tvarkymo terminus ir užtikrinti, kad asmens duomenų saugojimo laikotarpis būtų, kaip įmanoma, minimalesnis. Rekomenduotinas asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais terminas yra ne ilgesnis nei vieneri metai.
8. Duomenų valdytojas privalo atnaujinti duomenų subjekto sutikimo galiojimą dar iki tokio sutikimo galiojimo pabaigos, kadangi pasibaigus duomenų subjekto sutikimo galiojimui, valdytojas nebeturi jokio teisėto pagrindo tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais, o elektroninių laiškų, žinučių rašymas ar skambinimas duomenų subjektams, prašant jų sutikimo ateityje vykdytinai tiesioginei rinkodarai, *per se* yra laikomi tiesioginės rinkodaros vykdymu.
9. Duomenų subjekto teisę nesutikti su asmens duomenų tvarkymu svarbu atskirti nuo duomenų subjekto teisės atšaukti duotą sutikimą. Duomenų subjekto teisė atšaukti sutikimą yra absoliuti ir įgyvendinama tais atvejais, kai tam tikru metu davęs sutikimą, duomenų subjektas nebepageidauja jo atžvilgiu vykdomų asmens duomenų tvarkymo veiksmų. Tuo tarpu nesutikti su asmens duomenų tvarkymu, atliekamu tiesioginės rinkodaros tikslais, duomenų subjektas gali tuomet, kai duomenų valdytojas vykdo tiesioginę rinkodarą teisėto intereso

pagrindu, o duomenų subjektas įrodo, jog jo interesai ir teisės bei laisvės yra viršesnės už duomenų valdytojo interesus.

PASIŪLYMAI

Remiantis tuo, kas išdėstyta šiame magistro baigiamajame darbe, ir siekiant teisinio aiškumo, siūlytina priimti žemiau nurodytus teisinio reglamentavimo pakeitimus:

1 straipsnis. Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo papildymas 5¹ straipsniu

Papildyti Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą 5¹ straipsniu:

„5¹ straipsnis. Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais ypatumai

1. Duomenų valdytojas gali tvarkyti duomenų subjekto asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais tik turėdamas išankstinį duomenų subjekto sutikimą, o vykdydamas tiesioginę rinkodarą ne elektroninių ryšių priemonėmis, arba, kai asmens duomenys tvarkomi duomenų valdytojo esamų klientų atžvilgiu panašių prekių ar paslaugų rinkodarai, duomenų valdytojas gali vadovautis teisėto intereso pagrindu.
2. Duomenų valdytojas, prieš atlikdamas asmens duomenų tvarkymo veiksmus tiesioginės rinkodaros tikslais, privalo pateikti duomenų subjektui visą informaciją, nurodytą Reglamento (ES) 2016/679 13-14 straipsniuose. Pasikeitus asmens duomenų tvarkymo aplinkybėms, įskaitant ir informacijai, kurią reikalinga pateikti pagal Reglamento (ES) 2016/679 13-14 straipsnius, duomenų valdytojas apie tai privalo informuoti duomenų subjektą.
3. Gaunant duomenų subjekto sutikimą tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais, draudžiama naudoti iš anksto pažymėtus sutikimo langelius arba tokias formuluotes, kai duomenų subjektas turi pažymėti langelį tam, jog atsisakytų asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais.
4. Duomenų valdytojais privalo saugoti registrus (įrašus), kuriuose būtų pateikta visa informacija apie duotą duomenų subjekto sutikimą tvarkyti asmens duomenis.
5. Draudžiama tvarkyti perteklinius asmens duomenis. Pakankamais asmens duomenimis tiesioginės rinkodaros vykdymui laikytini duomenų subjekto vardas, pavardė, elektroninio pašto adresas ir telefono numeris.
6. Duomenų valdytojas privalo nustatyti ne ilgesnį nei vienerių metų terminą asmens duomenų tvarkymui tiesioginės rinkodaros tikslais.
7. Duomenų subjekto sutikimas turi būti atnaujinamas iki duomenų subjekto sutikimo galiojimo pabaigos.
8. Duomenų subjektas turi teisę nesutikti su asmens duomenų tvarkymu, kai duomenų valdytojas vykdo tiesioginę rinkodarą teisėto intereso pagrindu, o duomenų subjekto teisė atšaukti

sutikimą gali būti įgyvendinama, jei asmuo yra davęs sutikimą tvarkyti asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais“.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

NORMINĖ LITERATŪRA

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, *TAR*, Nr. 11216 (2015);
2. „Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas“, *Valstybės žinios*, Nr. 2018-11733 (1996);
3. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *Valstybės žinios*, Nr.74-2262 (2000);
4. „Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas“, *Valstybės žinios*, Nr. 69-2382, (2004);
5. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, *Valstybės žinios* 33-1014, (1992);
6. „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, *Valstybės žinios*, Nr. 60-1945 (1999);

Europos Sąjungos teisės aktai

7. „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* 2012/C 326/02 (2012). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN>;
8. „Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* 2012/C 326/1 (2012). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>;
9. „2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* L 119/1 (2016). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>;
10. „1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (95/46/EB) dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* L 281 (1995). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=LT>;
11. „2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių)“, *Europos Sąjungos oficialus leidinys* L 201 (2002). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0058&from=LT>;

Tarptautiniai teisės aktai

12. „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencija“, *Valstybės žinios* 40-987 (1995);
13. „Visuotinė žmogaus teisių deklaracija“, *Valstybės žinios* 68-2497 (2006);
14. „1981 m. sausio 28 d. Konvenciją dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu“, *Valstybės žinios*, Nr. 32-1059 (2001);

TEISMŲ PRAKTIKA

Lietuvos Respublikos teismų praktika

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija

15. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. birželio 18 d. nutarimas byloje Nr. 11/96;
16. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas byloje Nr. 12/99-27/99-29/99-1/2000-2/2000;
17. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d. nutarimas byloje Nr. 18/99;
18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutarimas byloje Nr. 3/01;
19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03;

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008;
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. gegužės 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-84-489/2018;

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N3-733-06;
23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-2133/2012;
24. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-143-14;
25. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-408-858/2016;
26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2333-525/2016;

Apygardų administracinių teismų praktika

27. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2009 m. balandžio 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-679-473/2009;
28. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. balandžio 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3761-764/2015;
29. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. gegužės 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-176-189/2019;

Apylinkių ir apygardų teismų praktika

30. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. vasario 26 d. nutarimas administracinės teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-1793-295/2014;
31. Vilniaus apygardos teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-284-843/2017;
32. Vilniaus apygardos teismo 2018 m. birželio 19 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-255-574/2018;

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika

33. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2000 m. vasario 16 d. sprendimas byloje C-518/07, *Amann prieš Šveicariją*;
34. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje C-101/01, *Bodil Lindqvist*;
35. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy, Satamedia Oy*;
36. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje C-553/07, *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam v. M. E. E. Rijkeboer*;
37. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. lapkričio 24 d. sprendimas bylose C-468/10 ir C-469/10, *ASNEF ir FECEMD*;
38. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. liepos 12 d. sprendimas byloje C-138/11, *Compass-Datenbank*;
39. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. balandžio 8 d. sprendimas sujungtos bylose C-293/12 ir C-594/12, *Digital Rights Ireland Ltd prieš Minister for Communications, Marine and Natural Resources ir kt., ir Kärntner Landesregierung ir kt.*;

40. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje C-131/12, *Google Spain SL, Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González*;
41. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje C-212/13, *František Ryneš prieš Úřad pro ochranu osobních údajů*;
42. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. spalio 19 d. sprendimas byloje C-582/14, *Patrick Breyer prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*;
43. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. gruodžio 21 d. sprendimas sujungtose bylose C-203/15 ir C-698/15, *Tele2 Sverige AB (C-203/15) prieš Post- och telestyrelsen ir Secretary of State for the Home Department (C-698/15) prieš Tom Watson, Peter Brice, Geoffrey Lewis*;
44. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. kovo 9 d. sprendimas byloje C-398/15, *Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce prieš Salvatore Manni*;
45. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje C-13/16, *Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārības policijas pārvalde prieš Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme*;
46. Generalinės advokatės Juliane Kokott 2017 m. liepos 20 d. išvada byloje C-434/16, *Peter Nowak prieš Data Protection Commissioner*;
47. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje C-434/16, *Peter Nowak prieš Data Protection Commissioner*;
48. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 m. liepos 10 d. sprendimas byloje C-25/17, *Tietosuojaaltuutettu*;
49. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. vasario 14 d. sprendimas byloje C-345/17, *Sergejs Buivids*;
50. Generalinio advokato Maciej Szipnar 2019 m. kovo 21 d. išvada byloje C-673/17, *Planet49 GmbH prieš Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.*;
51. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. liepos 29 d. sprendimas byloje C-40/17, *Fashion ID GmbH & Co. KG prieš Verbraucherzentrale NRW eV*;
52. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. spalio 1 d. sprendimas byloje C-673/17, *Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV prieš Planet49 GmbH*;

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika

53. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. birželio 24 d. sprendimas byloje Nr. 59320/00, *Von Hannover prieš Vokietiją*;
54. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje Nr. 71611/01, *Wisse prieš Prancūziją*;
55. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. spalio 5 d. sprendimas byloje Nr. 420/07, *Köpke prieš Vokietiją*;
56. Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžiosios kolegijos 2017 m. birželio 27 d. sprendimas byloje Nr. 931/13 *Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy prieš Suomiją*;
57. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. balandžio 24 d. sprendimas byloje Nr. 62357/14, *Benedik prieš Slovėniją*;

SPECIALIOJI LITERATŪRA

58. Andrikonytė, Laura. „Asmens duomenų apsauga elektroninių ryšių sektoriuje“. Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2008;
59. Bartoli, Emmanuelle. „Children's Data Protection vs Marketing Companies“, *International Review of Law, Computers & Technology* 23, no. 1-2 (2009), 35-46;
60. Carey, Peter. *Data Protection. A Practical Guide to UK and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2004;
61. Civilka, Mindaugas, ir Šlapimaitė, Lina. „Asmens duomenų samprata elektroninėje erdvėje“. *TEISĖ*, 96 (2015);
62. Danisevičius, Linas. „Duomenų subjekto teisės pagal Europos Sąjungos Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą“. Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2019;
63. Dzimidienė, Daiva. „Nusikaltimų asmens privataus gyvenimo neliečiamumui baudžiamasis teisinis vertinimas“. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2012;
64. Erdos, David. „European Union data protection law and media expression: fundamentally off balance“. *Oxford University Press*, 65(1) (2016): 139-183;
65. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, Europos Taryba ir Europos Žmogaus Teisių Teismo kanceliarija. *Europos duomenų apsaugos teisės vadovas*, Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2014;
66. Jennifer, Dumas. „General Data Protection Regulation (GDPR): Prioritizing Resources“, *Seattle University Law Review*, vol. 42, no. 3 (2019), 1115-1128;
67. Kiškis, Mindaugas. „Socialiniai iššūkiai tiesioginei elektronei rinkodarai“, *Ekonomika ir vadyba*, ISSN 1822-6515 (2009);

68. Kuner, Christopher. *European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 2007;
69. Lipskytė, Toma, Matkevičienė, Renata, Barkauskaitė, Orinta, Vaičeliūnaitė, Gabija ir Norvaišienė, Birutė. *Aiškinamasis ryšių su visuomene terminų žodynas*. Vilnius: Lietuvos komunikacijos asociacija, 2018;
70. Malinauskaitė-van de Castel, Inga. „Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2017;
71. Petraitytė, Ilona. „Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas Lietuvos teisės sistemoje“, *TEISĖ*, 79 (2011);
72. Petraitytė, Ilona. „Asmens duomenų teisinės apsaugos principai“. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2013;
73. Pranulis, Vytautas, Pajuodis, Arvydas Pajuodis, Urbonavičius, Sigitas, Virvilaitė, Regina. *Marketingas*. Vilnius: Garnelis, 2012;
74. Štareikė, Eglė, ir Kausteklytė-Tunkevičienė, Sigita. „Pagrindinės duomenų subjekto teisės ir jų užtikrinimas pagal ES Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą“, *VISUOMENĖS SAUGUMAS IR VIEŠOJI TVARKA*, 20 (2018);
75. Voigt, Paul, ir Von Dem Bussche, Axel. *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide*. Springer International Publishing AG, 2017;
76. Westin, F. Alan. *Privacy and Freedom*. New York: Atheneum, 1967.
77. Zaleskis, Julius. „ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei“. *TEISĖ*, 103 (2017);
78. Zaleskis, Julius. *Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų apsaugos teisė*. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2019;

KITA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

79. „2010 m. lapkričio 23 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto (2010 m.) rekomendacijos R(2010) 13 valstybėms narėms dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu, atsižvelgiant į profiliavimą (Rekomendacija dėl profiliavimo“ (2010);
80. „Europos Sąjungos asmens duomenų apsaugos reforma – II dalis. Asmens duomenų tvarkymo teisiniai pagrindai“, *Teisė visiems*, žiūrėta 2019 m. spalio 17 d. <https://www.teisevisiems.lt/duomenu-apsauga/europos-sajungos-asmens-duomenu-apsaugos-reforma-ii-dalis-asmens-duomenu-tvarkymo-teisiniai-pagrindai/>;

81. „Mano Rimi privatumo politika“. Rimi, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d. <https://www.rimi.lt/privatumo-politika/mano-rimi-privatumo-politika;>
82. „Privatumo politika“. Aprangagroup, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d. <https://aprangagroup.lt/lt/privatumo-politika;>
83. „Privatumo politika“. Lemongym, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d. [https://www.lemongym.lt/file/manual/Privatumo%20Politika/3.%20Privatumo%20politika_Lemongym_20190301.pdf;](https://www.lemongym.lt/file/manual/Privatumo%20Politika/3.%20Privatumo%20politika_Lemongym_20190301.pdf)
84. „Privatumo politika“. Pigu, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d., <https://pigu.lt/lt/t/privatumo-politika;>
85. „Užsakymų ir privatumo taisyklės“. Cili, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d. <https://www.cili.lt/uzsakymu-ir-privatumo-taisykles/23;> „Eurovaistinės privatumo politika“. Apie-eurovaistine, žiūrėta 2019 m. lapkričio 5 d., [https://www.apie-eurovaistine.lt/apie-mus/eurovaistines-privatumo-politika/;](https://www.apie-eurovaistine.lt/apie-mus/eurovaistines-privatumo-politika/)
86. 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. „Automatizuoto atskirų sprendimų priėmimo ir profiliavimo pagal Reglamentą 2016/679 gairės“, 17/LT, WP251 (2017);
87. 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. „Gairės dėl sutikimo pagal Reglamentą 2016/679“, 17/LT, WP259 (2017). [https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=623051;](https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=623051)
88. 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. „Nuomonė 15/2011 dėl sąvokos „sutikimas“ apibrėžties“, WP 187 (2011). [https://www.pdpjournals.com/docs/88081.pdf;](https://www.pdpjournals.com/docs/88081.pdf)
89. 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. „Nuomonė 4/2007 dėl asmens duomenų sąvokos“, 01248/07/LT, WP136 (2007). [https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf;](https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf)
90. 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. „Nuomonė Nr. 06/2014 dėl duomenų valdytojo teisėtų interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, 844/14/LT, WP217 (2014). [https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_lt.pdf;](https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_lt.pdf)
91. 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė. „Skaidrumo užtikrinimo pagal Reglamentą (ES) 2016/679 gairės“, 17/LT, WP260 (2017);
92. Aponavičiūtė, Viktorija. „Darbuotojų asmens duomenys – kada reikalingas sutikimas, o kada užtenka informuoti?“. Jurex, žiūrėta 2019 m. spalio 17 d. [http://jurex.lt/darbuotoju-asmens-duomenys-kada-reikalingas-sutikimas-o-kada-uztenka-informuoti/;](http://jurex.lt/darbuotoju-asmens-duomenys-kada-reikalingas-sutikimas-o-kada-uztenka-informuoti/)

93. Bendikas, Martynas. „Tiesioginė rinkodara teisėto intereso pagrindu. Ką išties šiuo klausimu turi pasakyti BDAR?“. LinkedIn, žiūrėta 2019 m. spalio 15 d. <https://www.linkedin.com/pulse/tiesiogin%C4%97-rinkodara-teis%C4%97to-intereso-pagrindu-k%C4%85-i%C5%A1ties-bendikas/>;
94. Bielskienė, Agnė ir Aponavičiūtė, Viktorija. „6-asis patarimas: Peržiūrėkite ir pakoreguokite tiesioginės rinkodaros priemones“. Jurex, žiūrėta 2019 m. spalio 14 d. <http://jurex.lt/6-asis-patarimas-perziurekite-ir-pakoreguokite-tiesiogines-rinkodaros-priemones/>;
95. Bielskienė, Agnė ir Žukaitė, Rūta. „5-asis patarimas: Ar peržiūrėjote sutikimo tvarkyti asmens duomenis formas?“. Jurex, žiūrėta 2019 m. lapkričio 7 d. <http://jurex.lt/5-asis-patarimas-ar-perziurejote-sutikimo-tvarkyti-asmens-duomenis-formas/>;
96. DMA. „GDPR for marketers: Consent and Legitimate Interests“. DMA, žiūrėta 2019 m. spalio 30 d. https://dma.org.uk/uploads/misc/5b0523a0d1a2b-5ae1fbf5c60fd-gdpr-for-marketers---consent-and-legitimate-interest_5ae1fbf5c6066_5b0523a0d198f.pdf;
97. Europos Komisija. „Can data received from a third party be used for marketing?“. Ec.europa, žiūrėta 2019 m. lapkričio 9 d. https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/legal-grounds-processing-data/can-data-received-third-party-be-used-marketing_en;
98. Europos Komisija. „Pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl teisės į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje, kuriuo panaikinama Direktyva 2002/58/EB (Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių)“, 2017/0003 (COD) (2017). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0010&from=EN>;
99. Gradauskaitė, Jurga, ir Knyva, Valentinas. „Kaip internete tinkamai gauti sutikimą reklaminių pasiūlymų siuntimui?“. Delfi, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/kaip-internete-tinkamai-gauti-sutikima-reklaminiu-pasiulymu-siuntimui.d?id=80586795>;
100. ICO. „Direct Marketing“. ICO, žiūrėta 2019 m. lapkričio 6 d. <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1555/direct-marketing-guidance.pdf>;
101. ICO. „Guide to the General Data Protection Regulation (GDPR)“. ICO, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. <https://ico.org.uk/media/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr-1-0.pdf>;

102. ICO. „Lawful basis for processing Legitimate interests“. ICO, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. <https://ico.org.uk/media/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/legitimate-interests-1-0.pdf>;
103. Jonis, Jelena. „Ar tikrai teisėtas interesas gali pakeisti sutikimą tvarkyti asmens duomenis?“. Delfi, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. <https://www.delfi.lt/verslas/nuomones/jelena-jonis-ar-tikrai-teisetas-interesas-gali-pakeisti-sutikima-tvarkyti-asmens-duomenis.d?id=78188477>;
104. Rapcewicz, Agnieszka. LinkedIn, žiūrėta 2019 m. lapkričio 12 d. <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:6597820163981090816/>;
105. Sadauskas, Karolis. „Keturi žingsniai, kuriuos būtina atlikti prieš pradėdant tvarkyti asmens duomenis“. Linden, žiūrėta 2019 m. lapkričio 9 d. <http://linden.lt/blog/visi/teisiniai-klausimai/keturi-zingsniai-kuriuos-butina-atlikti-pries-pradedant-tvarkyti-asmens-duomenis/>;
106. Sadauskas, Karolis. „Penkios didžiausios ir dažniausiai daromos klaidos duomenų apsaugos srityje“. Linden, žiūrėta 2019 m. lapkričio 9 d. <http://linden.lt/blog/visi/naudingi-patarimai-verslui/penkios-didziausios-ir-dazniausiai-daromos-klaidos-duomenu-apsaugos-srityje/>;
107. Stravinskaitė, Raminta. „Asmens duomenų tvarkymas tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais: kokie pažeidimai daromi dažniausiai ir kaip jų išvengti“. Glimstedt, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. <https://www.glimstedt.lt/publikacijos/2018/asmens-duomenu-tvarkymas-tiesiogines-rinkodaros-ir-lojalumo-programos-tikslais-kokie-pazeidimai-daromi-dazniausiai-ir-kaip-ju-isvengti/>;
108. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. „Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais teisėtumo patikrinimų rezultatų apibendrinimas“, VDAI, žiūrėta 2019 m. rugpjūčio 15 d. <https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Apibendrinimasdeltiesioginesrinkodarosirlojalumo20180926.pdf>;
109. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. „Duomenų bazių naudojimas ir siūlymas kitiems“. VDAI, žiūrėta 2019 m. lapkričio 9 d. <https://vdai.lrv.lt/lt/naujienos/pasiulymai-isigyti-juridiniu-asmenu-duomenu-bazes-ir-asmens-duomenu-tvarkymo-reikalavimai>;
110. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. „Rekomendacija smulkiąjam ir vidutiniam verslui dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento taikymo“. VDAI, žiūrėta 2019 m. spalio 28 d. https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Rekomend_SVV_BDAR_2018.pdf;

111. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. „Tiesioginė rinkodara ir Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (BDAR)“. VDAI, žiūrėta 2019 m. spalio 15 d. <https://vdai.lrv.lt/lt/naujienos/tiesiogine-rinkodara-pradejus-taikyti-bendraji-duomenu-apsaugos-reglamenta>;
112. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. „Tvarkomų asmens duomenų saugumo priemonių ir rizikos vertinimo gairės asmens duomenų valdytojams ir tvarkytojams“. VDAI, žiūrėta 2019 m. lapkričio 6 d. https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/02_%20VDAI_saugumo_priemoniu_gaires-2019-08-09.pdf.

Gapšytė G. Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinis reglamentavimas / Civilinės ir verslo teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. Ažuolas Čekanavičius. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Mykolo Romerio teisės mokykla, Privatinės teisės institutas, 2019.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išnagrinėtas asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinis reglamentavimas. Šio magistro baigiamojo darbo pagrindinis tikslas buvo išanalizuoti Europos Sąjungos, įskaitant ir Lietuvos Respublikos, asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinį reglamentavimą, taip pat nustatyti dažniausiai pasitaikančias problemas, įvertinant teisinio reguliavimo aiškumą ir pritaikomumą praktikoje bei pasiūlyti atitinkamų problemų galimus sprendimo būdus.

Atsižvelgiant į tai, kad nurodyta aukščiau, magistro baigiamasis darbas susideda iš trijų skyrių. Pirmajame skyriuje atskleidžiamos asmens duomenų, asmens duomenų tvarkymo ir tiesioginės rinkodaros sampratos bei tiesioginės rinkodaros ypatumai. Antrojo skyriaus pagalba atriboti asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisiniai pagrindai bei nustatytas jų santykis. Trečiajame skyriuje pateikiama tiesioginės rinkodaros atitikties teisiniam reglamentavimui užtikrinimo būdų ir fundamentalių problemų, pasitaikančių vykdant tiesioginę rinkodarą, analizė, atskleidžiant duomenų valdytojo pareigas prieš tiesioginės rinkodaros vykdymą, reikalavimus asmens duomenų tvarkymui nuo asmens duomenų surinkimo iki sunaikinimo, taip pat duomenų subjekto teisę atšaukti sutikimą bei teisę nesutikti su asmens duomenų tvarkymu.

Pagrindinės sąvokos: Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, asmens duomenys, asmens duomenų tvarkymas, tiesioginė rinkodara.

Gapšytė G. Legal Regulation of Processing of Personal Data for Direct Marketing Purposes / Master Final Work in Civil and Business Law. Supervisor dr. Ažuolas Čekanavičius. Vilnius: Mykolas Romeris university, Mykolas Romeris Law School, Private Law institute, 2019.

ANNOTATION

The legal regulation of processing of personal data for direct marketing purposes have been analyzed in the Master's final work. The objective of this Master's final work was to analyze the legal regulation of personal data processing in the European Union, including the Republic of Lithuania, also to identify the most frequently encountered problems, assessing the clarity and applicability of the legal regulation in practice, and to propose possible solutions.

In accordance with the above mentioned, Master's final work consists of three sections. The first section reveals the concepts of the personal data, personal data processing and direct marketing, as well as the specifics of the direct marketing. The second section delimits the legal grounds of the processing of personal data for direct marketing purposes and identifies the interplay between those legal grounds. The third section provides the analysis of the ways, in which the direct marketing is compliant with the legal regulation and the fundamental problems that are encountered, while performing the direct marketing, disclosing the data controller's responsibilities prior to the performance of the direct marketing, the requirements of the personal data processing from the moment of the collection of the personal data till the destruction, also the right of the data subject to withdraw the consent and the right to object to the processing of the personal data.

Key words: General data protection regulation, personal data, personal data processing, direct marketing.

Gapšytė G. Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinis reglamentavimas / Civilinės ir verslo teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. Ažuolas Čekanavičius. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Mykolo Romerio teisės mokykla, Privatinės teisės institutas, 2019.

SANTRAUKA

Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinis reglamentavimas

Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinio reglamentavimo magistro baigiamojo darbo tema yra aktuali, kadangi, nors jau daugiau nei prieš metus, įsigaliojo Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, kuriuo siekiama užtikrinti, kaip įmanoma aukštesnį asmens duomenų saugumo lygį tais atvejais, kai asmens duomenys yra tvarkomi automatizuotai, pažeidimų tvarkant asmens duomenis tiesioginės rinkodaros tikslais vis dar pasitaiko nemažai. Dėl šios priežasties, magistro baigiamojo darbo pagrindinis tikslas yra išanalizuoti Europos Sąjungos, įskaitant ir Lietuvos Respublikos, asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisinį reglamentavimą, nustatyti dažniausiai pasitaikančias problemas, įvertinant teisinio reguliavimo aiškumą ir pritaikomumą praktikoje bei pasiūlyti atitinkamų problemų galimus sprendimo būdus.

Atsižvelgiant į tai, kad asmens duomenų apsaugos teisės doktrinoje nėra atlikta gilios analizės šia tema, pirmajame magistro baigiamajame darbo skyriuje, remiantis duomenų rinkimo ir duomenų analizės metodais, yra atskleidžiamos asmens duomenų, asmens duomenų tvarkymo ir tiesioginės rinkodaros sampratos bei tiesioginės rinkodaros ypatumai. Antrojo skyriaus pagalba atribojami asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslais teisiniai pagrindai bei nustatomas jų santykis. Tuo tarpu trečiajame magistro baigiamojo darbo skyriuje pateikiama tiesioginės rinkodaros atitikties teisiniam reglamentavimui užtikrinimo būdų ir fundamentalių problemų, pasitaikančių vykdant tiesioginę rinkodarą, analizė, atskleidžiant duomenų valdytojo pareigas prieš tiesioginės rinkodaros vykdymą, reikalavimus asmens duomenų tvarkymui nuo asmens duomenų surinkimo iki sunaikinimo, taip pat duomenų subjekto teisę atšaukti sutikimą bei teisę nesutikti su asmens duomenų tvarkymu.

Vis dėlto, magistro baigiamojo darbo tyrimas atskleidė, jog Bendruoju duomenų apsaugos reglamentu įtvirtintas naujasis teisinis reglamentavimas įnešė nemažai neaiškumo bei tokio reguliavimo pritaikymo praktikoje sudėtingumo.

Gapšytė G. Legal Regulation of Processing of Personal Data for Direct Marketing Purposes / Master Final Work in Civil and Business Law. Supervisor dr. Ažuolas Čekanavičius. Vilnius: Mykolas Romeris university, Mykolas Romeris Law School, Private Law institute, 2019.

SUMMARY

Legal Regulation of Processing of Personal Data for Direct Marketing Purposes

„The Legal Regulation of Processing of Personal Data for Direct Marketing Purposes” this Master’s final work topic is relevant because since, although more than a year ago, the General Data Protection Regulation has entered into force, in order to ensure the highest possible level of the personal data security, when the personal data are processed automatically, there are still a lot of the breaches in the processing of the personal data for the direct marketing purposes. For this reason, the main purpose of this Master's final work is to analyze the legal regulation of personal data processing in the European Union, including the Republic of Lithuania, also to identify the most frequently encountered problems, assessing the clarity and applicability of the legal regulation in practice, and to propose possible solutions.

In accordance with that there is no in-depth analysis on this topic in the doctrine of the personal data protection law, the first section of the Master's thesis, based on data collection and data analysis methods, reveals the concepts of the personal data, personal data processing and direct marketing, as well as the specifics of the direct marketing. The second section delimits the legal grounds of the processing of personal data for direct marketing purposes and identifies the interplay between those legal grounds. Meanwhile, the third section provides the analysis of the ways, in which the direct marketing is compliant with the legal regulation and the fundamental problems that are encountered, while performing the direct marketing, disclosing the data controller's responsibilities prior to the performance of the direct marketing, the requirements of the personal data processing from the moment of the collection of the personal data till the destruction, also the right of the data subject to withdraw the consent and the right to object to the processing of the personal data.

However, the analysis of the Master's final work has revealed that the new legal regulation introduced by the General Data Protection Regulation has created a great deal of the ambiguity and complexity in the application of such regulation in the practice.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2019-12-10

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Mykolo Romerio teisės mokyklos, studentė Gerda Gapšytė, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros tikslu teisinis reglamentavimas“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Gerda Gapšytė